

***Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej
i przestrzennej Gminy Gorzyce***

(PROJEKT 1.0)

INICJATYWAŁOKALNA.PL
SP. Z O.O.

Wrzesień 2021

Spis treści

Wstęp	3
1. Metodyka opracowania diagnozy	4
2. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność	7
3. Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym	11
4. Gospodarka i rynek pracy	28
5. Środowisko naturalne i infrastruktura	45
6. Kultura i dziedzictwo kulturowe	58
7. Sport, rekreacja i turystyka	61
8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	63
9. Bezpieczeństwo publiczne	69
10. Polityka społeczna	71
11. Edukacja i wychowanie	77
12. Kapitał społeczny	80
13. Finanse samorządowe	84
14. Analiza SWOT	93
15. Podsumowanie i wnioski z diagnozy	96
Spis tabel	106
Spis wykresów	108
Spis rysunków	110
Spis map	111
Spis załączników	112

Wstęp

Wyzwania, związane z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021–2027 oraz wejściem w życie przepisów wprowadzonych *Ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o prowadzeniu polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378), powodują konieczność opracowywania przez jednostki samorządu terytorialnego strategii rozwoju zintegrowanych z nowymi przepisami. Opracowanie strategii jest niezbędne w celu kierowania i zabezpieczenia ciągłości polityki rozwoju gminy oraz stanowi kluczowy instrument pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację planowanych przez nią zadań.

Niniejsze opracowanie jest efektem gromadzenia i analizy danych na temat gminy i jej otoczenia. Celem Diagnozy jest identyfikacja najważniejszych wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy, a także nazwanie głównych barier i szans wynikających ze zidentyfikowanych uwarunkowań. Przedstawiono potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

Przedstawiona Diagnoza stanowi punkt wyjścia oraz bazę do opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Gorzyce do 2030 roku*.

1. Metodyka opracowania diagnozy

W niniejszej Diagnozie zostały zgromadzone i poddane analizie ilościowej i jakościowej dane odnoszące się do Gminy Gorzyce, jak też jej otoczenia zewnętrznego. Na podstawie niniejszego opracowania możliwa stała się identyfikacja wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy. Dane wykorzystane w Diagnozie służą głównie ocenie obecnej sytuacji, wyznaczeniu mocnych i słabych stron gminy, a także jej potencjałów i problemów. To z kolei jest podstawą do sformułowania celów i wyznaczenia najważniejszych kierunków rozwoju. W ramach przeprowadzanej diagnozy obszaru wykorzystano metody analityczne i badawcze polegające m.in. na analizie *desk research*, analizie tekstów i dokumentów programowych, analizie dokumentów prawnych, analizie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych w trybie stacjonarnym i on-line, warsztatach tematycznych, badaniach ankietowych (kwestionariusze ankiet) i dyskusjach panelowych.

W związku z powyższym opracowanie przedstawia dane ilościowe w poszczególnych dziedzinach badawczych, uwzględniających:

- możliwie najbardziej aktualne dane statystyczne (z ostatnich 5 lat) w ramach prowadzonej statystyki GUS dla Gminy Gorzyce, gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego, Polski oraz gmin o podobnym charakterze;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie;
- dane pozyskane z samorządu gminy oraz jednostek mu podległych;
- zapisy wybranych dokumentów planistycznych, programowych, badań, ewaluacji i innych: Polski, województwa podkarpackiego, gminy;
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów oraz opracowań eksperckich przytaczane w Diagnozie;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych).

Źródłem danych o charakterze jakościowym były:

- wyniki przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców gminy;
- wyniki istniejących i opublikowanych raportów oraz opracowań eksperckich przytaczane w Diagnozie;
- wyniki prac warsztatowych przeprowadzone z grupami roboczymi;

- treści pozyskane od samorządu oraz jednostek mu podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie.

Gminy sąsiadujące z Gminą Gorzyce, w odniesieniu do których porównano wybrane wskaźniki / dane statystyczne to: Gmina Dwikozy i Miasto Sandomierz (województwo świętokrzyskie), a także Gmina Grębów, Gmina Radomyśl nad Sanem, Gmina Zaleszany oraz Miasto Tarnobrzeg (województwo podkarpackie).

Niektóre z danych ilościowych dla Gminy Gorzyce porównano do danych dla wybranych gmin z grupy porównawczej (z kilku województw): Bodzechów (świętokrzyskie), Chełm (lubelskie), Ciechanów (mazowieckie), Łomża (podlaskie), Mielec (podkarpackie), Przemyśl (podkarpackie), Wierzchosławice (małopolskie), Żurawica (podkarpackie), Wręczyca Wielka (śląskie), Miejsce Piastowe (podkarpackie). Grupa porównawcza dla Gminy Gorzyce została wskazana w Monitorze Rozwoju Lokalnego jako 134 gminy wiejskie położone w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych. Spośród nich, na potrzeby diagnozy, wybrano 10 wyżej wskazanych gmin do porównań, w dalszej części opracowania nazywanych „gminami podobnymi”.

Narzędziem pozwalającym na analizę sytuacji rozwojowej gminy był Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL), który został przygotowany w ramach Systemu Analiz Samorządowych przez Związek Miast Polskich w ramach projektu finansowanego z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 – pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy w czasie i w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. Nie jest to ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Nie jest to również ocena w sensie formalnym, ale punkt wyjścia do analizy. Tym samym to jest wsparcie władz i mieszkańców w przygotowaniu decyzji, przede wszystkim o charakterze strategicznym¹. Narzędzie to jest jednym z wielu wykorzystanych na potrzeby niniejszej diagnozy.

W celu przygotowania Monitora Rozwoju Lokalnego, analizie poddano wiele aspektów decydujących o rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju wyodrębniono trzy wymiary tegoż rozwoju: gospodarczy, społeczny

---

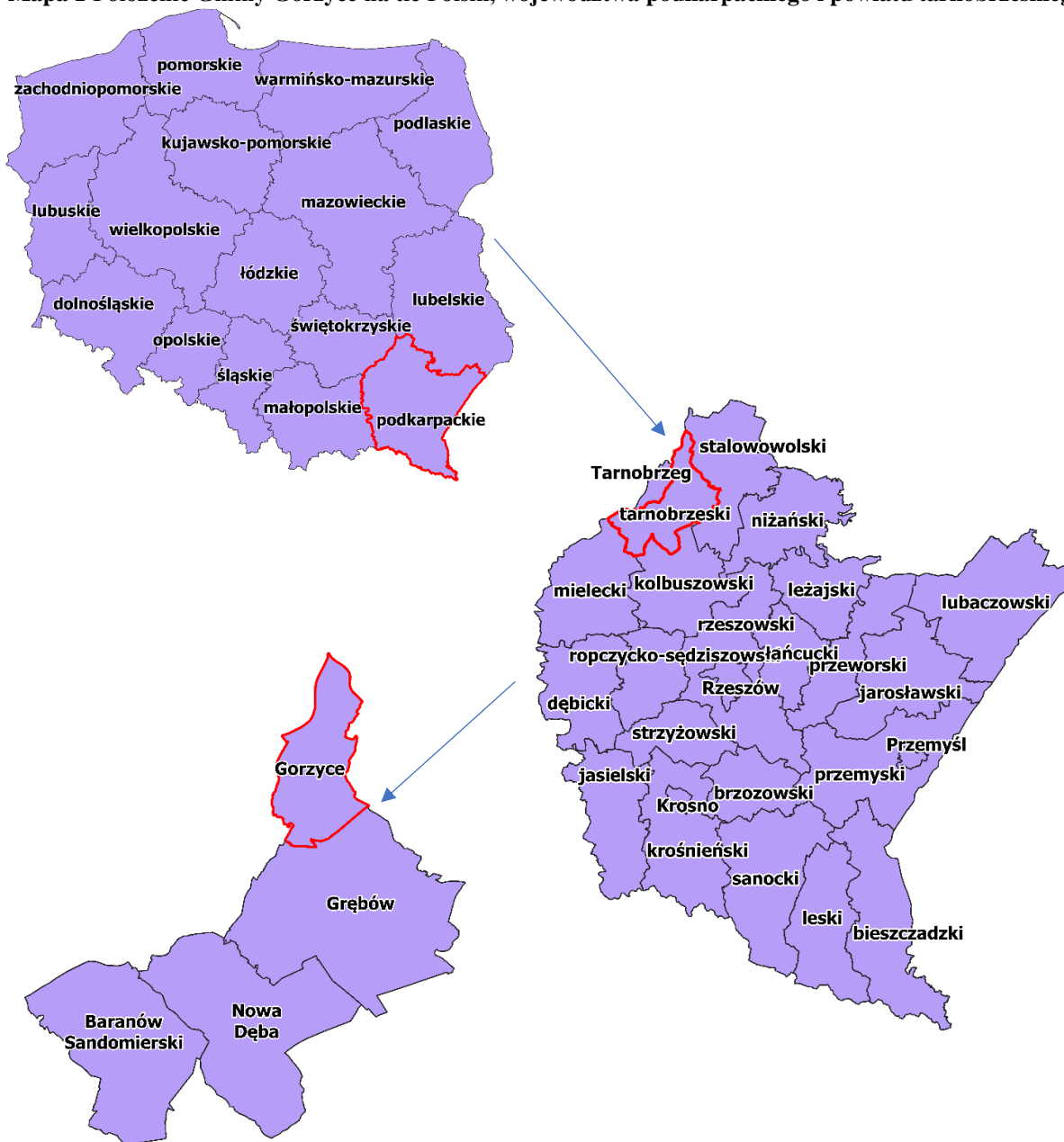
¹ Strona internetowa Związku Miast Polskich: www.miasta.pl/aktualnosci/monitor-rozwoju-lokalnego-nowe-narzedzie-dla-miast, inf. z dnia 16.06.2021 r.

i środowiskowo-przestrzenny. Następnie w ramach każdego z wymiarów wyodrębniono od 3 do 5 obszarów analizy, charakteryzujących główne sfery funkcjonowania gminy. Tych obszarów łącznie wyodrębniono 12. Obszary podzielone są na podobszary (od 2 do 5) – jest ich łącznie 48. Podobszary charakteryzowane są przez wybrane wskaźniki. Łącznie, w Monitorze Rozwoju Lokalnego, poddano analizie 152 wskaźniki, pochodzące ze statystyki publicznej. W niniejszym opracowaniu zaprezentowano kilka z nich.

2. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego – dostępność komunikacyjna i mobilność

Gmina Gorzyce położona jest w województwie podkarpackim, w powiecie tarnobrzesckim i jest gminą wiejską (mapa 1). Powierzchnia gminy wynosi 69 km², w 2019 roku zamieszkiwało ją 13 102 osoby. W skład gminy wchodzi 8 sołectw, a siedzibą jej organów są Gorzyce.

Mapa 1 Położenie Gminy Gorzyce na tle Polski, województwa podkarpackiego i powiatu tarnobrzesckiego

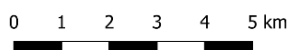
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG, z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

Gmina Gorzyce graniczy: od północy z Gminą Radomyśl nad Sanem, od zachodu z Miastem i Gminą Sandomierz i Gminą Dwikozy, od południa z Miastem i Gminą Tarnobrzeg oraz Gminą Grębów, a od wschodu z Gminą Zaleszany.

Zgodnie z *Uchwałą Nr LIX/375/18 Rady Gminy Gorzyce z dnia 28 września 2018 r. w sprawie Statutu Gminy Gorzyce* gminę tworzy 8 sołectw. Są to: Furmany, Gorzyce, Motycze Poduchowne, Orliska, Sokolniki, Trześć, Wrzawy, Zalesie Gorzyckie (mapa 2).

Według danych z Urzędu Gminy w Gorzycach, największym powierzchniowo sołectwem są Sokolniki (19,1 km²), co stanowi 27,7% powierzchni gminy. Pod względem liczby ludności największą jednostką strukturalną w 2019 roku były Gorzyce, które zamieszkiwało 6 703 osoby (50,2% ogółu mieszkańców gminy). Najmniejszą powierzchniowo jednostką jest sołectwo Motycze Poduchowne – zajmujące 2,8 km², co stanowi 4,1% terenu gminy. Najmniejsza liczba ludności zamieszkiwała w 2019 roku sołectwo Zalesie Gorzyckie (203 osoby), co stanowiło 1,5% ogółu mieszkańców gminy ².

Mapa 2 Podział Gminy Gorzyce na jednostki strukturalne

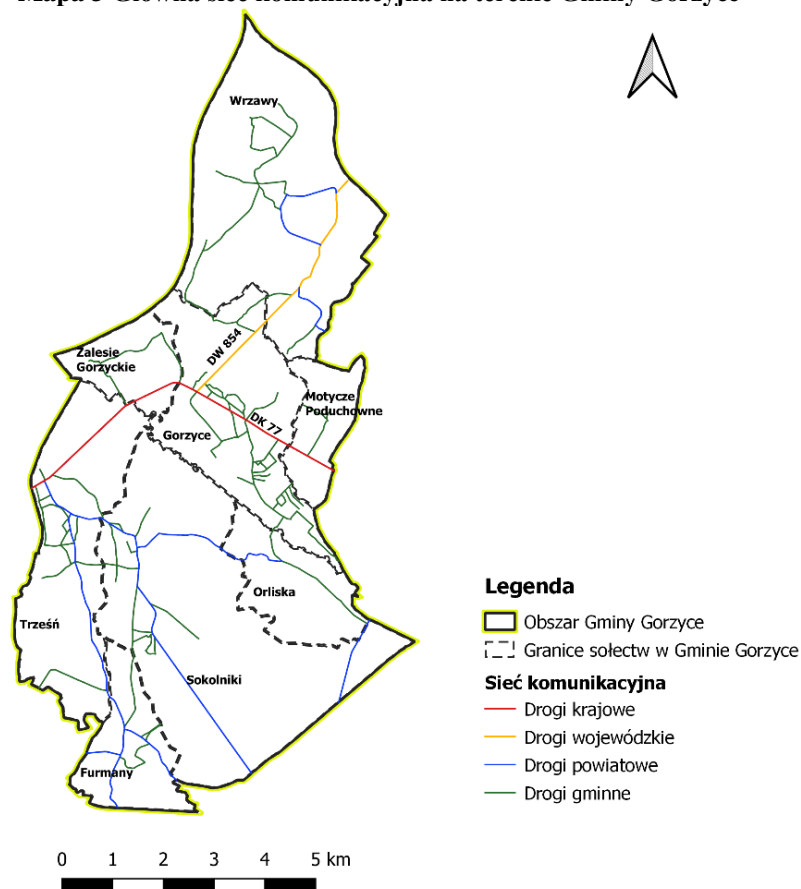
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG

² Informacje z Urzędu Gminy w Gorzycach.

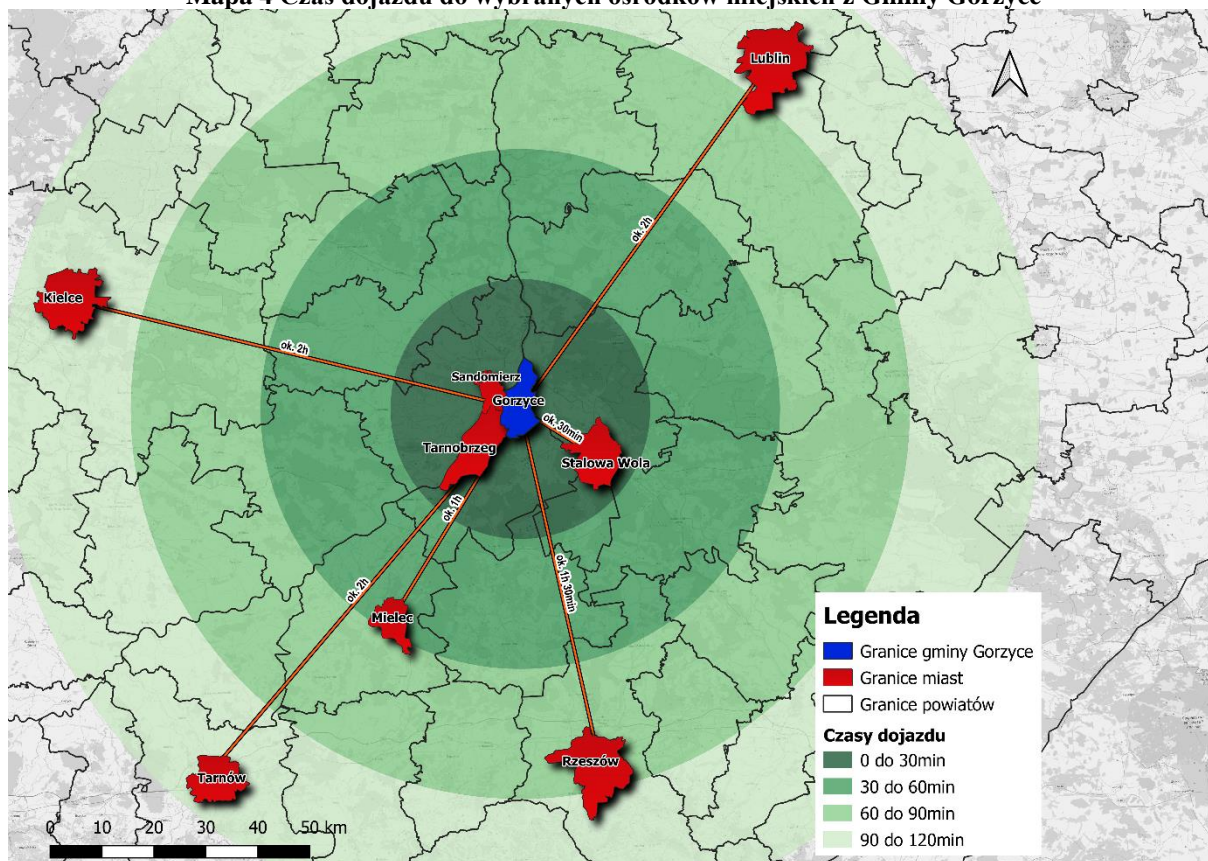
Gmina stanowi dobry punkt komunikacyjny. Przebiega przez nią droga krajowa nr 77 Lipnik–Przemyśl (przez północną część sołectwa Trześń, przez południe sołectwa Zalesie Gorzyckie, w poprzek sołectwa Gorzyce oraz Motycze Poduchowne) oraz droga wojewódzka nr 854 Gorzyce–Annapol (przez sołectwo Gorzyce i Wrzawy). Dodatkowo przez gminę przebiegają drogi powiatowe (głównie południowa część gminy) oraz sieć dróg gminnych. Gmina znajduje się w odległości około 80 km od najbliższego międzynarodowego portu lotniczego w Rzeszowie, do którego dotrzeć można w przeciągu niespełna półtorej godziny. Na mapie 3 przedstawiono sieć komunikacyjną na obszarze Gminy Gorzyce, która uwzględnia przebieg dróg krajowych (kolor czerwony), dróg wojewódzkich (kolor pomarańczowy), dróg powiatowych (kolor niebieski) i dróg gminnych (kolor zielony). Wskazanie Gminy Gorzyce w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 jako jednej z gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF) Tarnobrzeg daje większe możliwości pozyskania środków na modernizację i rozwój infrastruktury dróg lokalnych w celu zwiększenia spójności obszarów funkcjonalnych miast. Natomiast na mapie 4 przedstawiono czas dojazdu z diagnozowanej gminy do wybranych najbliższych ośrodków miejskich.

Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Gorzyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.geoportal.pl

Mapa 4 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Gorzyce

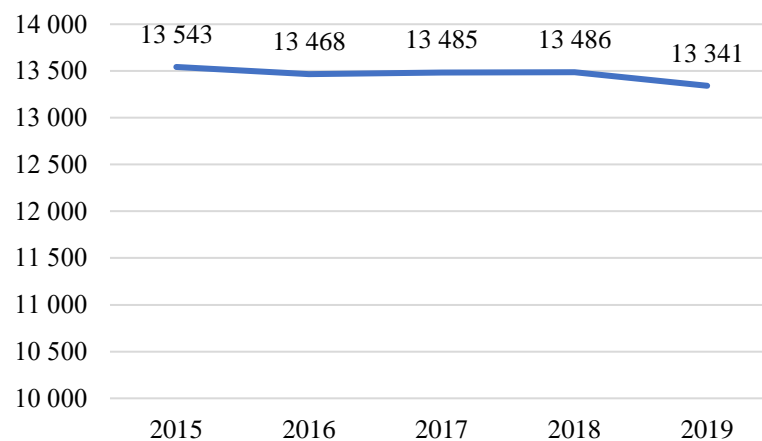
Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

3. Ludność, zachodzące procesy demograficzne i rozwój w wymiarze społecznym

Z danych Urzędu Gminy Gorzyce wynika, iż liczba osób zamieszkujących Gminę Gorzyce w roku 2019 wynosiła 13 341. Gęstość zaludnienia gminy w 2019 roku wynosiła 190 os/km². Liczba ludności w przeciągu ostatnich 5 lat wahała się, przy czym ogólny trend jest spadkowy. Na przestrzeni prezentowanych 5 lat liczba ludności obniżyła się o 201 osób, co stanowi spadek w stosunku do 2015 roku o 1,5% liczby osób ogółem. Spadek liczby ludności zanotowano w tym okresie także w Polsce o 0,14%, jak i w województwie podkarpackim o 0,03%.

Na wykresie 1 przedstawiony został trend zmian liczby ludności dla Gminy Gorzyce, natomiast w tabeli 1 dane ludnościowe dla gminy w porównaniu do Polski, województwa podkarpackiego oraz gmin sąsiednich. Z przedstawionych danych w tabeli 1 wynika, że liczba ludności na obszarze gminy systematycznie spada, co w pewnym stopniu może być utożsamiane z tendencją panującą w Polsce oraz w województwie podkarpackim, jednakże w województwie widoczne są coroczne wahania liczby ludności – jednego roku jest tendencja spadkowa, natomiast w kolejnym roku liczba ludności wzrasta. Wzrost liczby ludności spośród gmin sąsiednich w latach 2015–2019 zanotowano tylko w Gminie Grębów (1,07%) i Gminie Zaleszany (0,75%). Dane odnośnie liczby ludności w gminie w tabeli 1 oraz na wykresie 1 różnią się od siebie, ponieważ pochodzą z różnych źródeł – z Urzędu Gminy w Gorzycach oraz z GUS. W porównaniu do gmin podobnych Gmina Gorzyce wypada pod względem liczby ludności negatywnie (wykres 2), charakteryzując się najniższą i ujemną dynamiką zmian w tym zakresie na przestrzeni 10 lat. Dynamika zmian dla tej gminy wynosiła -2,88 w 2019 roku.

Wykres 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

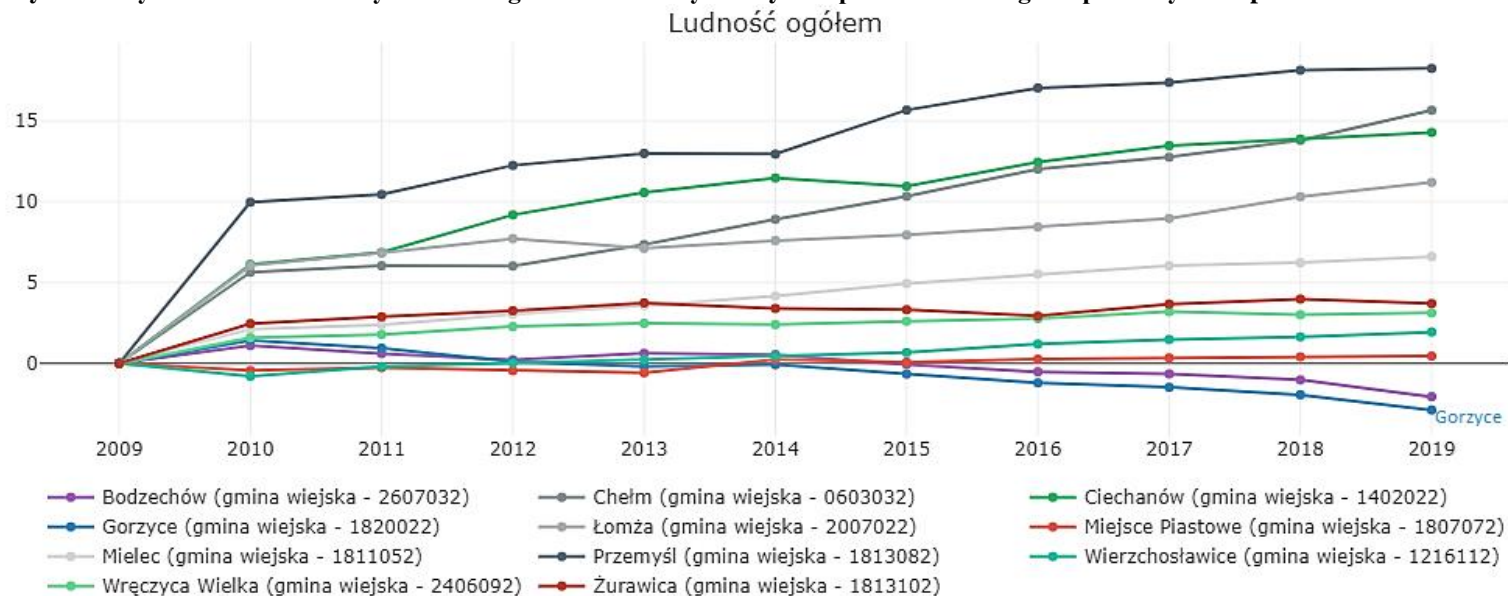
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Gorzycach

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Ludność ogółem				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	8 893	8 879	8 859	8 778	8 709
Gmina Gorzyce	13 402	13 329	13 292	13 229	13 102
Gmina Grębów	9 878	9 902	9 926	9 959	9 984
Gmina Radomyśl nad Sanem	7 342	7 331	7 283	7 327	7 311
Gmina Zaleszany	10 866	10 877	10 852	10 912	10 948
Miasto Sandomierz	24 187	23 993	23 863	23 644	23 362
Miasto Tarnobrzeg	47 816	47 595	47 387	47 047	46 745
województwo podkarpackie	2 127 657	2 127 656	2 129 138	2 129 015	2 127 164
Polska	38 437 239	38 432 992	38 433 558	38 411 148	38 382 576

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

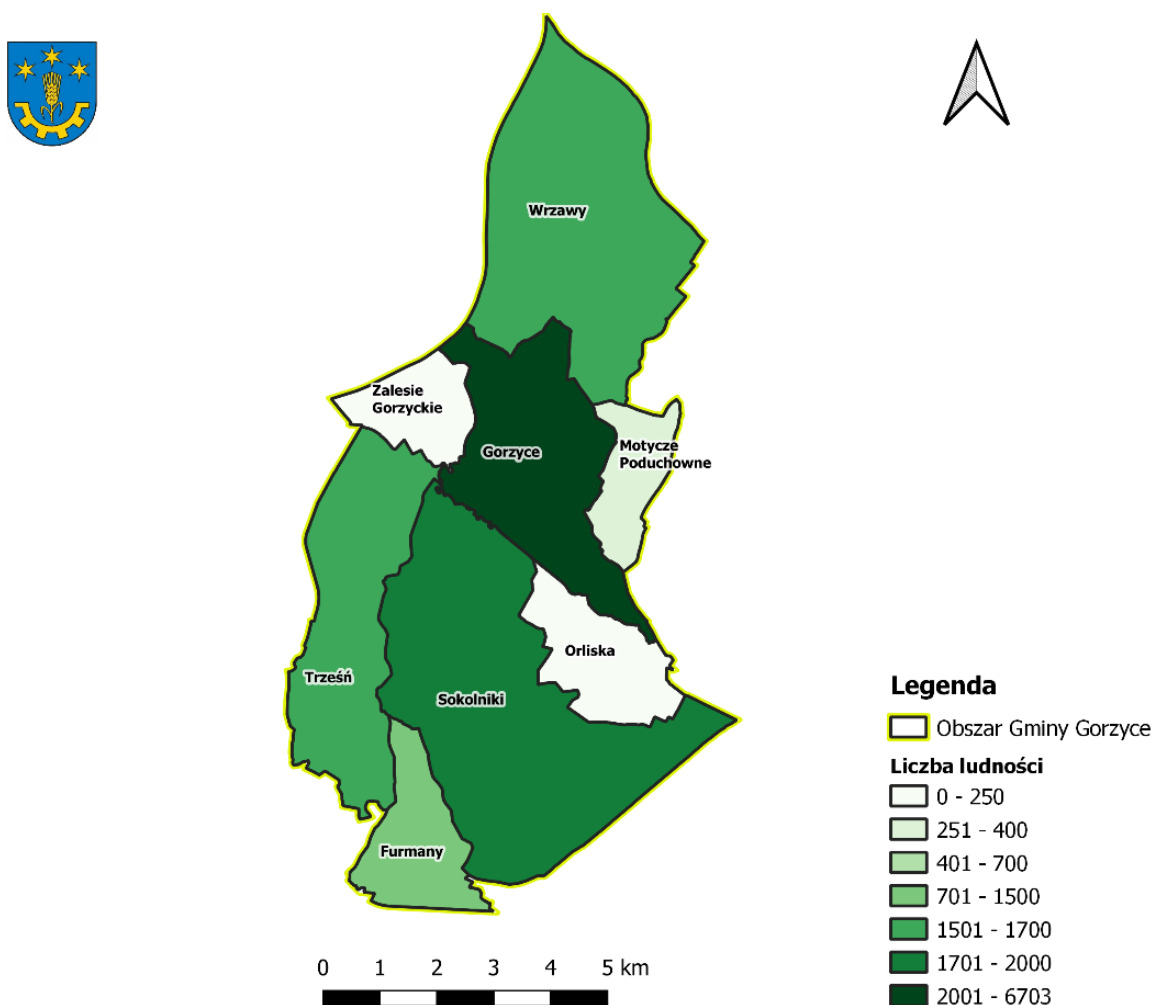
Wykres 2 Dynamika zmian liczby ludności ogółem dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin podobnych na przestrzeni lat 2009–2019

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.analzy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 14.07.2021 r

Na poniższym kartogramie (mapa 5) przedstawiona została liczba ludności w poszczególnych miejscowościach statystycznych (sołectwach) w Gminie Gorzyce w 2019 roku (według danych z Urzędu Gminy Gorzyce). Najwięcej mieszkańców zamieszkiwało Osiedle Gorzyce oraz sołectwo Gorzyce (50,2%), następnie sołectwa: Sokolniki (14,3% ludności gminy, największe powierzchniowo sołectwo), Wrzawy (12,0% ludności gminy) oraz Trześń (11,6% ludności gminy). Z kolei sołectwem charakteryzującym się najmniejszą liczbą ludności jest sołectwo Zalesie Gorzyckie (1,5% ludności gminy).

Mapa 5 Liczba ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Gorzyce w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Gorzycach, za pomocą programu QGIS

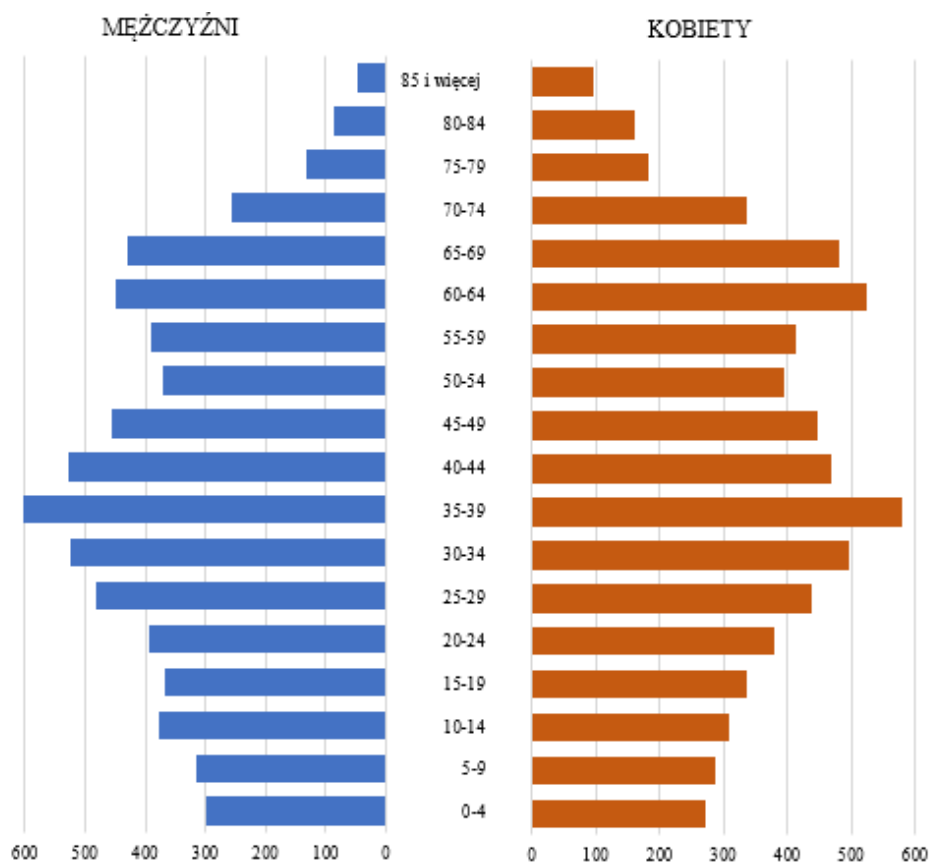
Na wykresie 3 przedstawiona została struktura ludności według poszczególnych grup wieku, tzw. *piramida wieku* dla Gminy Gorzyce. Na wykresie 4 przedstawiono wskaźnik *udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019*, który w tabeli 2 porównano do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski. Jak wynika z przedstawionych danych GUS, Gminę Gorzyce

zamieszkuje nieznacznie więcej kobiet (6 603) niż mężczyzn (6 499), przy czym większość ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (0-49 lat) stanowią mężczyźni. Tendencja ta odwraca się wśród mieszkańców w wieku poprodukcyjnym i to kobiety stanowią większość mieszkańców w wieku powyżej 50 lat. Znaczna nadwyżka kobiet nad mężczyznami w tym wieku jest spowodowana wyższą średnią długością życia kobiet, ponieważ częściej mężczyźni zapadają na choroby cywilizacyjne, układu krążenia i statystycznie częściej ulegają wypadkom.

Na piramidzie płci i wieku wyraźnie zaznaczają się dwa wyże demograficzne. Pierwszy z nich jest odpowiedzią społeczności na straty wojenne oraz czas dużego stresu i niespokojnych sytuacji, które nie służyły powiększaniu rodzin. Drugi wyż demograficzny jest echem pierwszego, związany z wchodzeniem w dorosłość osób urodzonych w czasie wyżu. Należy również zwrócić uwagę na niż demograficzny. Pierwszy niż demograficzny ujawnia się w latach wojennych, co skutkowało zmniejszeniem się liczby ludności oraz jego echa przypadające na lata 60. Piramida płci i wieku zwężająca się u podstawy jest charakterystyczna dla starzejącego się społeczeństwa i jest nazywana piramidą regresywną.

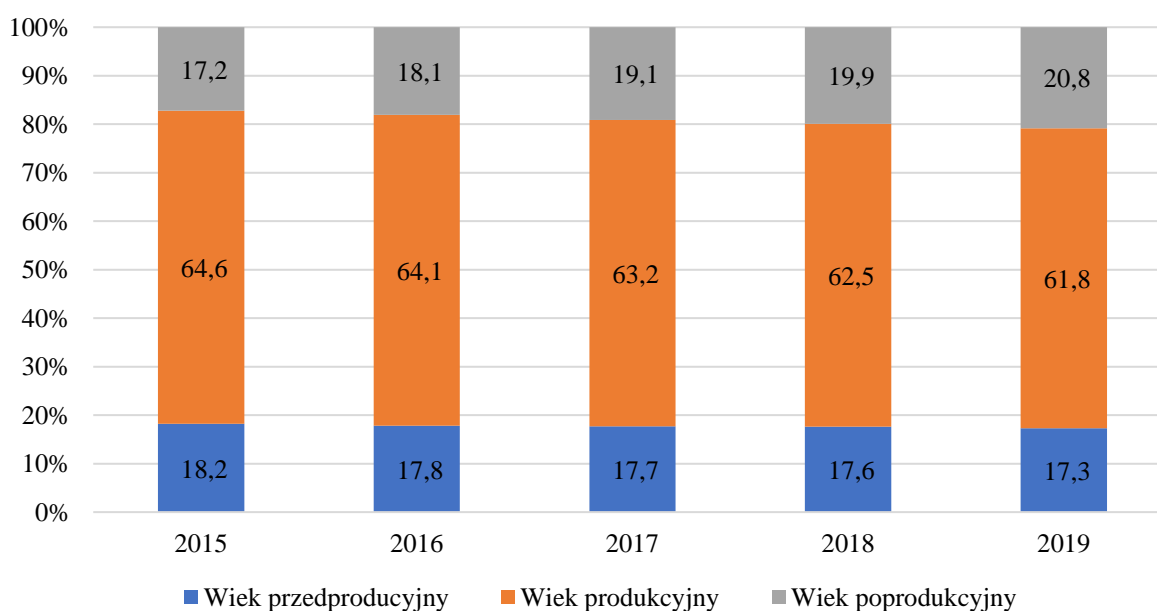
Wykres 3 Piramida wieku dla Gminy Gorzyce w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności ogółem w Gminie Gorzyce systematycznie się zwiększa, jednakże trzeba zwrócić uwagę, iż jest to tendencja wojewódzka oraz ogólnokrajowa. Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie 4, gminę charakteryzuje starzejące się społeczeństwo – udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym stale się zmniejsza. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym był najniższy w porównaniu z Polską (18,1%) oraz z województwem podkarpackim (18,2%) i wyniósł w 2019 r. 17,3%. Trochę inna jest sytuacja w danych odnośnie wieku poprodukcyjnego w gminie na tle województwa i Polski. Ludność w Gminie Gorzyce w 2019 r. w wieku poprodukcyjnym wynosiła 20,8%, podczas gdy dla województwa było to 20,4%, a dla Polski 21,9% (tabela 2).

Wykres 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Nieco inny obraz sytuacji demograficznej w gminie jest ukazany we wskaźnikach obciążenia demograficznego, do których należą wskaźniki zamieszczone w tabeli 2: *udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem* oraz w tabeli 3: *liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym* oraz *odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem*. Wskaźniki te przedstawiono dla gminy w porównaniu do gmin sąsiednich oraz do województwa podkarpackiego i Polski, dodatkowo wskaźnik *odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej* porównano z gminami podobnymi.

Tabela 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	przedprodukcyjny					produkcyjny					poprodukcyjny				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	15,6	15,5	15,5	15,5	15,5	63,6	62,9	62,4	62,0	61,1	20,8	21,6	22,1	22,5	23,3
Gmina Gorzyce	18,2	17,8	17,7	17,6	17,3	64,6	64,1	63,2	62,5	61,8	17,2	18,1	19,1	19,9	20,8
Gmina Grębów	19,2	18,8	18,8	18,4	18,4	62,8	62,9	62,7	62,9	62,7	18,1	18,3	18,5	18,7	18,9
Gmina Radomyśl nad Sanem	17,8	17,4	17,2	17,2	17,1	63,6	63,7	63,0	62,4	61,9	18,6	18,9	19,9	20,4	21,1
Gmina Zaleszany	18,6	18,4	18,2	18,1	18,0	63,1	62,8	62,6	62,4	62,0	18,3	18,7	19,2	19,5	19,9
Miasto Sandomierz	15,7	15,4	15,3	15,2	14,9	61,7	61,1	60,7	60,1	59,6	22,7	23,5	24,1	24,8	25,5
Miasto Tarnobrzeg	15,9	15,8	15,6	15,5	15,3	62,5	61,8	61,1	60,5	59,9	21,6	22,4	23,3	24,1	24,7
województwo podkarpackie	18,5	18,4	18,3	18,2	18,2	63,2	62,9	62,4	62,0	61,5	18,2	18,8	19,3	19,8	20,4
Polska	18,0	17,9	18,0	18,1	18,1	62,4	61,8	61,2	60,6	60,0	19,6	20,2	20,8	21,4	21,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

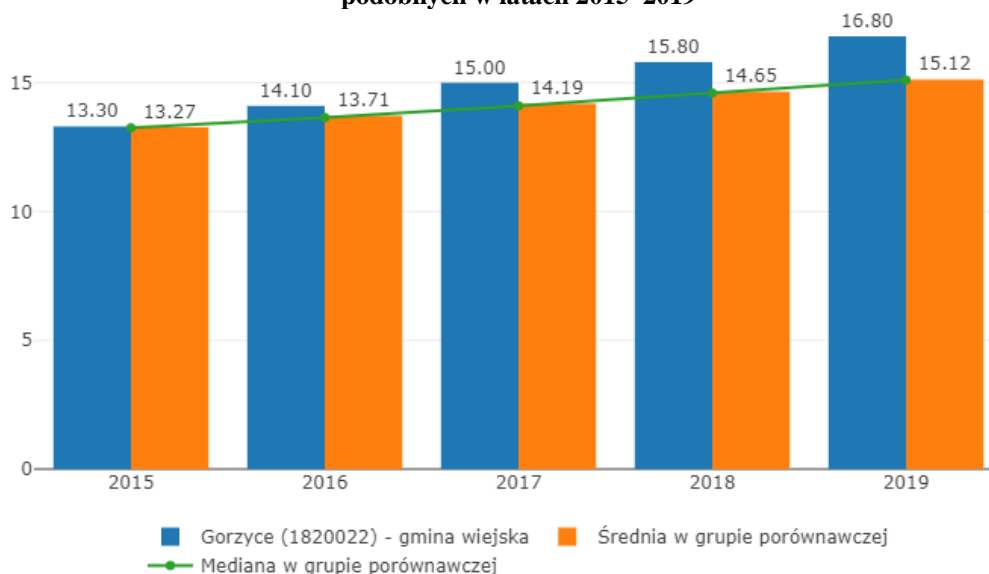
Tabela 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Nazwa	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym					ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	133	139	142	146	150	33	34	35	36	38	17	18	18	19	20
Gmina Gorzyce	94	102	108	113	120	27	28	30	32	34	13	14	15	16	17
Gmina Grębów	95	97	98	102	103	29	29	30	30	30	15	15	16	16	16
Gmina Radomyśl nad Sanem	105	109	116	119	123	29	30	32	33	34	16	16	17	17	18
Gmina Zaleszany	98	102	106	108	111	29	30	31	31	32	15	15	16	16	17
Miasto Sandomierz	145	152	157	163	172	37	38	40	41	43	19	19	20	21	22
Miasto Tarnobrzeg	136	142	149	155	161	35	36	38	40	41	17	18	19	20	21
województwo podkarpackie	98	102	106	109	112	29	30	31	32	33	15	15	16	16	17
Polska	109	113	116	118	121	31	33	34	35	37	16	16	17	18	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z zaprezentowanych danych, w Gminie Gorzyce występuje problem obciążenia demograficznego, jednak są wskaźniki, które w stosunku do pozostałych porównywanych jednostek nie wyróżniają się znacznie, np. wskaźnik *liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym* (tabela 3), który pomimo systematycznego wzrostu był w 2019 roku jednym z najniższych w porównaniu do wartości dla gmin sąsiednich. W Polsce wskaźnik ten w 2019 roku wynosił 121 osób, a w województwie podkarpackim 112 osób – na ich tle Gmina Gorzyce wypada dość korzystnie (120 osób). Niestety, nieco inną sytuację można zaobserwować ze wskaźnika starości (odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej), który z roku na rok jest coraz wyższy w Gminie Gorzyce i innych porównywanych jednostkach administracyjnych (tabela 3). Wartość wskaźnika dla gminy na przestrzeni lat 2015–2019 utrzymywała się ponad średnią w grupie podobnych gmin (wykres 5).

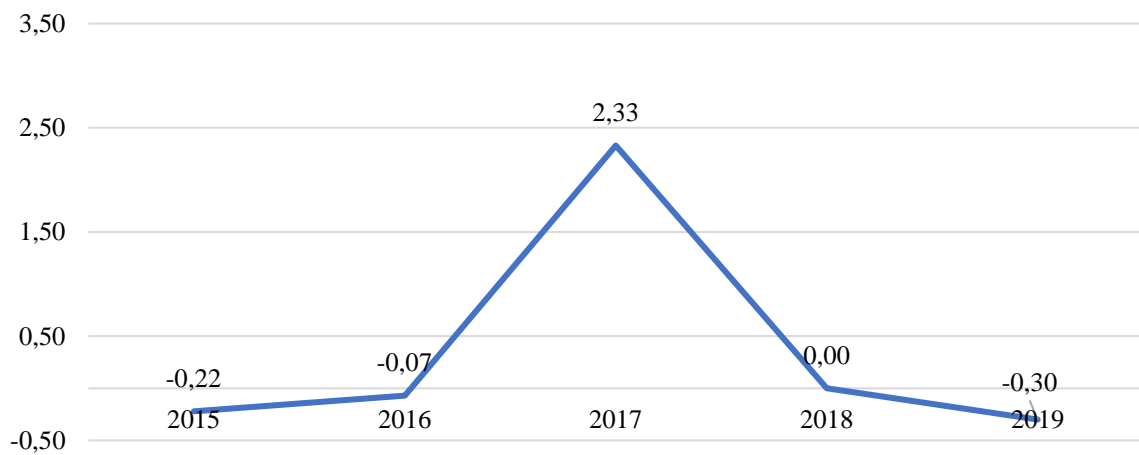
Wykres 5 Wskaźnik starości – odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w Gminie Gorzyce i w gminach podobnych w latach 2015–2019

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 14.07.2021 r.

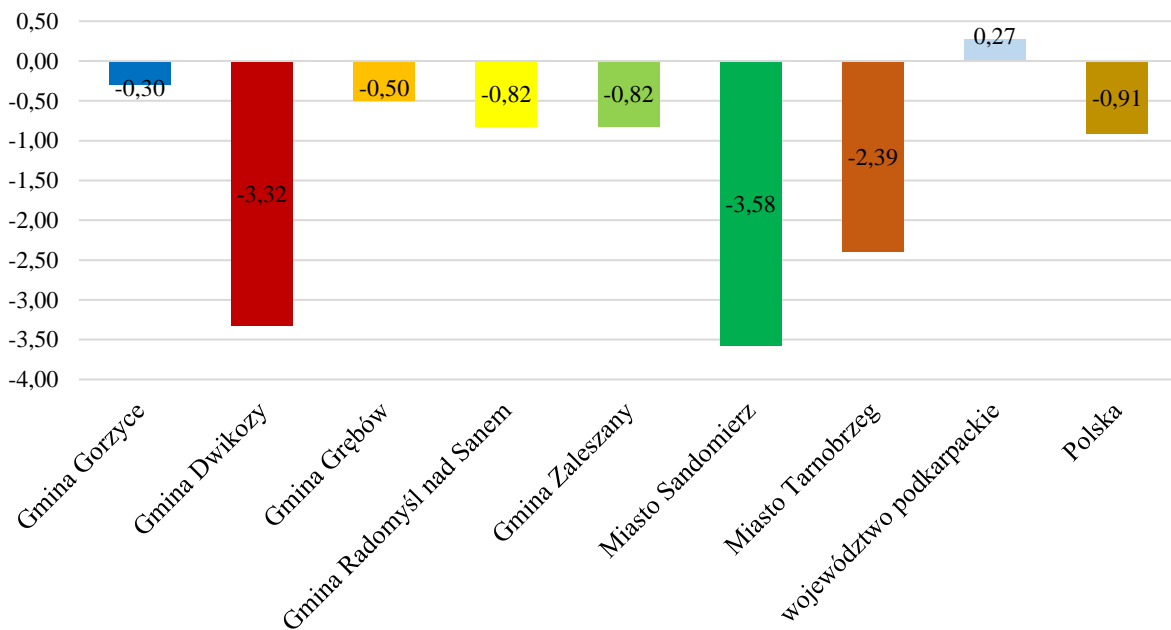
Wskaźnikiem wpływającym na strukturę ludnościową jest wskaźnik *przyrostu naturalnego na 1000 ludności*. W Gminie Gorzyce przyrost naturalny jest na ujemnym poziomie, a jego wartości zmieniały się w okresie ostatnich lat (wykres 6). W najlepszej sytuacji gmina była w 2017 r., ponieważ wskaźnik ten był na poziomie 2,33. W innych prezentowanych latach wskaźnik przyjmował wartości niższe, a w 2019 roku: -0,3. Gmina Gorzyce pomimo ujemnego przyrostu naturalnego znajduje się w najkorzystniejszej sytuacji na tle wszystkich jednostek, poza województwem podkarpackim, dla którego wartość wynosiła w 2019 roku 0,27 (wykres 7).

Wykres 6 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

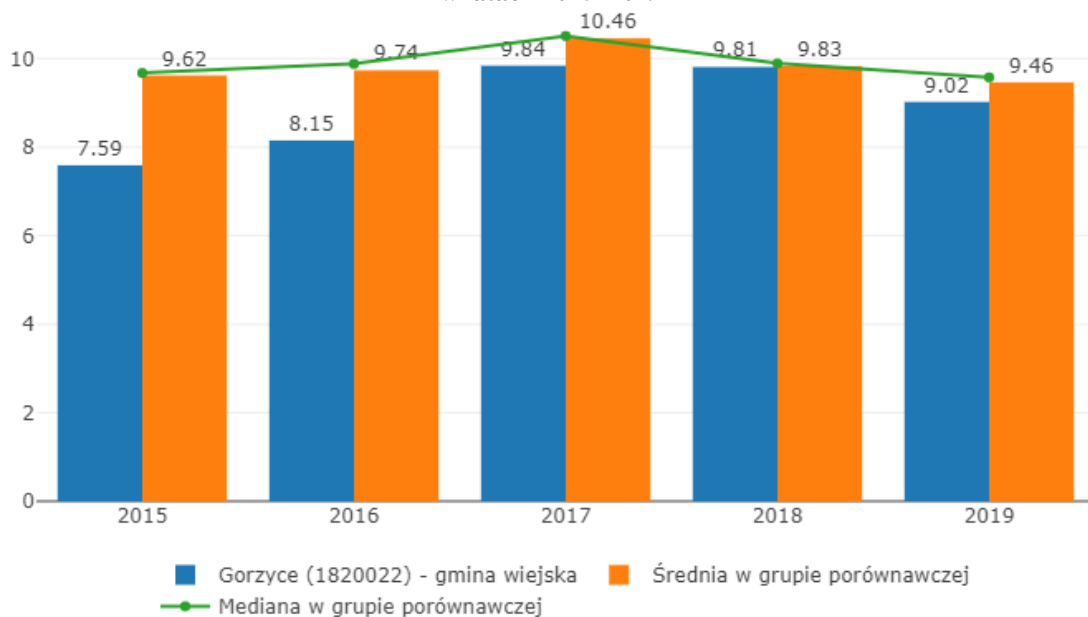
Wykres 7 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z podstawowych komponentów ruchu naturalnego ludności, obok liczby zgonów i przyrostu naturalnego, jest liczba urodzeń. Na wykresie 8 przedstawiono wartości wskaźnika *urodzenia żywe na 1000 ludności* dla Gminy Gorzyce i średnią w gminach podobnych w latach 2015–2019. Poniższy wykres wskazuje na niekorzystną sytuację w Gminie Gorzyce w porównaniu do średniej w gminach podobnych w zakresie ilości urodzeń żywych – na przestrzeni lat gmina charakteryzowała się zawsze niższym wskaźnikiem urodzeń żywych. Jest to negatywne zjawisko, które w porównaniu z problem starzenia się społeczeństwa wpływa na niski potencjał demograficzny gminy.

Wykres 8 Urodzenia żywe na 1000 ludności – wartości dla Gminy Gorzyce i średnia dla gmin podobnych w latach 2015–2019

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 14.07.2021 r

Istotne w kontekście ilości i struktury ludności w danym miejscu jest też saldo migracji, stanowiące różnicę między napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. Migracje stanowią jeden z najważniejszych (po liczbie urodzeń i zgonów) czynników kształtujących liczbę ludności na danym obszarze. Saldo migracji podawane w przeliczeniu na 1000 ludności dla Gminy Gorzyce wynosiło w 2019 r.: -7,81, co stanowi wartość najniższą wśród gmin sąsiednich, województwa i Polski, a dodatkowo na przestrzeni analizowanych lat wskaźnik ten stale ulegał pogorszeniu. Jest to zjawisko bardzo niekorzystne i wiąże się z odpływem mieszkańców (tabela 4).

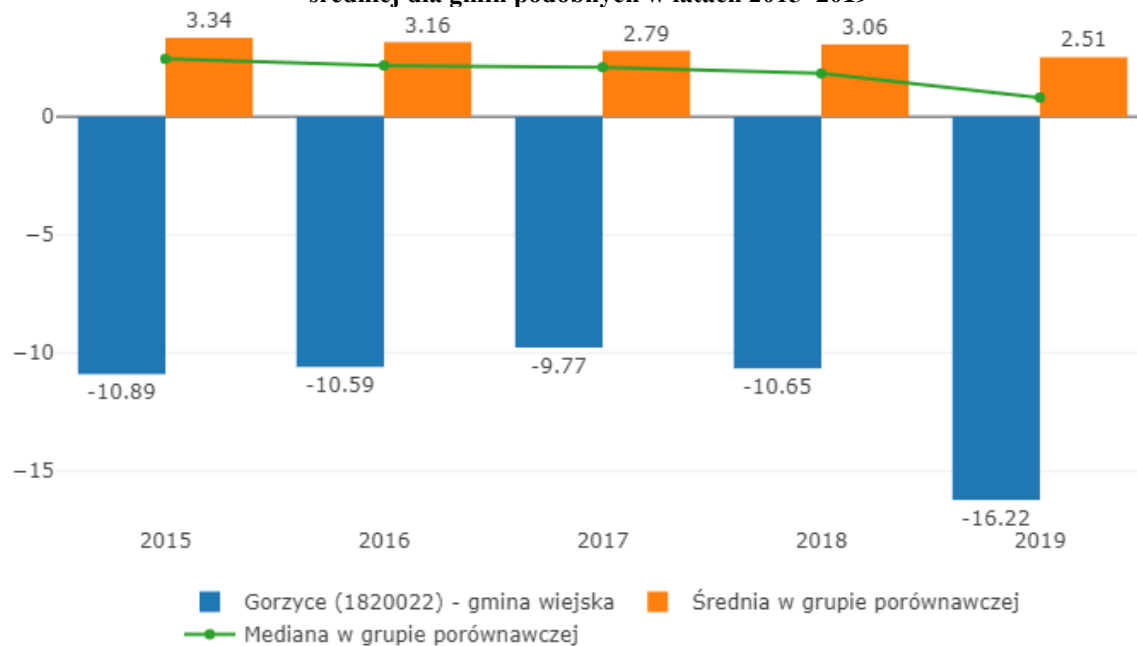
Tabela 4 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Nazwa	saldo migracji ogółem na 1000 ludności				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	brak danych	0,34	0,79	-4,76	-5,16
Gmina Gorzyce	brak danych	-5,91	-5,56	-6,04	-7,81
Gmina Grębów	brak danych	1,01	1,81	3,02	2,61
Gmina Radomyśl nad Sanem	brak danych	-1,09	-0,82	2,06	0,27
Gmina Zaleszany	brak danych	2,48	4,51	3,68	1,83
Miasto Sandomierz	brak danych	-2,20	-2,63	-3,53	-7,87
Miasto Tarnobrzeg	brak danych	-4,20	-2,42	-5,87	-4,16
województwo podkarpackie	brak danych	-0,77	-0,84	-1,29	-1,39
Polska	brak danych	0,04	0,04	0,09	0,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Istotne zarówno w kontekście struktury wieku, rynku pracy, jak i kapitału społecznego, są ruchy migracyjne ludzi młodych. Na wykresie 9 przedstawiono wskaźnik *saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób* w Gminie Gorzyce i w gminach podobnych w latach 2015–2019. Jak można zauważyć na poniższym wykresie, wartość tego wskaźnika dla Gminy Gorzyce jest ujemna, z tendencją spadkową (od 2018 r.) i znacznie niższa w porównaniu do średniej w grupie porównawczej.

Wykres 9 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób w Gminie Gorzyce w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2015–2019

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 14.07.2021 r.

Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest rozwój budownictwa mieszkaniowego, który można ocenić za pomocą wskaźników: *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców* oraz *liczba wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu 10 000 mieszkańców*. Wskaźniki te przedstawiono w tabelach 5 i 6 – wartości dla Gminy Gorzyce nie wyróżniają się na tle innych jednostek pod względem atrakcyjności osadniczej gminy.

Ilość mieszkań na 1000 ludności w Gminie Gorzyce w analizowanym okresie wahała się z roku na rok. Najwyższa wartość wskaźnika w gminie była w 2017 r. – wynosiła 3,0 mieszkania na 1000 ludności, jednakże od tego roku wartość ta zaczęła spadać i w ostatnim analizowanym roku wynosiła 2,4 mieszkania. Jest to niska ilość mieszkań w porównaniu do średniej w województwie (4,3), jak i w Polsce (5,4). W 2019 r. tylko dwie gminy sąsiednie charakteryzowały się niższą wartością tego wskaźnika od Gminy Gorzyce: Radomyśl nad Sanem (2,2) i Dwikozy (0,5). Porównując wskaźnik *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców* można zauważyć, że w tym zakresie sytuacja Gminy Gorzyce w 2019 r. była nieco lepsza w porównaniu do poprzedniego wskaźnika, pomimo tego, iż wartości wskaźników w gminie na przestrzeni lat były identyczne. W stosunku do porównywanych jednostek Gmina Gorzyce znajduje się na wysokim miejscu, wyższą wartość odnotowano w 2019 r. dla Gminy Zaleszany (4,6), Gminy Grębów (3,8) oraz województwa podkarpackiego (2,5) – tabela 5.

Tabela 5 Struktura mieszkalnictwa w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Mieszkania na 1 000 ludności					Nowe budynki mieszkalne na 1 000 ludności				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	2,0	1,0	1,1	1,0	0,5	2,0	1,0	1,1	1,0	0,5
Gmina Gorzyce	2,5	1,9	3,0	2,0	2,4	2,5	1,9	3,0	2,0	2,4
Gmina Grębów	3,7	2,6	3,7	4,4	3,8	3,7	2,6	3,7	4,3	3,8
Gmina Radomyśl nad Sanem	2,6	1,6	2,9	1,5	2,2	2,4	1,5	2,7	1,5	2,2
Gmina Zaleszany	4,3	4,5	4,6	5,1	4,6	4,2	4,4	4,3	5,1	4,6
Miasto Sandomierz	1,2	1,4	1,4	1,3	3,7	1,2	1,4	1,4	1,3	1,6
Miasto Tarnobrzeg	3,0	1,7	1,4	2,8	3,2	1,4	1,6	1,4	1,4	1,7
województwo podkarpackie	3,6	3,7	3,8	3,7	4,3	2,4	2,3	2,4	2,4	2,5
Polska	3,8	4,3	4,6	4,8	5,4	1,9	1,9	2,0	2,1	2,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartość wskaźnika *pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 000 mieszkańców* (tabela 6) dla Gminy Gorzyce spadła w 2019 r. (18) w stosunku do wartości z 2018 r. (29), a dodatkowo w 2019 r. była niższa w porównaniu do większości jednostek (wartości niższe tylko w Mieście Sandomierz oraz Gminie Dwikozy).

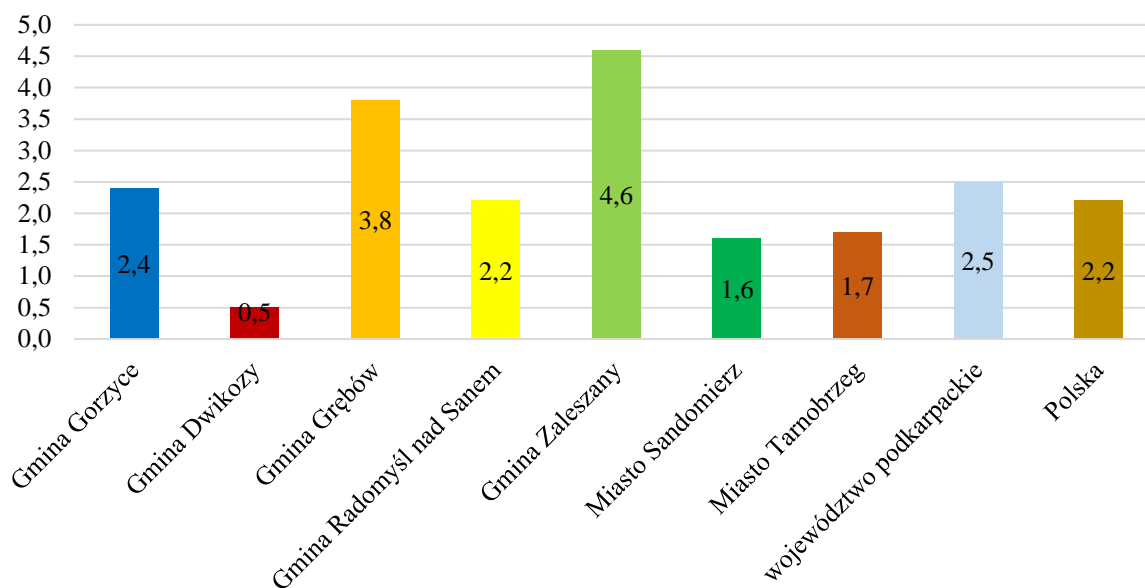
Tabela 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 000 mieszkańców w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2018–2020

Jednostka terytorialna	Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 000 mieszkańców		
	2018	2019	2020
Gmina Dwikozy	15	15	brak danych
Gmina Gorzyce	29	18	brak danych
Gmina Grębów	59	35	brak danych
Gmina Radomyśl nad Sanem	31	21	brak danych
Gmina Zaleszany	47	43	brak danych
Miasto Sandomierz	18	13	brak danych
Miasto Tarnobrzeg	19	22	brak danych
województwo podkarpackie	29	32	brak danych
Polska	25	26	brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na wykresie 10 przedstawiono wartości wskaźnika *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców* w 2019 r. dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski. Liczba nowych budynków mieszkalnych w Gminie Gorzyce w 2019 roku nie była najwyższa (2,4) wśród porównywanych jednostek, jednak należy zwrócić uwagę, iż wartość ta jest wyższa niż średnia krajowa (2,2) i niewiele niższa niż wojewódzka (2,5). Większą wartość przyjmuje Gmina Grębów (3,8) i Zaleszany (4,6).

Wykres 10 Liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Należy zwrócić również uwagę na to, iż na osiedlu w Gorzycach zlokalizowana jest zabudowa wielorodzinna należąca do spółdzielni mieszkaniowej. W planach jest rozbudowa osiedla z mieszkaniami wielorodzinnymi.

Oprócz danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, do analizy sytuacji rozwojowej Gminy Gorzyce wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich, tj. Monitor Rozwoju Lokalnego. Narzędzie to pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy. Należy podkreślić, iż MRL to nie ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Grupę porównawczą stanowią 134 gminy wiejskie zaliczane do stref zewnętrznych obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych.

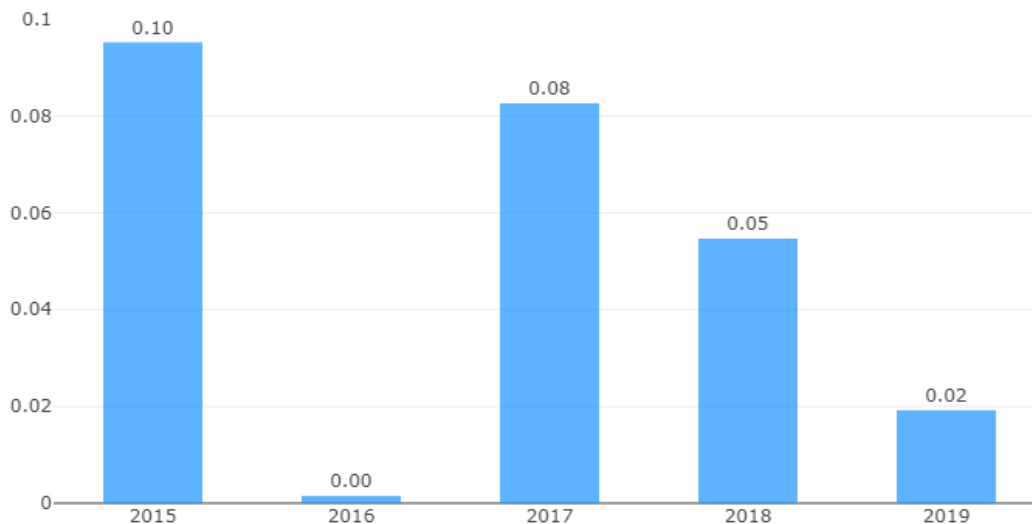
Jednym z wymiarów poddanych ocenie w ramach MRL jest wymiar społeczny. Na rysunku 1 przedstawiony został wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze społecznym, na który składa się 5 obszarów badawczych:

- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury (Obszar 5);
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie (Obszar 6);
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (Obszar 7);
- poziom bezpieczeństwa (Obszar 8);
- sytuacja demograficzna (Obszar 9).

Jak można zauważyć na rysunku 1, wskaźnik rozwoju w sferze społecznej był w analizowanym okresie w Gminie Gorzyce na poziomie dodatnim a najwyższą wartość osiągnął w 2015 r. Jednakże od roku 2018 wskaźnik ten systematycznie spada.

Rysunek 1 Wskaźnik rozwoju – wymiar społeczny, Gmina Gorzyce w latach 2015–2019

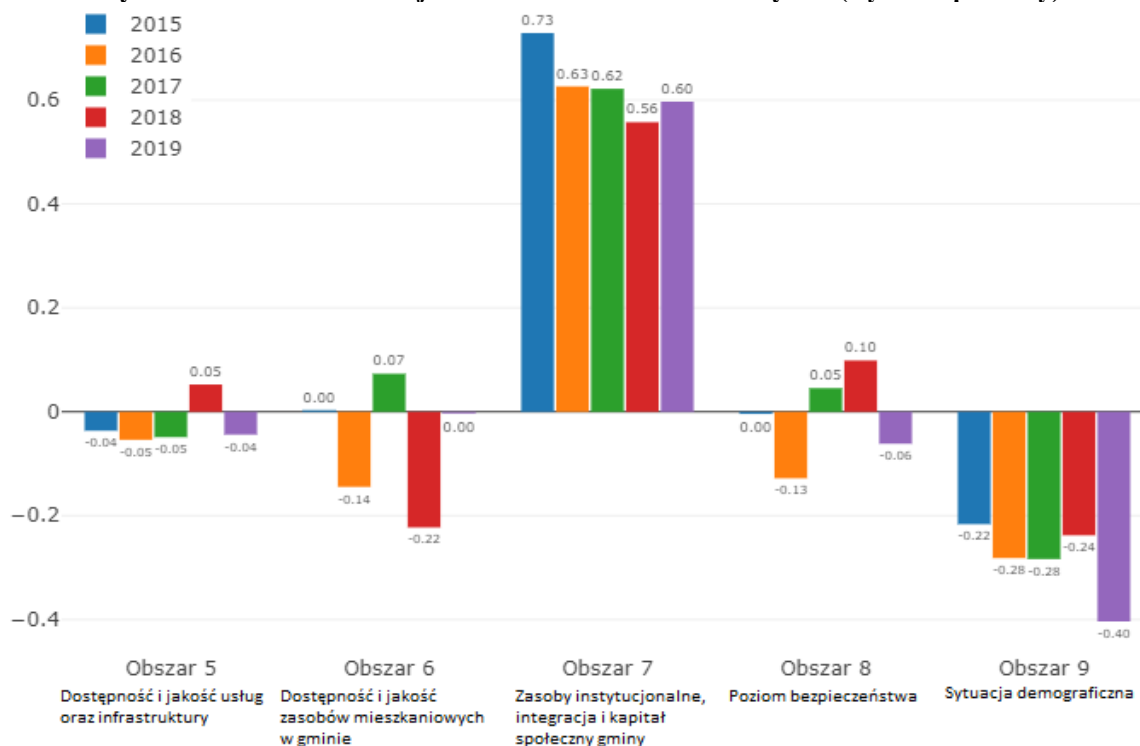

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

Jak wynika z rysunku 2, Gmina Gorzyce najlepiej wypada w obszarze 7, na który składają się zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy. Z kolei najslabsze wartości przedstawiono na obszarze 9, na który składa się sytuacja demograficzna, co potwierdzają wskazane wyżej dane statystyczne dotyczące demografii. Położenie w tym podobszarze jest nie tylko najmniej korzystne, ale też pogarszające się. Tak niekorzystna sytuacja demograficzna w gminie związana jest ze starzejącym się społeczeństwem i wysokim wskaźnikiem salda migracji.

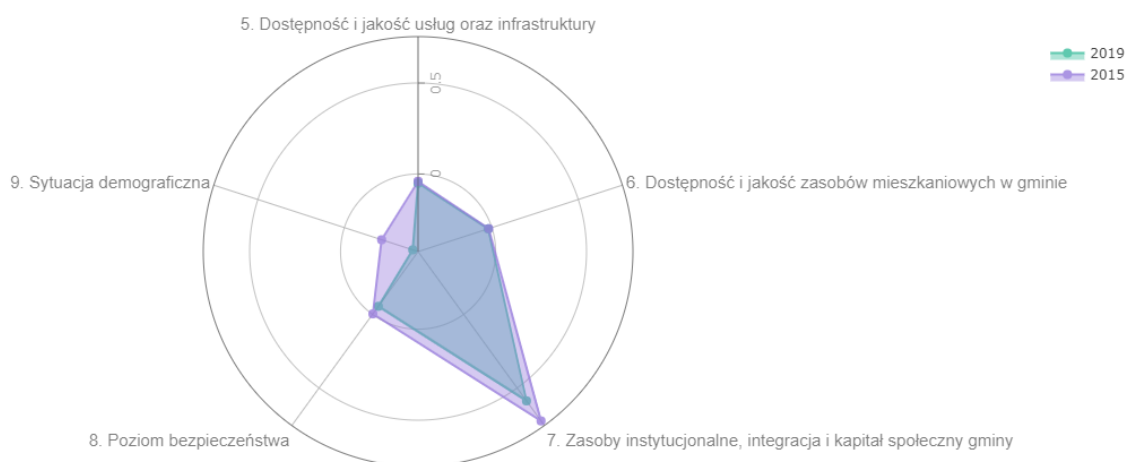
Kolejnym zobrazowaniem wyżej przedstawionych obszarów oraz rozwoju danej gminy jest porównanie sytuacji między 2015 a 2019 rokiem na wykresie radialnym, w którym to wartość „0” oznacza grupę porównawczą w stosunku do danej gminy (rysunek 3). Gdy wskaźniki przyjmują wartość dodatnią, oznacza to, iż sytuacja jest lepsza niż w porównywanej grupie, jeśli ujemną – sytuacja jest gorsza niż w pozostałych porównywanych jednostkach.

Rysunek 2 Wskaźnik rozwoju w latach 2015–2019 – obszary 5–9 (wymiar społeczny)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 14.07.2021 r.

Rysunek 3 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru społecznego na początku i końcu badanego okresu

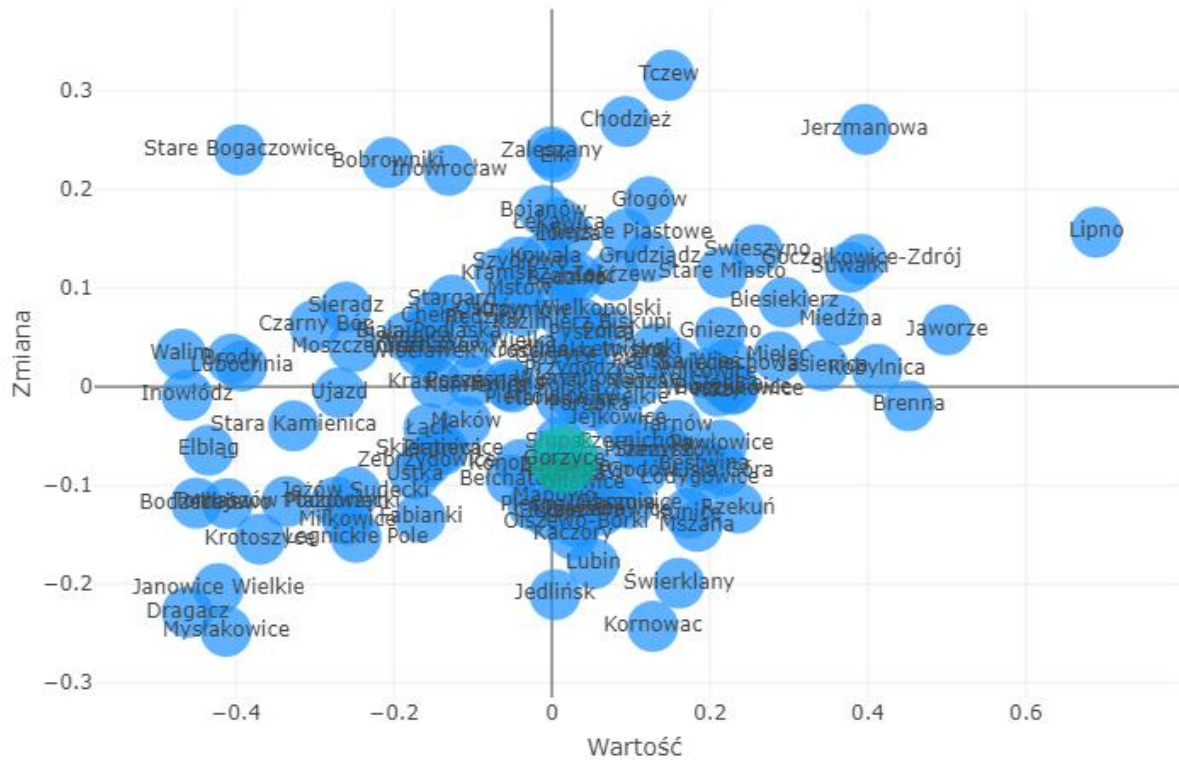

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 14.07.2021 r.

Na rysunku 3 wskazano pogarszającą się w 2019 r. w odniesieniu do 2015 r. sytuację Gminy Gorzyce w stosunku do gmin z grupy porównawczej. W przypadku Gminy Gorzyce w 2019 r. lepiej niż w grupie porównawczej prezentował się obszar 7 – zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (0,60). Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie była na poziomie 0,0. Pozostałe obszary: 5, 8 oraz 9 miały gorsze wartości niż w grupie porównawczej. Należy również zwrócić uwagę na znaczne pogorszenie sytuacji w analizowanych latach w obszarze „sytuacja demograficzna”.

Na rysunku 4 zaprezentowana została pozycja Gminy Gorzyce w odniesieniu do swojej grupy porównawczej. Jak zostało wskazane w metodyce opracowania Diagnozy, Gmina Gorzyce należy, zgodnie z podziałem w Monitorze Rozwoju Lokalnego, do grupy gmin zaliczanych do stref zewnętrznych obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych.

Rysunek 4 Pozycja Gminy Gorzyce w grupie porównawczej – wymiar społeczny

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 14.07.2021 r.

Jak wynika z rysunku 4 Gmina Gorzyce w wymiarze społecznym mieści się w III ćwiartce (wartość: 0,02, zmiana: -0,07), co oznacza, iż sytuacja gminy jest lepsza niż średnia w grupie porównawczej, jednak następuje pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Reasumując – wskaźnik jest „lepszy” niż w grupie porównawczej, lecz przewaga się zmniejsza.

4. Gospodarka i rynek pracy

Sytuację gospodarczą Gminy Gorzyce odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze tj. *liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności, podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.*

Na obszarze Gminy Gorzyce w 2019 roku zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON było łącznie 709 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten z roku na rok się zwiększa, jednak w dalszym ciągu jest to wartość poniżej średniej w Polsce i województwie podkarpackim. W tabeli 7 przedstawiono wskaźniki gospodarcze w latach 2015–2019 w porównaniu do różnych jednostek terytorialnych. Następnie wybrane wskaźniki zobrazowano na wykresach, przedstawiono między innymi trendy dla poszczególnych wskaźników gospodarczych dla Gminy Gorzyce w latach 2015–2019 oraz porównanie do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski.

Wartość wskaźnika *podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019 zwiększyła się o 15 i w ostatnim roku wyniosła 115. Wynik ten w porównaniu do gmin sąsiednich (tabela 7) jest także jednym z najniższych wyników i dużo niższy niż średnia wojewódzka (139) i krajowa (196).

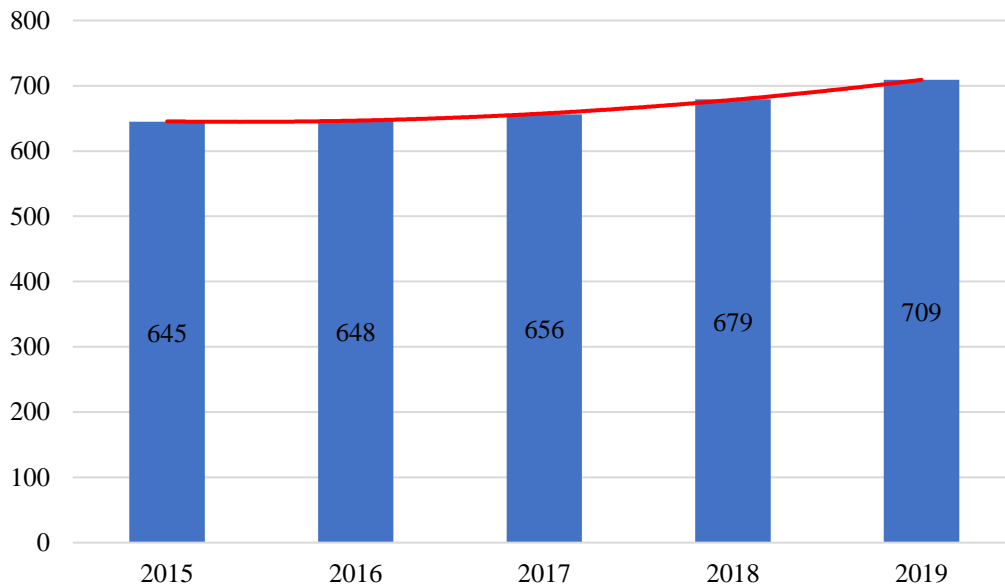
Tabela 7 Wskaźniki gospodarcze dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności					Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności					Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym					Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym					Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	555	570	582	598	627	29	49	42	48	54	46	79	67	77	88	87	91	93	96	103	421	429	445	455	479
Gmina Gorzyce	645	648	656	679	709	45	39	42	54	55	69	61	67	87	89	100	101	104	109	115	507	508	514	535	560
Gmina Grębów	531	528	533	571	617	38	31	53	65	60	60	50	85	104	96	85	84	85	91	98	429	422	430	453	495
Gmina Radomyśl nad Sanem	650	638	634	666	707	69	41	42	75	64	109	64	68	120	104	102	100	101	107	114	494	480	482	508	536
Gmina Zaleszany	658	671	683	708	738	57	48	52	72	60	90	76	84	114	96	104	107	109	114	119	527	538	546	565	593
Miasto Sandomierz	1 367	1 378	1 395	1 373	1 341	75	75	81	67	72	121	124	133	113	121	222	226	230	229	225	1002	1004	1008	1011	972
Miasto Tarnobrzeg	1 027	1 012	1 031	1 030	1 066	62	56	74	73	69	99	91	121	121	116	165	164	169	170	178	742	722	736	759	790
województwo podkarpackie	776	788	803	821	851	67	67	73	77	71	106	107	117	125	116	123	125	129	133	139	576	579	590	610	633
Polska	1 089	1 103	1 121	1 136	1 175	94	91	94	102	99	150	147	154	169	165	174	178	183	188	196	773	772	781	810	837

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

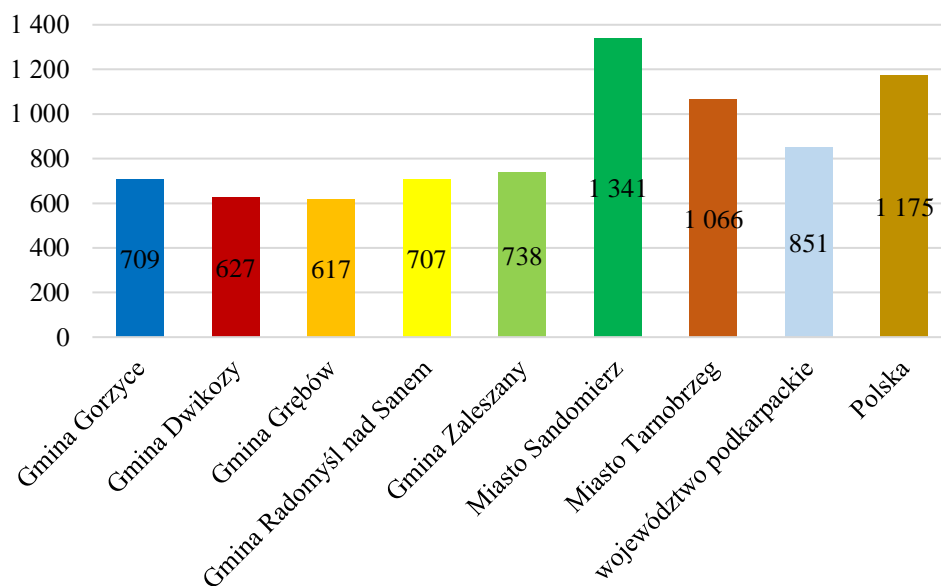
W Gminie Gorzyce można zauważyć coroczny wzrost podmiotów wpisanych do rejestru REGON (wykres 11). W porównaniu do gmin sąsiednich, województwa oraz Polski, Gmina Gorzyce nie wyróżnia się – wartość wskaźnika jest podobna do większości gmin sąsiednich, jednak znacznie niższa niż w Mieście Sandomierz, Mieście Tarnobrzeg, województwie i kraju (wykres 12). Najwyższa wartość wskaźnika w 2019 r. charakteryzowała Miasto Sandomierz (1 341 podmiotów).

Wykres 11 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

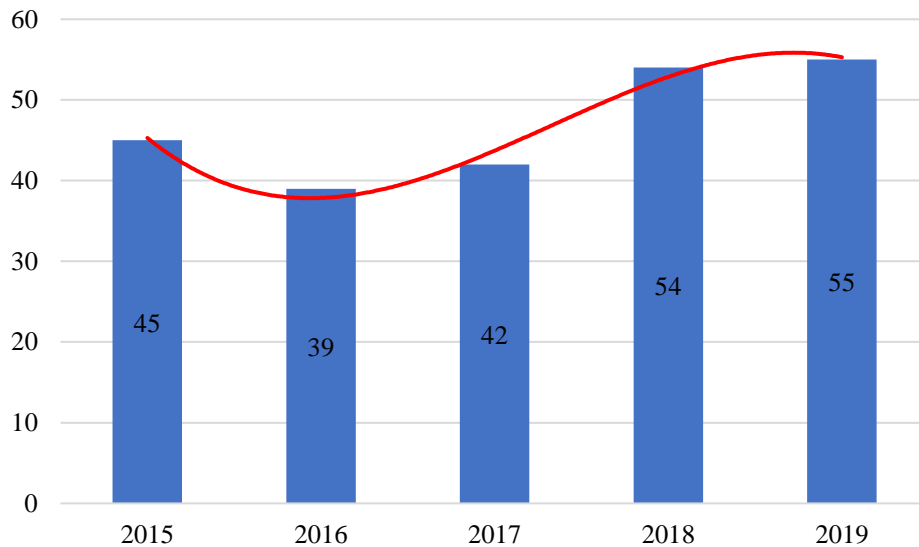
Wykres 12 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

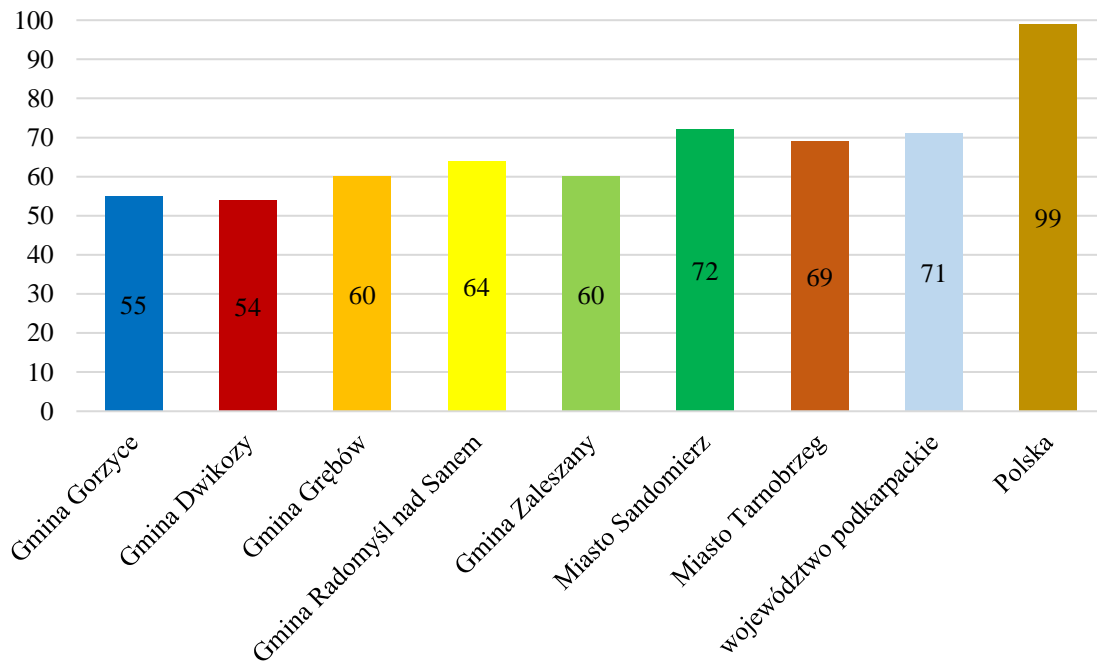
W przypadku wskaźnika *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności*, wartość dla Gminy Gorzyce w ostatnim roku wyniosła 55 i od 2017 r. systematycznie wzrasta (wykres 13). W porównaniu do gmin sąsiednich, województwa i Polski (wykres 14) diagnozowana gmina wypada jednak niekorzystnie, ponieważ niższą wartość wskaźnika zanotowano tylko w Gminie Dwikozy (54).

Wykres 13 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

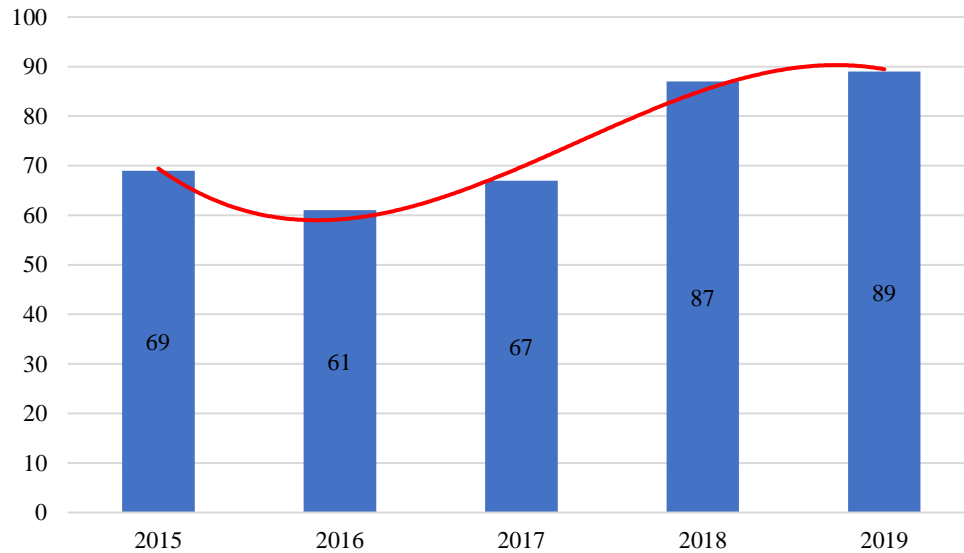
Wykres 14 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

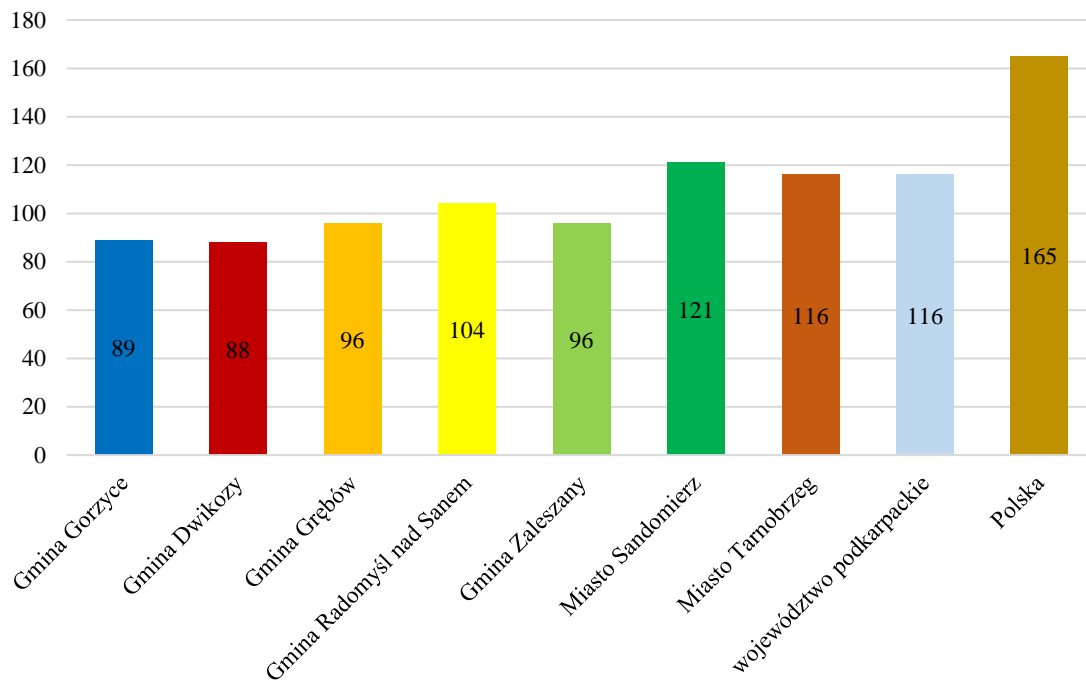
Wskaźnik *podmioty nowo zarejestrowane na 10 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w 2019 roku wynosił dla Gminy Gorzyce 89 (wykres 15). W porównaniu z gminami sąsiednimi, średnią wojewódzką (116) i krajową (165), diagnozowana gmina posiadała jedną z najniższych wartości wskaźnika (wykres 16).

Wykres 15 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 16 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019

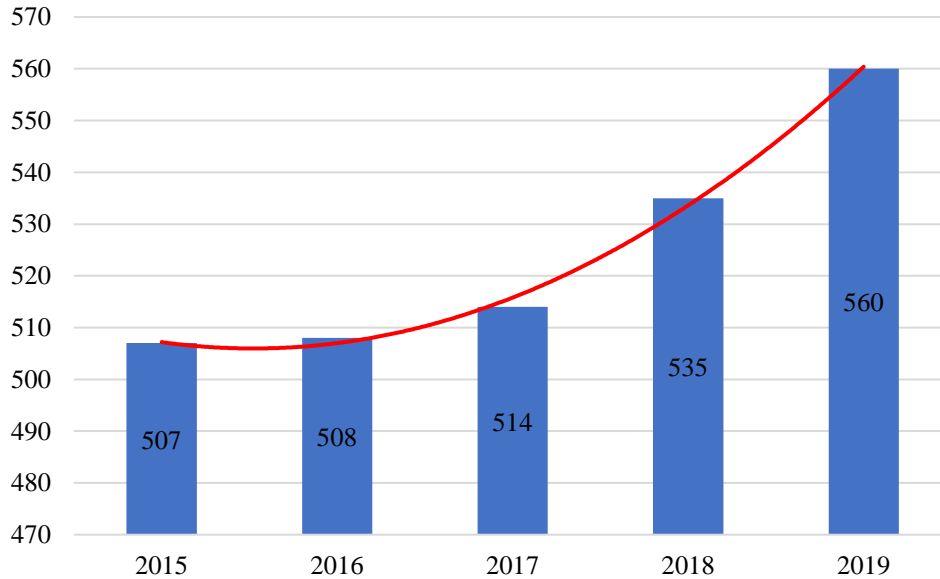

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

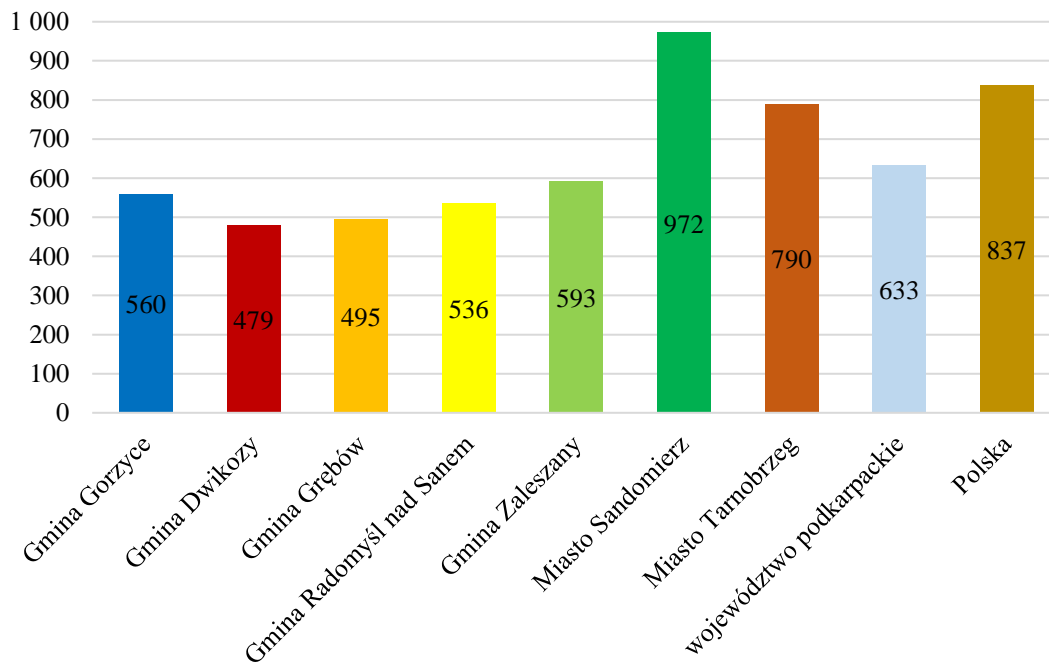
Wskaźnik *osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców* na przestrzeni lat 2015–2019 systematycznie wzrastał i w ostatnim badanym roku wyniósł 560 (wykres 17). Jednakże tak jak wcześniejsze wskaźniki gospodarcze, wskaźnik ten był w 2019 r. niższy niż średnia w kraju (837) i w województwie podkarpackim (633) – wykres 18.

Wykres 17 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

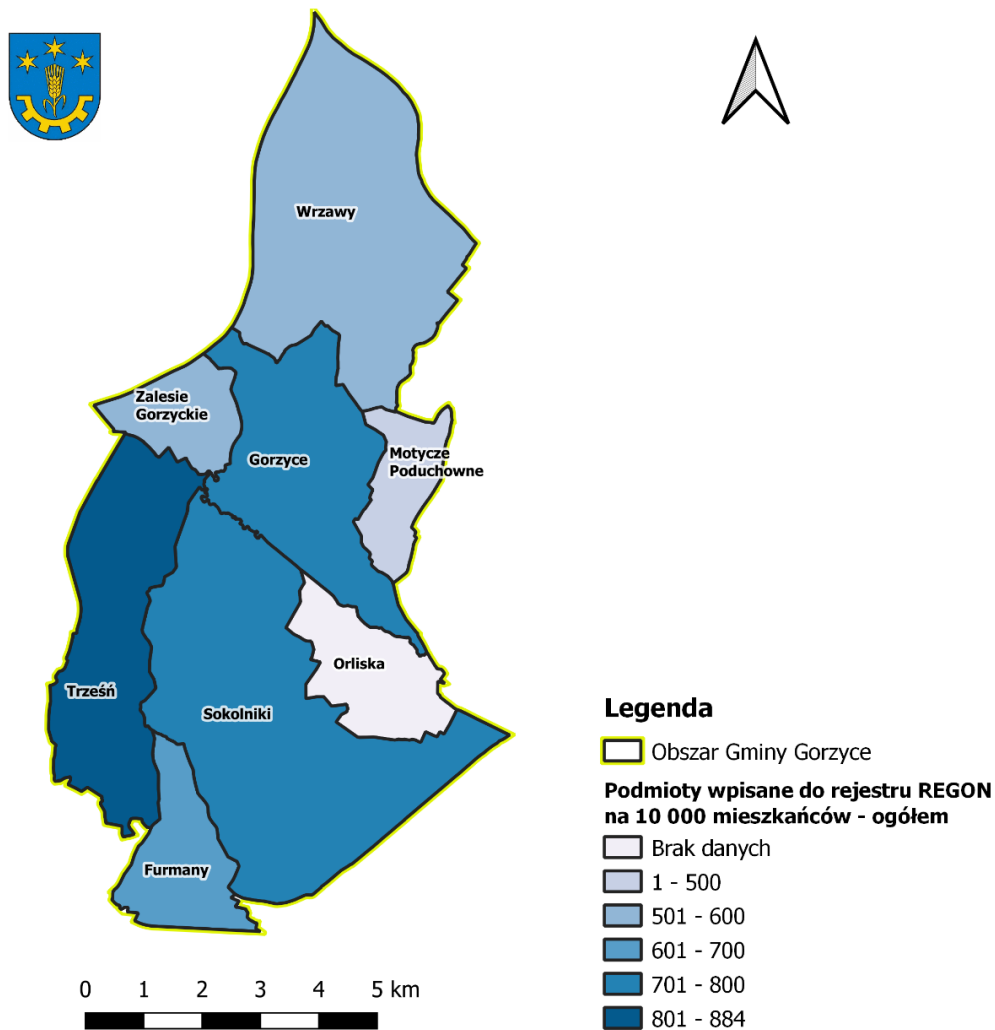
Wykres 18 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

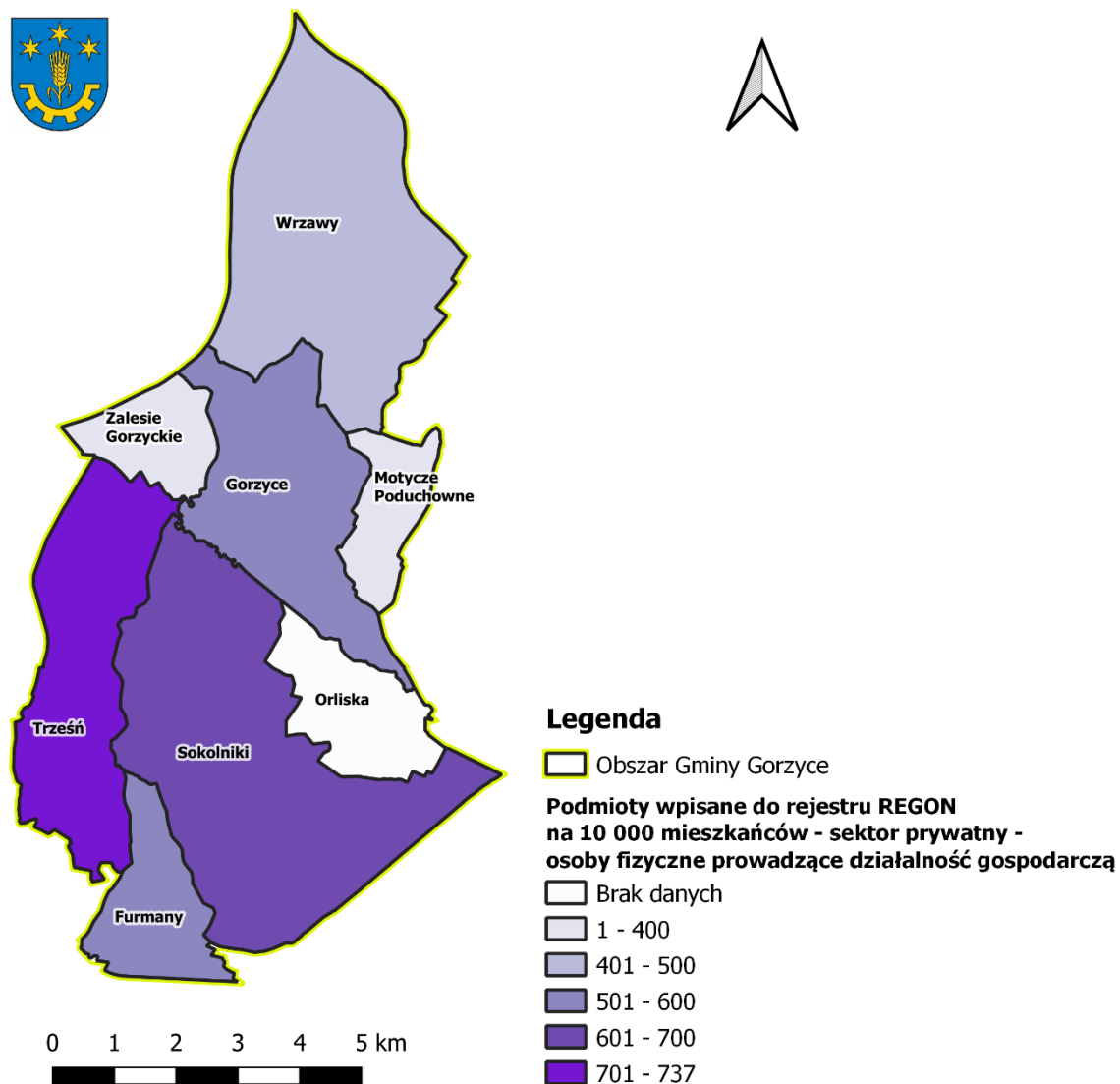
Na mapach 6–9 przedstawiono wartość wskaźników: *podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* ogółem i w sektorze prywatnym oraz *podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* ogółem i w sektorze prywatnym w poszczególnych miejscowościach statystycznych (sołectwach). Natężenie wskaźnika odzwierciedlone zostało na kartogramach, im większa intensywność zjawiska tym ciemniejszy kolor. Wartości podano w przeliczeniu, tak aby móc je porównać do wartości ogółem dla Gminy Gorzyce, województwa podkarpackiego i Polski. Na podstawie poniższych map można stwierdzić, że najczęściej największe skupiska podmiotów wpisanych do rejestru REGON zlokalizowane są w sołectwach z największą liczbą ludności i są one najbardziej rozwinięte gospodarczo.

Mapa 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Gorzyce w roku 2019

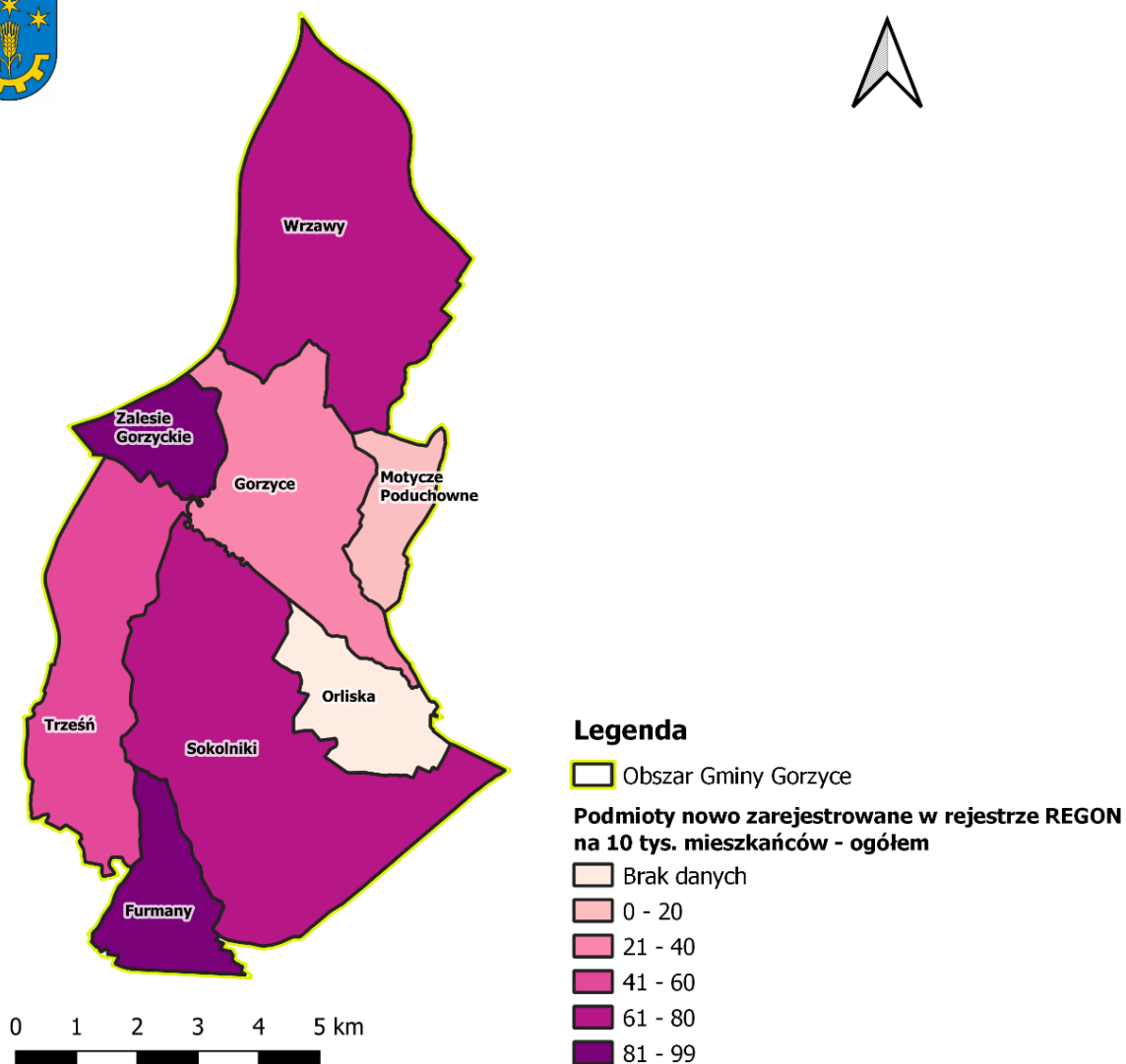
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 7 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Gorzyce w roku 2019

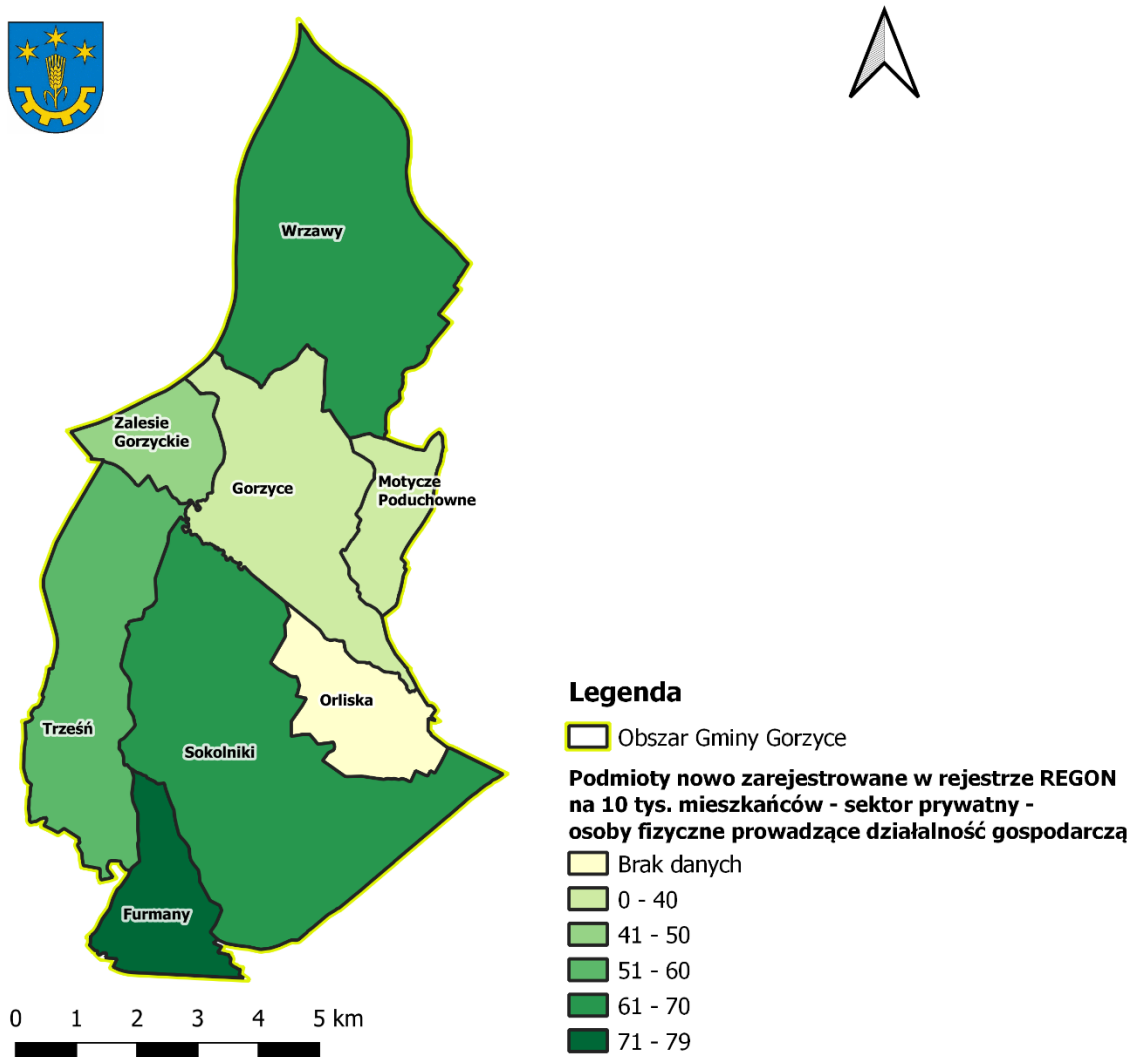
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Gorzyce w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 9 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Gorzyce w roku 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza nowo rejestrowanymi podmiotami warto zwrócić uwagę na wskaźnik *udziału % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów będących w rejestrze REGON*. Należy zauważyć ciągły spadek wartości tego wskaźnika na przestrzeni lat 2015–2019 w diagnozowanej gminie oraz fakt, że wskaźnik ten (4,4%) w ostatnim badanym roku był niewiele niższy niż średnia w województwie (4,6%), a dynamika korzystnych zmian jest znaczna (od 2015 r. wartość wskaźnika zmalała ponad dwukrotnie). Dane przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	3,8	5,5	4,8	5,0	3,7
Gmina Gorzyce	9,0	5,0	5,5	4,8	4,4
Gmina Grębów	7,8	5,9	8,7	4,9	2,8
Gmina Radomyśl nad Sanem	6,1	6,2	7,8	6,8	2,9
Gmina Zaleszany	7,7	5,6	7,6	5,7	4,5
Miasto Sandomierz	5,9	5,0	4,9	6,9	8,0
Miasto Tarnobrzeg	6,0	7,0	5,7	7,6	3,5
województwo podkarpackie	6,8	6,8	7,0	7,0	4,6
Polska	7,0	6,9	6,7	7,6	5,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza wskaźnikami gospodarczymi o rozwoju gospodarczym regionu świadczą również wskaźniki obrazujące sytuację na rynku pracy, a więc wskaźniki dotyczące bezrobocia. Jednym z nich jest *udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym*, który na obszarze Gminy Gorzyce wynosił w 2019 roku 4,6% i był wyższy niż w Polsce (3,8%), ale niższy niż w województwie podkarpackim (5,8). W tabeli 9 przedstawiono wartości wskaźnika w latach 2015–2019 w porównaniu do innych porównywanych jednostek terytorialnych. Wartość wskaźnika maleje z roku na rok, co jest sytuacją korzystną, jednak należy zwrócić uwagę, że gmina nie wyróżnia się tutaj na tle innych, ponieważ jest to ogólna tendencja wojewódzka i krajowa.

Tabela 9 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

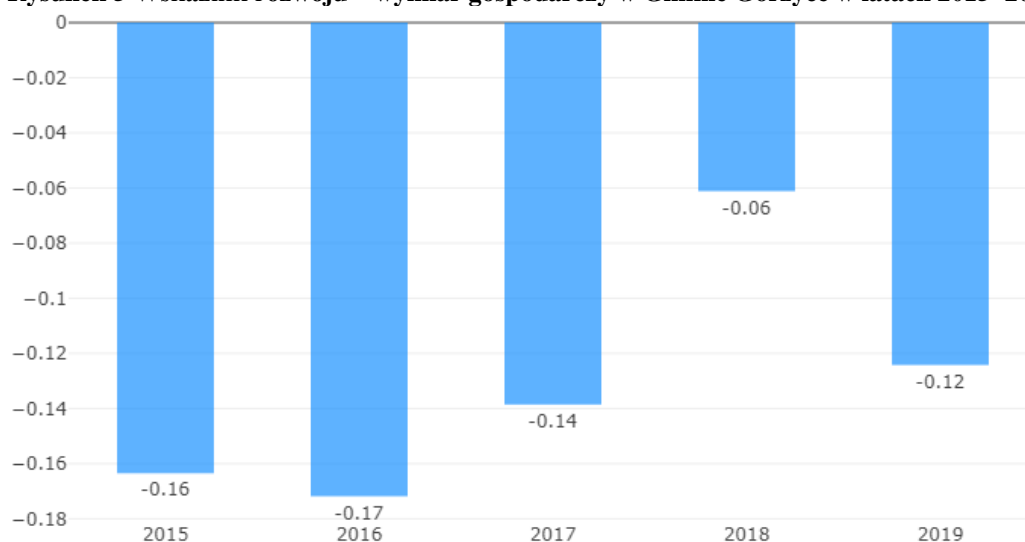
Nazwa	Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	6,6	6,8	5,7	5,7	5,7
Gmina Gorzyce	6,4	6,2	5,2	4,8	4,6
Gmina Grębów	8,6	7,5	6,0	5,1	5,4
Gmina Radomyśl nad Sanem	6,6	4,8	4,4	4,0	3,3
Gmina Zaleszany	6,1	4,2	4,1	4,0	3,3
Miasto Sandomierz	6,4	6,3	5,5	5,2	5,3
Miasto Tarnobrzeg	7,9	7,1	5,9	5,2	4,6
województwo podkarpackie	9,2	8,0	6,8	6,3	5,8
Polska	6,5	5,6	4,6	4,2	3,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oprócz wymiaru społecznego opisanego w poprzednim rozdziale, w ramach MRL oceniany jest także wymiar gospodarczy.

Na rysunku 5 przedstawiony został wskaźnik rozwoju Gminy Gorzyce w wymiarze gospodarczym. Jak wynika z ukazanych niżej wykresów słupkowych, wskaźnik ten jest na niskim, ujemnym poziomie. Najgorsza sytuacja miała miejsce w latach 2015–2016, kiedy to wskaźnik przybrał wartość -0,16 i -0,17. W późniejszych latach sytuacja nieco się poprawiła, jednakże wartości nadal były ujemne.

Rysunek 5 Wskaźnik rozwoju – wymiar gospodarczy w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

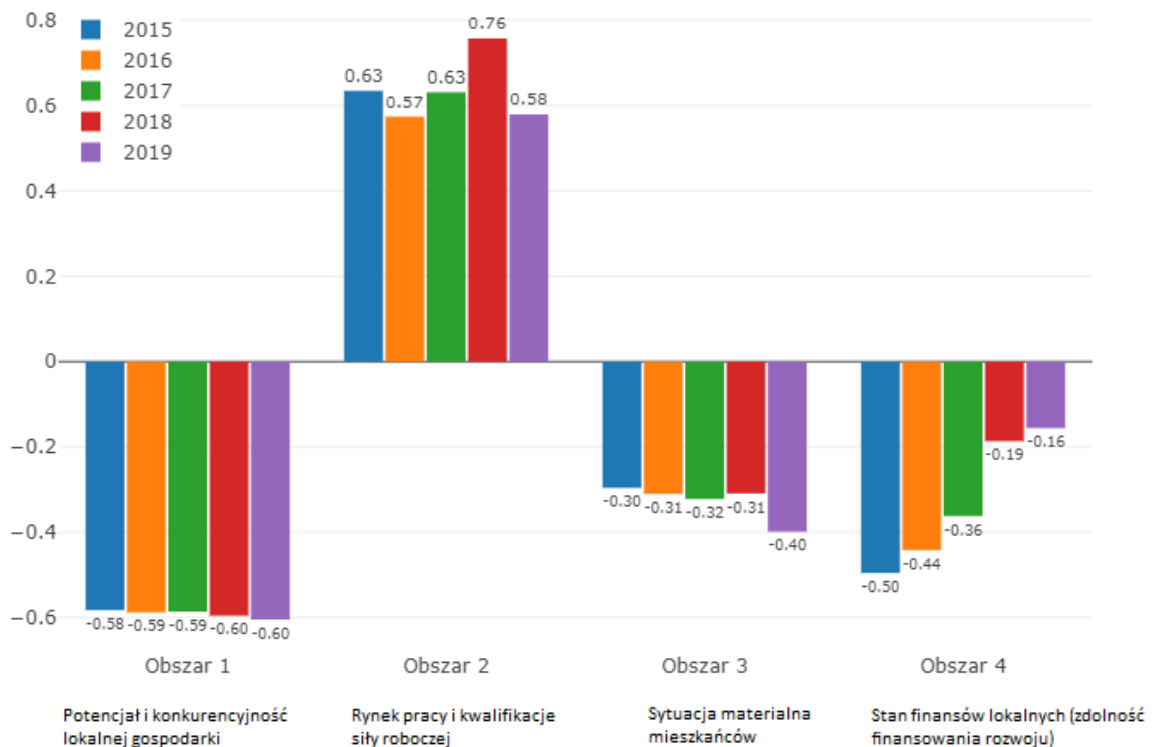
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

Na wymiar gospodarczy składają się 4 obszary:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (Obszar 1);
- rynek pracy i kwalifikacje grupy roboczej (Obszar 2);
- sytuacja materialna mieszkańców (Obszar 3);
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) (Obszar 4);

Wartości wskaźników w latach 2015–2019 w poszczególnych obszarach przedstawiono na rysunku 6. Gmina Gorzyce najlepiej wypadła w obszarze 2 (dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy, dostępność wykwalifikowanej siły roboczej, jakość kształcenia zawodowego, skala bezrobocia), chociaż wskaźnik ten w ostatnim roku zmalał w porównaniu do roku poprzedniego. Najgorszą sytuację można zaobserwować w obszarze 1 (przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców, dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej, konkurencyjność i zdywersyfikowana struktura podmiotów gospodarczych, dostępność usług doradczych i finansowych, współdziałanie przedsiębiorców), gdzie z roku na rok widoczny jest spadek wartości wskaźnika. Poniższe dane nie wskazują na pozytywny rozwój gminy w sektorze gospodarczym.

Rysunek 6 Wskaźnik rozwoju gospodarczego w latach 2015–2019 w Gminie Gorzyce

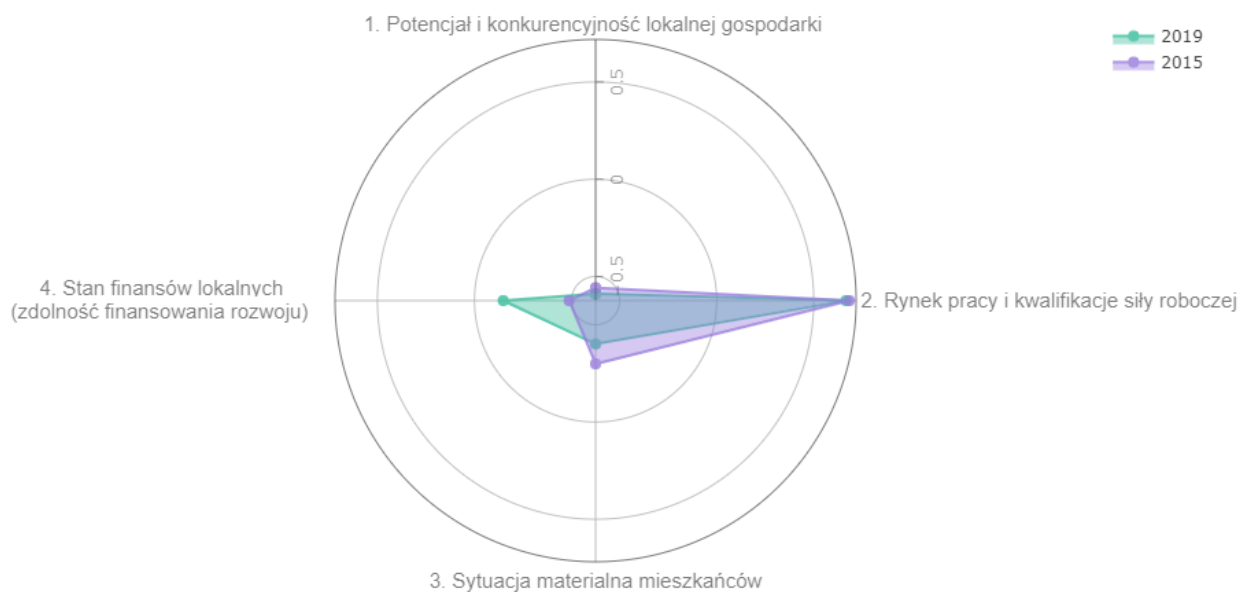

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

Kolejnym zobrazowaniem rozwoju danej gminy jest porównanie sytuacji między 2015 a 2019 rokiem na wykresie radialnym, w którym to wartość „0” oznacza grupę porównawczą danej gminy. Wskaźniki przyjmujące wartość dodatnią oznaczają, iż sytuacja danej gminy jest lepsza niż w porównywanej grupie, zaś ujemną – sytuacja jest gorsza niż w pozostałych porównywanych jednostkach. W przypadku Gminy Gorzyce zarówno w 2015 roku, jak i 2019 roku, tylko obszar 2 (rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej) znalazł się na plusie (rysunek 7).

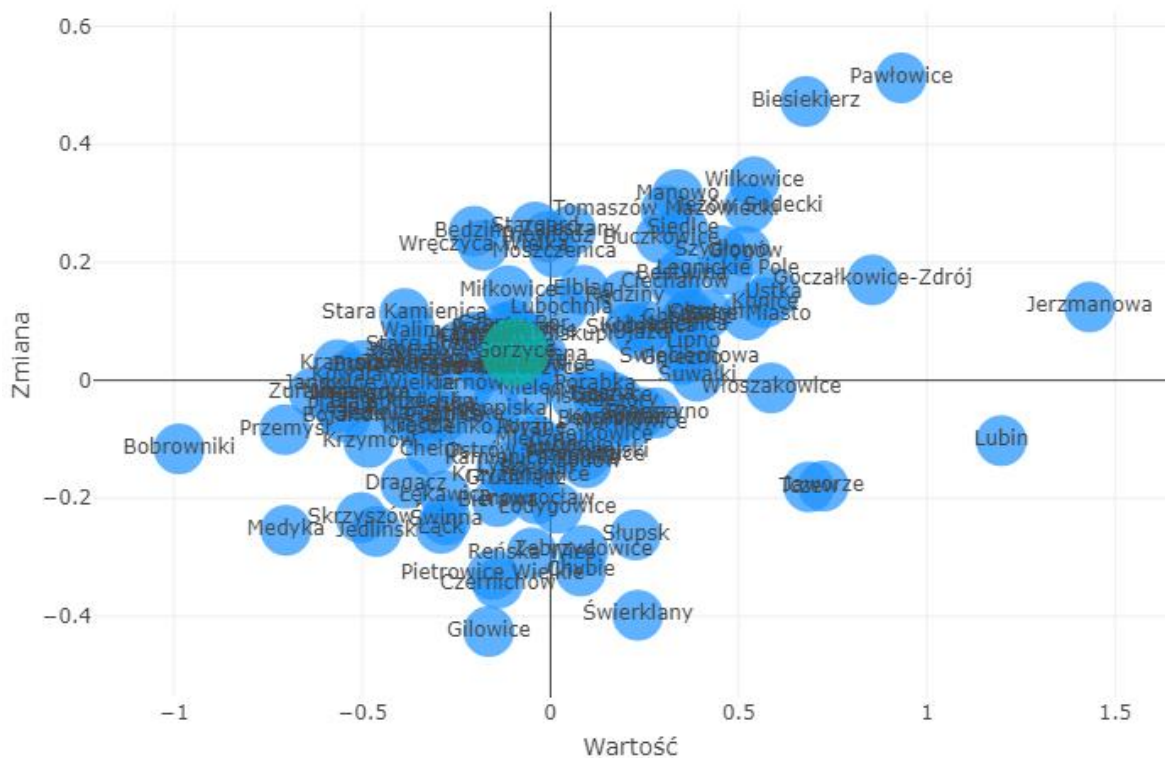
Rysunek 7 Wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu w Gminie Gorzyce

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

Na rysunku 8 zaprezentowana została pozycja Gminy Gorzyce w odniesieniu do gmin ze swojej grupy porównawczej. Jak zostało wskazane w metodyce opracowania Diagnozy, gmina należy do grupy porównawczej gmin zaliczanych do stref zewnętrznych obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych. Pozycja opisywanej gminy znajduje się w II ćwiartce (wartość: -0,09, zmiana: 0,05), co oznacza sytuację gorszą niż średnia w grupie porównawczej, ale z jednoczesną poprawą sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Reasumując – wskaźnik jest gorszy niż w grupie porównawczej.

Rysunek 8 Pozycja Gminy Gorzyce w grupie porównawczej – wymiar gospodarczy

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl

Ważnym aspektem rozwoju gospodarczego gminy jest możliwość zakładania działalności gospodarczych na terenach inwestycyjnych, dzięki którym warunki prowadzenia działalności przez przedsiębiorców stają się korzystniejsze niż w innej lokalizacji, a tym samym zachęcają do lokowania swoich działalności na obszarze danej gminy. Gmina Gorzyce posiada obecnie 4 działki przeznaczone pod inwestycje o pow. łącznej 10,1935 ha w miejscowości Gorzyce. Działki częściowo objęte są TSSE EURO-PARK WISŁOSAN (2,9553 ha). Wszystkie działki objęte są planem zagospodarowania przestrzennego Niwka-Żabieniec i Centrum w Gorzycach³.

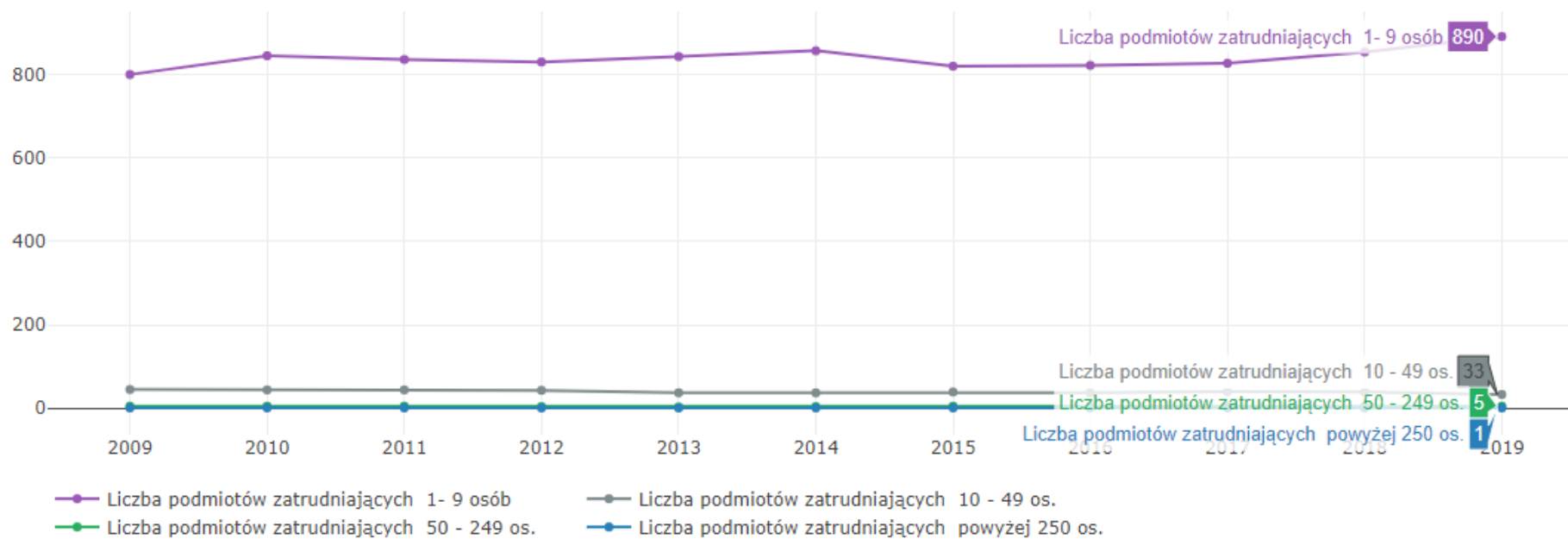
Sytuację gospodarczą w niniejszej gminie odzwierciedlają wskaźniki gospodarcze wymienione i opisane wyżej w Diagnozie. Z roku na rok rośnie liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON, a także z danych wynika, iż w dobrym położeniu jest gminny rynek pracy. Jednakże nie jest to wyznacznik dobrej sytuacji gospodarczej, ponieważ procentowy udział bezrobotnych jest na dość wysokim poziomie, a ogólny wskaźnik rozwoju gospodarczego gminy z roku na rok się pogarsza. Według danych GUS dotyczących podmiotów według sekcji

³ Uchwała nr XXVII/145/12 Rady Gminy Gorzyce z dnia 30 sierpnia 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu Niwka-Żabieniec i Centrum w Gorzycach.

i działów PKD 2007, w Gminie Gorzyce największą liczbę miejsc pracy w 2019 r. (264) stanowiła „sekcja G” odnosząca się do handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawa pojazdów samochodowych. Na drugim miejscu była „sekcja F” (148) odnosząca się do budownictwa, a co za tym idzie – robót budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków. Wartości w obu sekcjach z roku na rok wzrastają.

Poza przeważającymi rodzajami prowadzonych działalności wg sekcji PKD, istotne jest również rozróżnienie podmiotów wg wielkości zatrudnienia. W Gminie Gorzyce zdecydowanie przeważają podmioty małe, zatrudniające od 1 do 9 pracowników (w 2019 r. 95,8% podmiotów). Na drugim miejscu są podmioty zatrudniające 10–49 pracowników (w 2019 r. 3,5% podmiotów). Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawiono na wykresie 19. Warto zwrócić uwagę na liczbę podmiotów zatrudniających powyżej 250 osób (1 podmiot) – jest to firma produkcyjna Federal-Mogul Gorzyce S.A., która specjalizuje się w wytwarzaniu komponentów do silników. Na spotkaniach z władzami gminy, mieszkańcami oraz przedsiębiorcami, które odbyły się 14.07.2021 roku zwrócono uwagę na kwestię parkingu w centrum Gorzyc. W związku z bardzo dużą ilością pracowników fabryki, pochodzących nie tylko z terenu gminy, ale też gmin ościennych (dojeżdżający), wiele miejsc w Gorzycach zajmowane jest na cały dzień., przez co mieszkańcy, jak i odwiedzający miejscowość mają problem z zaparkowaniem auta, co utrudnia sprawne korzystanie z części usługowej, czy rekreacyjnej Gorzyc.

Wykres 19 Podmioty według wielkości zatrudnienia w Gminie Gorzyce w latach 2009–2019

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.analizy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 14.07.2021 r.

5. Środowisko naturalne i infrastruktura

Środowisko naturalne inaczej nazywane także środowiskiem przyrodniczym to całokształt powiązanych ze sobą elementów otoczenia organizmów (abiotyczne i biotyczne)⁴. Charakterystyczną cechą środowiska naturalnego jest jego równowaga. O środowisku naturalnym możemy więc mówić wtedy, gdy dany zbiór czynników środowiskowych pozostaje w stanie równowagi biologicznej. Środowisko przyrodnicze to twór natury, w mniejszym lub większym stopniu przekształcony jednak przez działalność człowieka⁵.

Ochrona środowiska naturalnego polega między innymi na racjonalnym gospodarowaniu elementami i zasobami przyrody. Poza tym jej głównym założeniem jest zapobieganie zanieczyszczeniom środowiska oraz sukcesywne usuwanie tych już powstałych. Dokonuje się tego m.in. poprzez budowę oczyszczalni ścieków, nadawanie szczególnie wartościowym terenom statusu parków i rezerwatów czy segregowanie odpadów i recykling w celu ponownego wykorzystania surowców. Narzędziem w walce o lepszy stan środowiska naturalnego jest także poszerzanie świadomości zachodzących procesów i wpajanie dobrych nawyków oraz postaw proekologicznych⁶.

Na terenie Gminy Gorzyce znajdują się obszary, które zostały objęte formami ochrony przyrody. Należą do nich obszary Natura 2000 Dolina Dolnego Sanu oraz Tarnobrzaska Dolina Wisły, oraz 9 pomników przyrody⁷. Ponadto znajdują się też także międzynarodowe korytarze ekologiczne, które tworzą krajową sieć ekologiczną ECONET⁸.

Obszar Natura 2000 Dolina Dolnego Sanu na terenie niniejszej gminy obejmuje koryto rzeki San oraz tereny do niej przyległe, które są położone w międzywalu rzeki oraz starorzecza – położone poza wałem, na obszarze sołectwa Gorzyce i Motycze Poduchowne. Obszar ten obejmuje najciekawsze i najcenniejsze fragmenty Doliny Dolnego Sanu. Natomiast Obszar Natura 2000 Tarnobrzaska Dolina Wisły w całości położony jest w Kotlinie Sandomierskiej i Nizinie Nadwiślańskiej, na styku dwóch województw. Na terenie tym znajdują się cenne siedliska przyrodnicze, ale także duże ilości gatunków ptaków. Znajdujące się na terenie Gminy Gorzyce doliny Wisły i Sanu podlegają ochronie i są objęte programem ochrony środowiska

---

⁴ Encyklopedia PWN, www.encyklopedia.pwn.pl, inf. z dnia 30.06.2021 r.

⁵ Portal Ekologia.pl, www.ekologia.pl/wiedza/slowniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/srodowisko-naturalne, inf. z dnia 30.06.2021r.

⁶ jw.

⁷ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, www.crfop.gdos.gov.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

⁸ Ochrona korytarzy ekologicznych, www.korytarze.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

w ramach krajowej sieci ECONET jako korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym. Stanowią one część europejskiej sieci ekologicznej EECONET⁹.

Na terenie gminy nie ma wielkoprzestrzennych form ochrony przyrody. Ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody objęte są pomniki przyrody, które zakwalifikowane są do pomników przyrody żywej. Z danych Urzędu Gminy w Gorzycach wynika, iż na jej terenie ustanowionych jest 9 pomników przyrody. Trzy z nich znajdują się w parku przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Trześni: jesion wyniosły, kasztanowiec biały i dąb szypułkowy. Cztery kolejne drzewa to dęby szypułkowe, rosną one w Trześni (Dębina). Dwa nowe pomniki to także dęby szypułkowe zlokalizowane w Gorzycach oraz Trześni¹⁰.

Obszar Gminy Gorzyce jest w niewielkim stopniu zalesiony, co zostało przedstawione w tabeli 10. Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem porównany został do sąsiednich gmin, województwa podkarpackiego oraz Polski. Najwyższa lesistość wśród gmin sąsiednich jest w Gminie Grębów.

Tabela 10 Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019

Jednostka terytorialna	Grunty leśne
	ogółem
Gmina Dwikozy	4,64
Gmina Gorzyce	15,14
Gmina Grębów	37,59
Gmina Radomyśl nad Sanem	35,08
Gmina Zaleszany	13,72
Miasto Sandomierz	0,00
Miasto Tarnobrzeg	7,52
województwo podkarpackie	38,79
Polska	30,26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Środowisko przyrodnicze to inaczej środowisko naturalne, częściowo zmienione przez człowieka. W związku z tym istotne jest spojrzenie na strukturę gruntów i sposób ich wykorzystania. Z danych GUS z 2005 r. wynika, iż powierzchnia użytków rolnych (w tym grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe) w Gminie Gorzyce wynosi 4993,0598 ha.

⁹ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, www.crfop.gdos.gov.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

¹⁰ Urząd Gminy Gorzyce, www.gminagorzyce.pl, inf. z dnia 30.06.2021 r.

Najcenniejszą pod względem wartości przyrodniczych częścią gminy są doliny rzek Wisły i Sanu wraz z niewielkimi ciekami rzecznyymi. Teren gminy poprzecinany jest odnogami i meandrami rzek i kanałów.

Według danych z Systemu Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych Państwowego Instytutu Geologicznego na obszarze Gminy Gorzyce występują liczne obszary górnicze ze złożami kopalin, wykorzystywane do celów budowlanych, tj. surowce ilaste ceramiki budowlanej oraz kruszywa naturalne¹¹.

W latach 2016–2021 ustalono kierunki rekultywacji dla terenów poeksploatacyjnych złóż naturalnych w kierunku rolnym o pow. 19,8227 ha, zaś w kierunku wodnym o pow. 4,3919 ha. Grunty wymagające rekultywacji z uwagi na prowadzoną działalność eksploatacyjną znajdują się w miejscowościach: Trześń, Zalesie Gorzyckie, Wrzawy, Sokolniki oraz Orliśka.

W związku z tym, że niniejsza gmina jest gminą rolniczą, użytki rolne w gminie stanowią prawie 85% ogólnej powierzchni gminy. Według danych ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gorzyce, przeważająca większość gruntów rolnych należy do IV–VI klasy bonitacyjnej (prawie 53%). Lokalizacja obszaru w widłach dwóch rzek sprawiła, że zróżnicowanie glebowe jest znaczące. Gleby współczesnych teras rzecznych to głównie mady o niewykształconym profilu, użytkowane rolniczo, występujące w obrębie dolin rzecznych.

W tabelach 11–13 przedstawione zostały wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca ogółem oraz w działach: ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu; oświetlenie ulic, placów i dróg; gospodarka ściekowa i ochrona wód; gospodarka odpadami komunalnymi.

Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (tabela 11) w 2019 r. w Gminie Gorzyce były na wysokim poziomie (588,12 zł), wyższym niż średnia dla Polski (505,84 zł). Na przestrzeni 5 lat widnieją duże zróżnicowania w wydatkach na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (tabela 12) – w 2019 roku Gmina Gorzyce (29,87 zł) miała gorsze wartości wskaźników w porównaniu do średniej w Polsce (33,85 zł) i województwie (104,14 zł). Natomiast w wydatkach na gospodarkę ściekową i ochronę wód (tabela 13) wypadła bardzo pozytywnie na tle gmin sąsiednich (wyższa wartość wskaźnika

---

¹¹ Państwowy Instytut Geologiczny, www.geoportal.pgi.gov.pl, inf. z dnia 01.07.2021 r.

tylko w dwóch gminach), województwa (188,50 zł) i Polski (74,40 zł) – wydatki stanowiły 392,08 zł. Wydatki na gospodarkę odpadami komunalnymi w gminie w 2019 roku wyniosły 118,89 zł, co było poniżej średniej wojewódzkiej i krajowej. Wskazanie Gminy Gorzyce w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 jako element w OSI obszary wiejskie daje możliwości realizacji planowanych działań w obszarze poprawy zarządzania sektorem gospodarki odpadami.

Tabela 11 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	78,74	94,32	98,86	137,40	320,68
Gmina Gorzyce	133,02	134,18	114,99	883,41	588,12
Gmina Grębów	215,84	180,49	176,25	676,60	1 581,12
Gmina Radomyśl nad Sanem	164,52	164,18	192,93	304,98	245,83
Gmina Zaleszany	319,86	219,15	204,89	895,94	2 938,70
Miasto Sandomierz	491,68	420,84	520,00	422,92	505,38
Miasto Tarnobrzeg	366,47	342,65	359,12	325,28	554,76
województwo podkarpackie	312,12	263,35	315,68	511,79	630,56
Polska	351,96	312,59	347,48	458,74	505,84

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 12 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu oraz oświetlenie ulic, placów i dróg w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Wydatki w rozdziale 90005 - Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu					Wydatki w rozdziale 90015 - Oświetlenie ulic, placów i dróg				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	0,00	0,00	0,00	26,44	227,36	29,28	34,90	33,41	45,66	37,79
Gmina Gorzyce	0,00	0,91	0,75	199,64	29,87	41,77	33,36	36,87	53,25	39,77
Gmina Grębów	0,00	1,23	0,50	0,33	220,60	37,50	36,44	38,73	54,49	52,50
Gmina Radomyśl nad Sanem	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	42,32	44,15	50,10	53,08	56,97
Gmina Zaleszany	0,00	0,00	1,15	0,00	0,00	51,58	47,41	44,86	59,74	53,91
Miasto Sandomierz	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	61,57	70,34	71,16	67,39	54,63
Miasto Tarnobrzeg	0,00	0,02	1,41	0,10	0,04	38,89	43,08	36,67	40,28	45,77
województwo podkarpackie	16,78	12,30	15,63	59,44	104,14	40,57	41,54	45,44	53,28	51,30
Polska	14,60	7,77	13,83	35,33	33,85	50,79	49,65	51,47	56,17	56,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

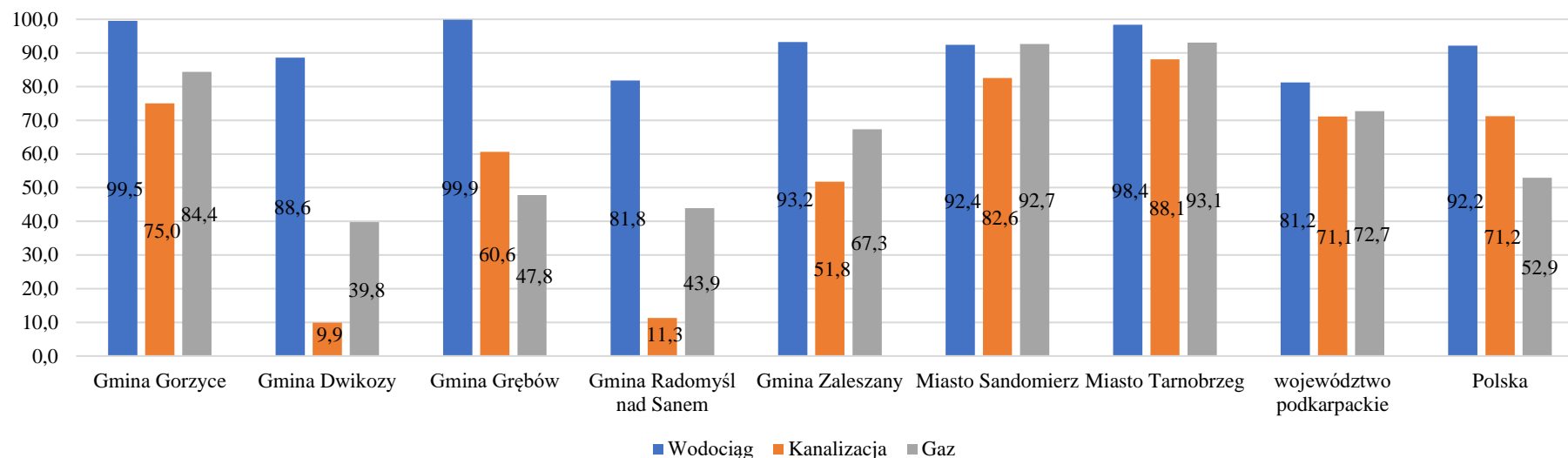
Tabela 13 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Wydatki w rozdziale 90001 - Gospodarka ściekowa i ochrona wód					Wydatki w rozdziale 90002 - Gospodarka odpadami komunalnymi				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	38,16	34,91	38,81	35,54	43,92	0,00	14,95	12,14	12,78	0,67
Gmina Gorzyce	25,66	31,61	5,63	507,96	392,08	60,96	62,80	66,24	117,66	118,89
Gmina Grębów	112,16	58,41	50,59	499,29	1 171,77	50,90	70,44	71,83	71,31	90,04
Gmina Radomyśl nad Sanem	19,02	12,19	16,43	18,67	24,79	53,36	52,45	51,88	57,27	67,46
Gmina Zaleszany	191,11	51,61	67,34	696,80	2 679,97	56,24	96,23	74,18	76,72	104,28
Miasto Sandomierz	0,22	14,29	15,88	17,18	19,62	155,16	143,50	150,46	147,56	216,53
Miasto Tarnobrzeg	0,00	0,00	0,00	56,21	61,21	49,84	74,59	67,30	87,58	169,51
województwo podkarpackie	75,41	40,74	61,47	164,76	188,50	96,26	101,73	104,08	129,28	153,80
Polska	59,78	33,14	37,69	69,38	74,40	120,01	123,22	129,50	142,85	179,84

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym aspektem ochrony środowiska jest również stan infrastruktury technicznej – wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz jej dostępność dla mieszkańców. Na wykresie 20 zobrazowano graficznie *udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności* w Gminie Gorzyce, gminach sąsiednich, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2019 r. – Gmina Gorzyce znajduje się w bardzo dobrej pozycji na tle innych jednostek. Natomiast w tabeli 14 przedstawiony został ten sam wskaźnik, tylko na przestrzeni ostatnich 5 lat, który także prezentuje się bardzo pozytywnie dla diagnozowanej gminy. Sytuacja wodociągowa, kanalizacyjna i gazowa jest na dobrym poziomie. Wskazanie Gminy Gorzyce w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 jako element w OSI obszary wiejskie daje możliwości realizacji planowanych działań w obszarze rozwoju i poprawy dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej.

Wykres 20 Udział % korzystających z instalacji w ludności Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 14 Udział % korzystających z instalacji w ogólnej ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski

Jednostki terytorialne	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności														
	Wodociąg					Kanalizacja					Gaz				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	88,2	88,3	88,4	88,4	88,6	9,4	9,5	9,1	9,8	9,9	37,3	37,7	38,2	38,9	39,8
Gmina Gorzyce	99,5	99,5	99,4	99,4	99,5	75,0	73,8	72,8	73,5	75,0	84,0	85,1	84,5	84,7	84,4
Gmina Grębów	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	57,3	58,7	58,2	59,3	60,6	43,4	47,1	47,9	47,2	47,8
Gmina Radomyśl nad Sanem	81,2	81,5	81,8	81,8	81,8	10,7	10,8	10,9	11,3	11,3	41,4	41,9	42,6	43,4	43,9
Gmina Zaleszany	93,0	93,0	93,0	93,1	93,2	44,6	45,0	44,8	45,2	51,8	65,3	67,2	67,4	67,3	67,3
Miasto Sandomierz	92,0	92,1	92,2	92,3	92,4	81,1	81,8	82,1	82,4	82,6	92,7	92,5	92,5	93,0	92,7
Miasto Tarnobrzeg	98,3	98,3	98,4	98,4	98,4	87,5	87,7	87,8	87,9	88,1	93,8	93,6	93,6	93,6	93,1
województwo podkarpackie	80,4	80,6	80,7	81,0	81,2	69,3	69,7	69,8	70,4	71,1	72,3	72,2	72,2	72,5	72,7
Polska	91,8	91,9	92,0	92,1	92,2	69,7	70,2	70,5	70,8	71,2	52,1	52,1	52,1	52,3	52,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z elementów istotnych z punktu widzenia mieszkańców jest jednoczesna dostępność do wody, jak również do kanalizacji, częstym zjawiskiem jest mniejsza ilość sieci kanalizacyjnej niż sieci wodociągowej. Z jednej strony ma to związek z inną „trasą” prowadzonej linii wodociągowej i kanalizacyjnej, jednak w większości przypadków biegną one równolegle bądź w zbliżonych odległościach. W tabeli 15 przedstawiono wskaźnik *dlugość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu %*. Na przestrzeni lat 2015–2019 Gmina Gorzyce wypadła najlepiej w stosunku do gmin sąsiednich, Polski i województwa, i z roku na rok wskaźnik ten wzrastał, co jest pozytywnym zjawiskiem.

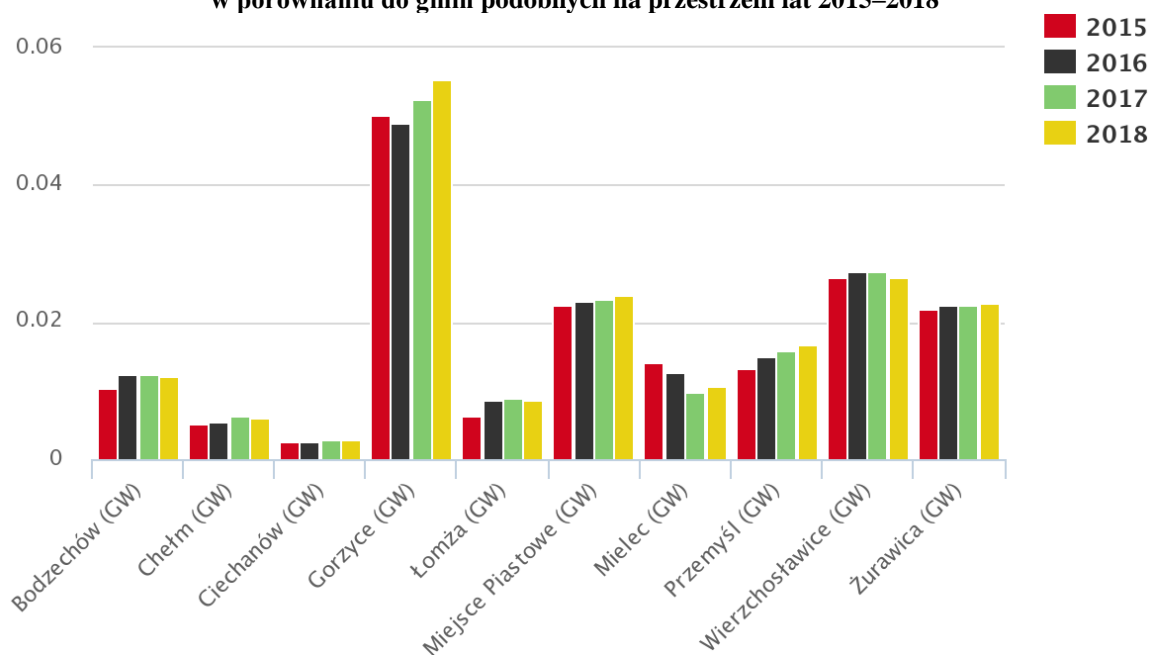
Tabela 15 Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu % w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej [%]				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	8,02	8,04	8,02	8,15	8,34
Gmina Gorzyce	128,63	127,40	127,40	134,66	148,44
Gmina Grębów	78,60	78,60	78,62	77,31	90,17
Gmina Radomyśl nad Sanem	9,79	9,79	9,79	9,54	9,54
Gmina Zaleszany	77,04	76,92	76,67	76,69	97,45
Miasto Sandomierz	97,08	91,27	91,79	91,63	90,77
Miasto Tarnobrzeg	90,08	89,52	90,42	92,11	91,12
województwo podkarpackie	109,98	109,81	110,50	110,74	113,01
Polska	50,25	51,17	51,59	52,22	53,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie 21 odnośnie *ścieków oczyszczonych razem w ciągu roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca* sytuacja w Gminie Gorzyce w latach 2015–2018 była najlepsza w porównaniu do gmin podobnych – wskaźnik ten był dużo wyższy niż dla gminach podobnych. Warto zwrócić uwagę na to, iż wartość wskaźnika systematycznie wzrasta od 2017 r.

Wykres 21 Ścieki oczyszczone razem w ciągu roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin podobnych na przestrzeni lat 2015–2018

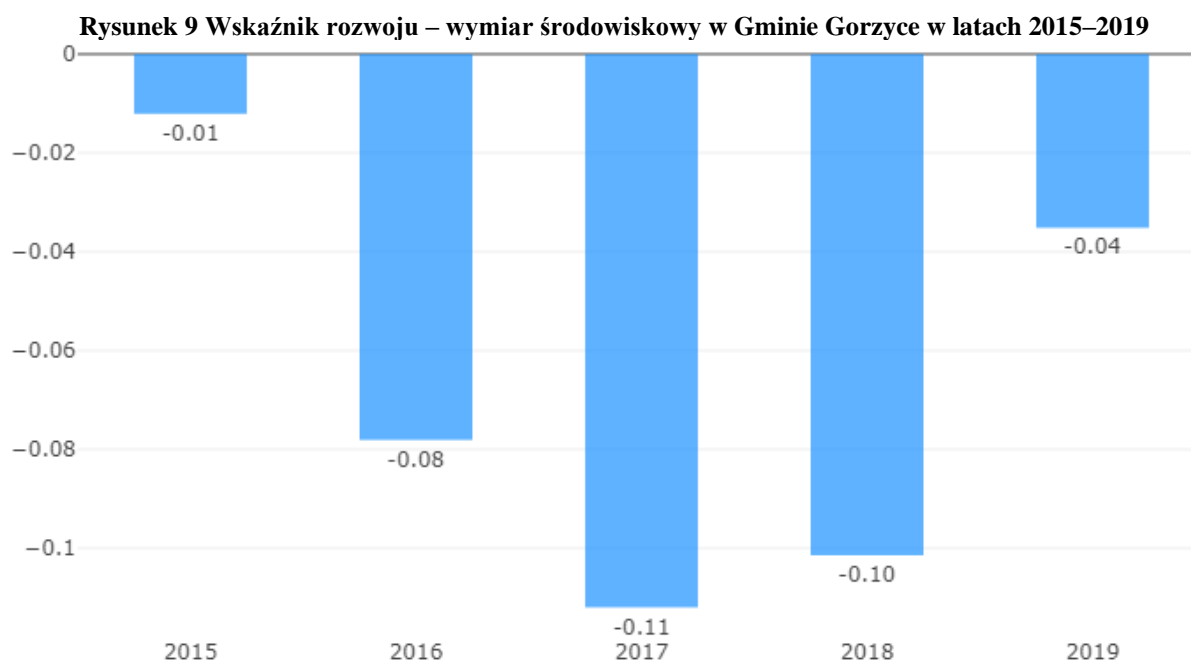

Źródło: System Analiz Samorządowych, www.systemanaliz.pl

Ważnym aspektem, który daje pewne rozeznanie o gminie i pozwala poznać opinie na temat gminy, jest sondaż diagnostyczny w formie ankiety, która została przeprowadzona dniach 05–25.05.2021 r. W ankiecie brali udział mieszkańcy Gminy Gorzyce, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i lokalnych środowisk gospodarczych, a także instytucji publicznych. Łącznie udział w badaniu wzięło 497 osób. Ważnym aspektem, który był zaznaczany w każdej części ankiety, była kwestia związana z gospodarką wodno-ściekową. Z punktu widzenia respondentów jest to istotny problem. Z danych ankietowych wynika, iż potrzebna jest modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody. Ogólna analiza ankiety została przedstawiona w rozdziale 14 – wnioski z diagnozy.

Kolejnym analizowanym aspektem w zakresie środowiska jest analiza prowadzona przez MRL w wymiarze środowiskowym.

Na rysunku 9 przedstawiony został wskaźnik rozwoju Gminy Gorzyce wymiarze środowiskowym. Z przedstawionego niżej wykresu słupkowego wynika, iż diagnozowana gmina na przestrzeni lat ukazuje wartości ujemne, z corocznymi wahaniami wartości. Od 2018 roku sytuacja polepsza się, jednak wskaźnik nadal osiąga wartości ujemne.

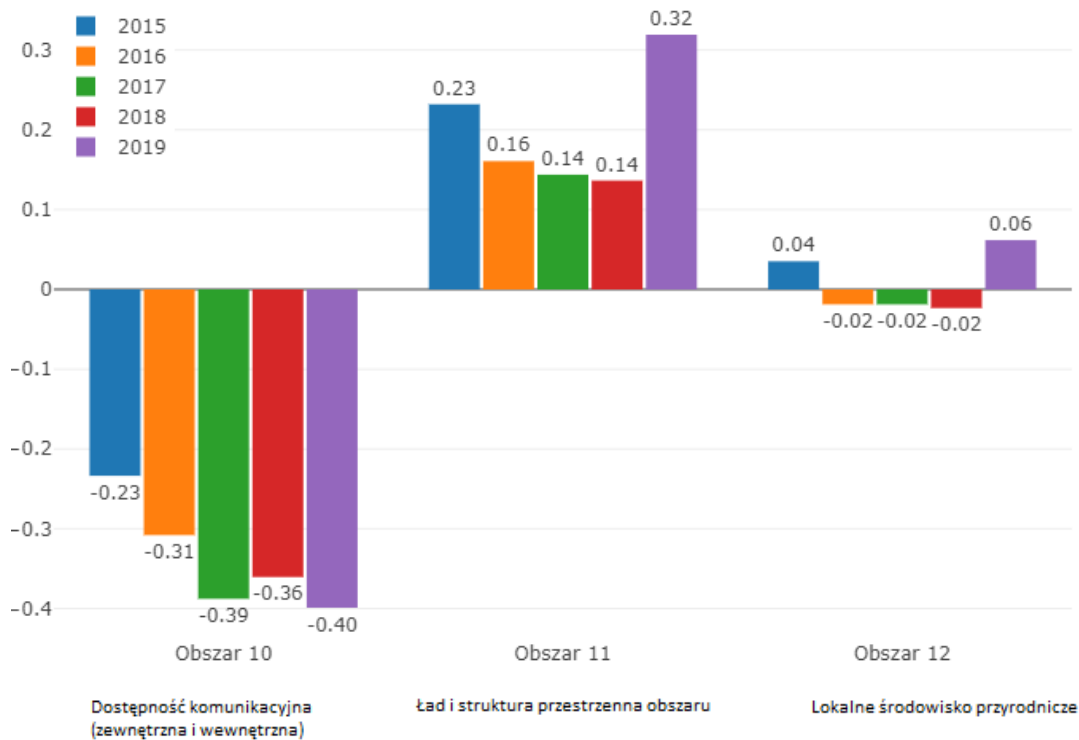
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl inf. z dnia 27.07.2021 r.

Na wymiar środowiskowy składają się 3 obszary:

- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) (Obszar 10);
- ład i struktura przestrzenna obszaru (Obszar 11);
- lokalne środowisko przyrodnicze (Obszar 12).

Na rysunku 10 przedstawione zostały poszczególne obszary w Gminie Gorzyce na przestrzeni lat 2015–2019. W Gminie Gorzyce najkorzystniejsza sytuacja (jedyne tak wysokie dodatnie poziomy) miała miejsce w obszarze 11 (stosowanie instrumentów planowania przestrzeni, udział mieszkańców w procesie planowania, zwartość miasta, zrównoważenie funkcji społeczno-gospodarczych i środowiskowych, ochrona krajobrazu), a w ostatnim badanym roku sytuacja ta dodatkowo się polepszyła. Gorzej wypadła gmina w obszarze 12 (stan głównych komponentów środowiska, dostępność walorów/usług przyrodniczych, sposób gospodarowania zasobami środowiska), chociaż w 2019 r. wskaźnik ten przyjął wartość dodatnią. Najgorsza sytuacja była w obszarze 10 (długość sieci dróg, jakość sieci dróg, dostępność indywidualnych środków transportu, rozwój alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych w miastach, inne formy transportu – kolej i transport lotniczy, skala ruchu turystycznego), gdzie z roku na rok wskaźnik przyjmował niższe wartości.

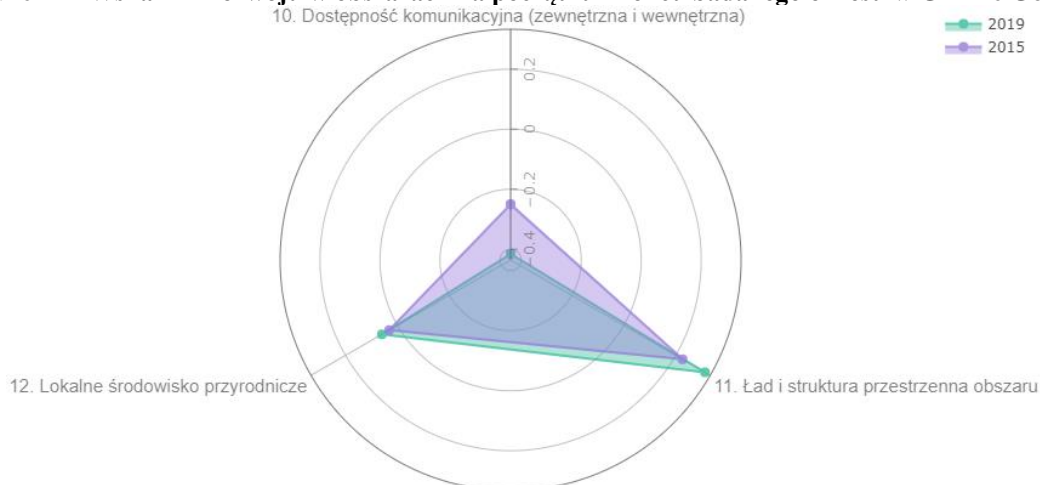
Rysunek 10 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Gorzyce (obszary) w latach 2015–2019

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

Kolejnym zobrazowaniem wyżej przedstawionych obszarów oraz rozwoju danej gminy jest porównanie sytuacji między 2015 a 2019 rokiem na wykresie radialnym, w którym to wartość „0” oznacza grupę porównawczą danej gminy. Wskaźniki przyjmujące wartość dodatnią oznaczają, iż sytuacja danej gminy jest lepsza niż w porównywanej grupie, zaś ujemną – sytuacja jest gorsza niż w pozostałych porównywanych jednostkach. W przypadku Gminy Gorzyce na dodatnim poziomie (+) w roku 2019 były obszary 11 i 12, natomiast obszar 10 był na minusie (-).

Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu w Gminie Gorzyce

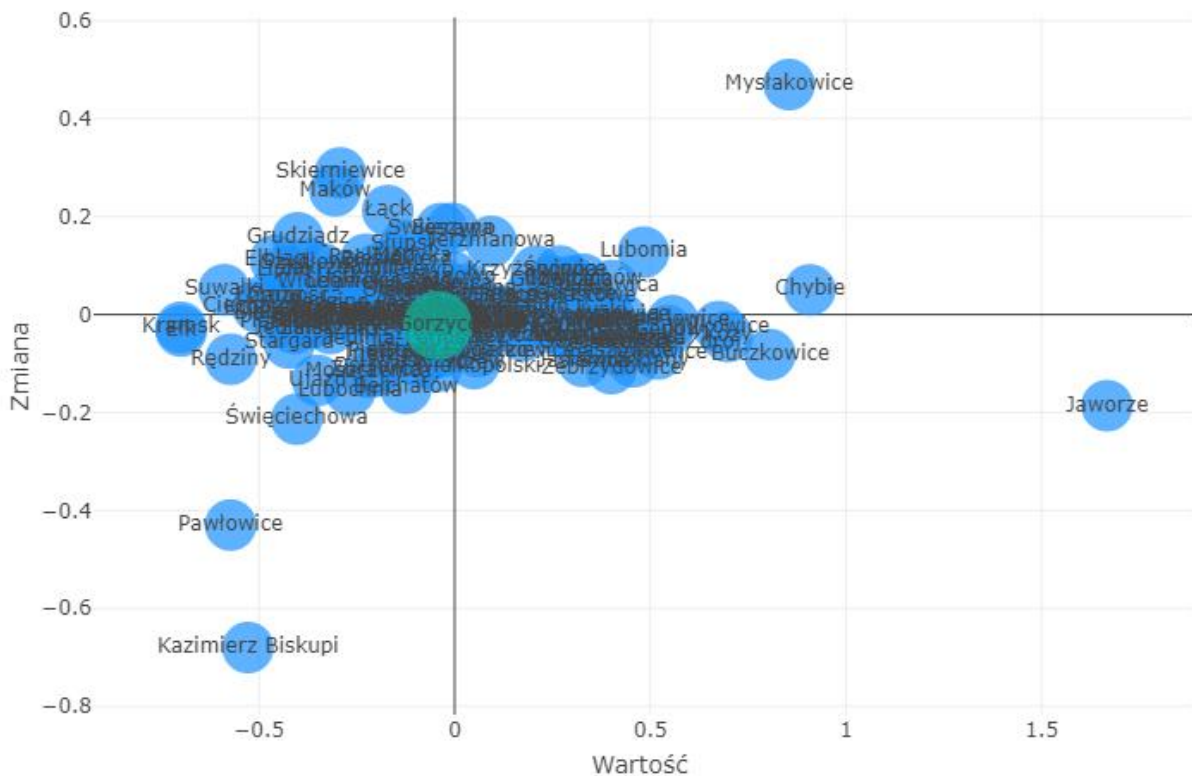

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

Na rysunku 12 zaprezentowano pozycję Gminy Gorzyce w odniesieniu do swoich grup porównawczych. Gmina Gorzyce znajduje się w IV ćwiartce (wartość: -0,04, zmiana: -,02), co oznacza sytuację gorszą niż średnia w grupie porównawczej oraz pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Oznacza to, że wskaźnik jest „gorszy” niż w grupie i „strata” się powiększa.

Rysunek 12 Pozycja Gminy Gorzyce w grupie porównawczej – wymiar środowiskowy

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

6. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Gmina Gorzyce jest bogata w historię i dziedzictwo kulturowe. W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gorzyce znajduje się informacja, iż najstarsze ślady osadnictwa na jej terenie pochodzą z paleolitu, czego dowodem są kamienne narzędzia znalezione we wsi Trześć. W okresie neolitu tereny gminy zamieszkiwała kultura pucharów lejkowatych. Prace archeologiczne na terenie gminy poskutkowały znaleziskami z Sokolnik, Gorzyc, Wrzaw i Furman z okresu wczesnej epoki brązu i wczesnej fazy epoki żelaza. Dzięki badaniom stwierdzono, iż tereny Gminy Gorzyce były zamieszkiwane przez kulturę łużycką, w późniejszych okresach także przez kulturę przeworską, a w średniowieczu przez plemiona Łędzian i Wiślan. Z powodu niewielkiej gęstości zaludnienia w okresie przedrozbiorowym na terenie niniejszej gminy nie pozostały liczne obiekty, które mogłyby przetrwać do dnia dzisiejszego. Rozwój osadnictwa na jej terenie nastąpił intensywniej dopiero w XX w. Na terenie Gminy Gorzyce znajdują się liczne domy mieszkalne wpisane do ewidencji zabytków, które datowane są na I poł. XX w. we wsiach Furmany, Gorzyce, Motycze Poduchowne, Sokolniki i Wrzawy. W Trześci znajduje się XVIII-wieczny drewniany dwór Tarnowskich. Natomiast w Gorzycach i Trześci znajdują się dwa młyny z lat 20-tych XX wieku – zabytki techniki¹².

W rejestrze zabytków znajdują się obiekty z terenu gminy¹³:

- Gorzyce, zespół kościoła pw. Św. Andrzeja Boboli – A – 296 z 15.05.1986;
- Gorzyce, plebania – A – 81 z 12.01.1984;
- Gorzyce, kaplica cmentarna – A – 430 z 18.04.1991;
- Gorzyce, cmentarzysko kultury łużyckiej – A – 509;
- Trześć – A – zespół kościoła pw. Św. Rodziny – A – 212 z 22.04.1991;
- Trześć, dwór Tarnowskich – A – 584 z 24.04.1997;
- Trześć, spichlerz podworski – A – 798 z 29.04.1975;
- Wrzawy, plebania – A – 578 z 5.12.1994;
- Wrzawy, cmentarz przykościelny – A – 432 z 18.04.1991;
- Wrzawy, cmentarz parafialny – A – 431 z 18.04.1991.

¹² Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gorzyce, załącznik do uchwały nr XXVIII/168/20 Rady Gminy Gorzyce, 2018 r., zm. 2020 r, s. 46-48.

¹³ Uchwała nr XXVIII/167/20 Rady Gminy Gorzyce z dnia 17 listopada 2020 r w sprawie „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Gorzyce na lata 2020–2023”, s. 61.

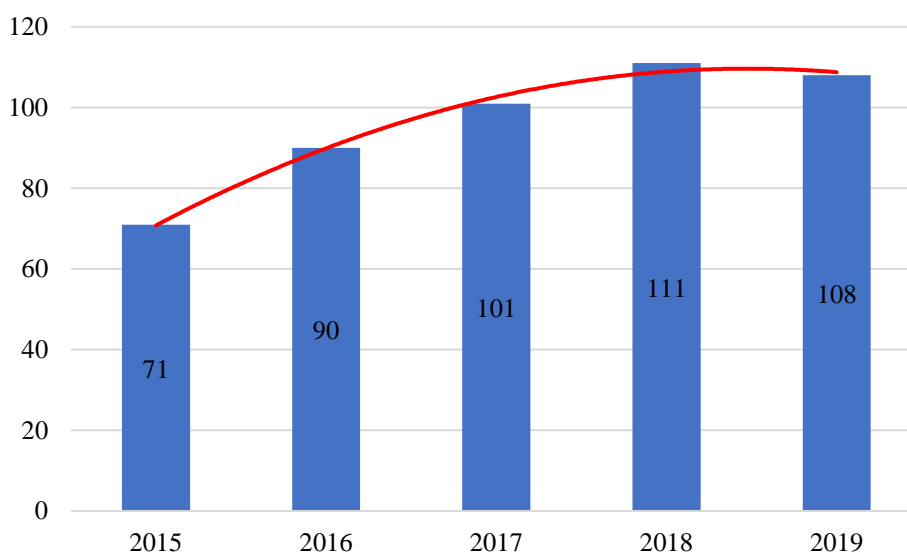
Na terenie gminy znajduje się także 59 obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków zgodnie z *Gminnym programem opieki nad zabytkami gminy Gorzyce na lata 2014–2017*¹⁴.

Ważny element dziedzictwa kulturowego diagnozowanej gminy stanowią także stanowiska archeologiczne, których w gminie jest 4. Są to cmentarzyska o różnym stopniu rozpoznania¹⁵.

Kolejną ważną kwestią dziedzictwa kulturowego jest dziedzictwo lokalne, w tym działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic, co świadczy o aktywności kulturalnej mieszkańców, ich chęci wspólnej realizacji przedsięwzięć, przywiązania i więzi z miejscem zamieszkania.

Na terenie Gminy Gorzyce według danych GUS w roku 2019 funkcjonowały ogółem 4 Centra Kultury, które w 2019 roku zorganizowały 108 imprez, a uczestniczyło w nich łącznie 15 515 osób – był to wzrost w stosunku do roku 2015, w którym odbyło się 71 imprez, a uczestniczyło w nich 8 956 osób. W roku 2019 zorganizowano 7 kursów, w których wzięło udział 45 osób. Na wykresie 22 przedstawiono liczbę organizowanych imprez przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019, natomiast na wykresie 23 – liczbę uczestników tych imprez.

Wykres 22 Liczba organizowanych imprez przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na obszarze Gminy Gorzyce w latach 2015–2019

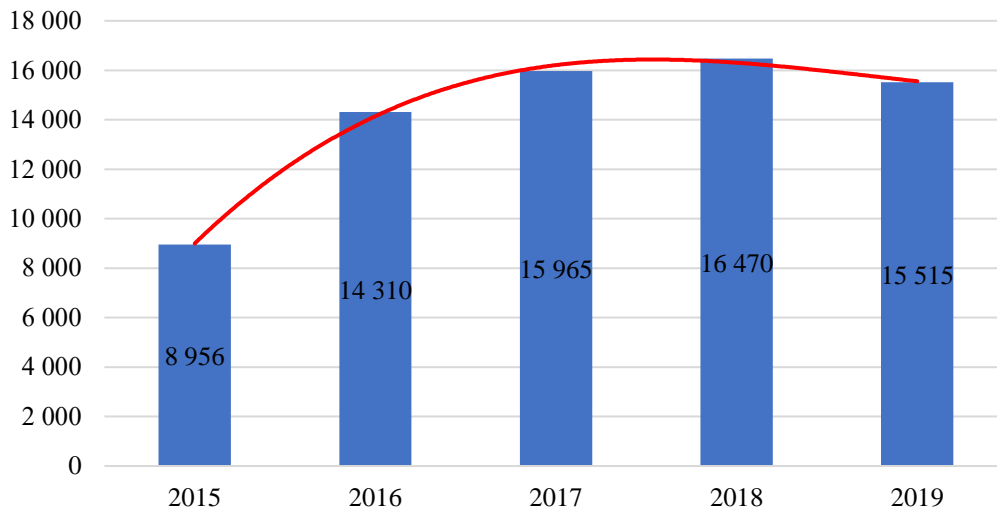

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

¹⁴ jw., s. 62–63.

¹⁵ jw., s. 64.

Wykres 23 Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza działalnością widniejącą w statystykach GUS, centra kultury i biblioteki prowadzą działalność na mniejszą skalę, stanowią bowiem miejsca spotkań lokalnej społeczności, integracji, wymiany doświadczeń, dają możliwość spędzania czasu w ciekawy sposób, organizowane są w takich miejscach wystawy, odczyty, prelekcje, wieczorki, konferencje, zebrania, spotkania dyskusyjne, zabawy taneczne, festyny, loterie, aukcje.

Do podmiotów szerzących kulturę na obszarze gminy zaliczyć można m.in.: Gminny Ośrodek Kultury. Ważną placówką jest Biblioteka Publiczna Gminy Gorzyce wraz z filiami. Na terenie gminy funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych działających w różnych sferach życia społecznego regionu. Główne obszary działalności tych organizacji to: kultura fizyczna, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, pomoc społeczna, edukacja i wychowanie, profilaktyka i ochrona zdrowia, kultura. Ilość organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Gorzyce i zakres podejmowanych przez nie przedsięwzięć i działań świadczy o zaangażowaniu społeczności lokalnej w życie społeczne i kulturalne gminy. Do takich organizacji można zaliczyć: stowarzyszenia, koła, towarzystwa czy kluby. Ponadto na terenie Gminy Gorzyce działa Uniwersytet III Wieku¹⁶. Według Statystycznego Vademecum Samorządowego 2020 w Gminie Gorzyce w 2019 r. było 26 grup artystycznych wraz z 335 członkami.

¹⁶ Sprawozdanie z realizacji rocznego Programu Współpracy Gminy Gorzyce z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego za 2020 rok.

7. Sport, rekreacja i turystyka

Atrakcyjność turystyczna danego obszaru to właściwości, które wynikają z różnych cech środowiska przyrodniczego, jak również ze środowiska kulturowego. Cechy te wzbudzają zainteresowanie turystów i przyciągają ich w dane miejsce. O atrakcyjności danego miejsca decydują również atrakcje turystyczne, zagospodarowanie terenu oraz dostęp komunikacji¹⁷.

Atrakcja turystyczna to z kolei cokolwiek, co przyciąga ludzi w dane miejsce i ich zaciekawia¹⁸. Są to również wszystkie atrakcje, które skłaniają danego turystę bądź grupę turystów do opuszczenia miejsca zamieszkania. Określone bogactwa, produkty, wizerunki, miejsca unikalne, cechy oraz atrybuty¹⁹.

Na obszarze Gminy Gorzyce można wyróżnić atrakcje turystyczne oraz miejsca warte odwiedzenia, takie jak miejsca wpisane do rejestru zabytków, o których była mowa we wcześniejszym rozdziale, ale także pomnik Grunwaldzki w Gorzycach, okolice rzeki Wisły i Sanu, pomniki przyrody ożywionej, czy zbiornik wodny Przybyłów. Jest on sztucznie powstałym zbiornikiem w wyniku prowadzonych prac związanych z wydobywaniem piasku. Od 2016 r. Zalewem Przybyłów zarządza Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji. Powierzchnia zalewu to ponad 8 ha wraz z piaszczystą plażą o długości około 1 km. Obiektem pod względem utrzymania wody i zarybiania zajmuje się Stowarzyszenie Wędkarskie „Szczupak Przybyłów”²⁰.

Ważnym elementem rozwoju turystyki na danym obszarze jest dostęp do infrastruktury towarzyszącej w postaci bazy noclegowej oraz dostęp do obiektów gastronomicznych. Według danych GUS na obszarze gminy w 2019 r. był 1 obiekt noclegowy oferujący 50 miejsc. Na terenie gminy funkcjonują liczne organizacje sportowe. Według danych ze Statystycznego Vademecum Samorządowego na terenie gminy w 2019 r. było 11 klubów sportowych z 407 członkami. W Gminie Gorzyce zlokalizowane są takie obiekty sportowe jak: stadion w Gorzycach, boiska sportowe piłkarskie w Sokolnikach, w Trześni, we Wrzawach i Furmanach oraz boiska wielofunkcyjne przy: Szkole Podstawowej nr 2 w Gorzycach, Szkole Podstawowej w Trześni oraz przy ZSP w Sokolnikach. Dodatkowo przy

---

¹⁷ Kowalczyk A. Fenomenologia przestrzeni turystycznej, s. 12, Turyzm 2014, [w]: Encyklopedia Zarządzania, www.mfiles.pl

¹⁸ Lundberg D., *The Tourist Business*, s. 33, New York Van Nostrand Reinhold, 1985, [w]: Encyklopedia Zarządzania, www.mfiles.pl

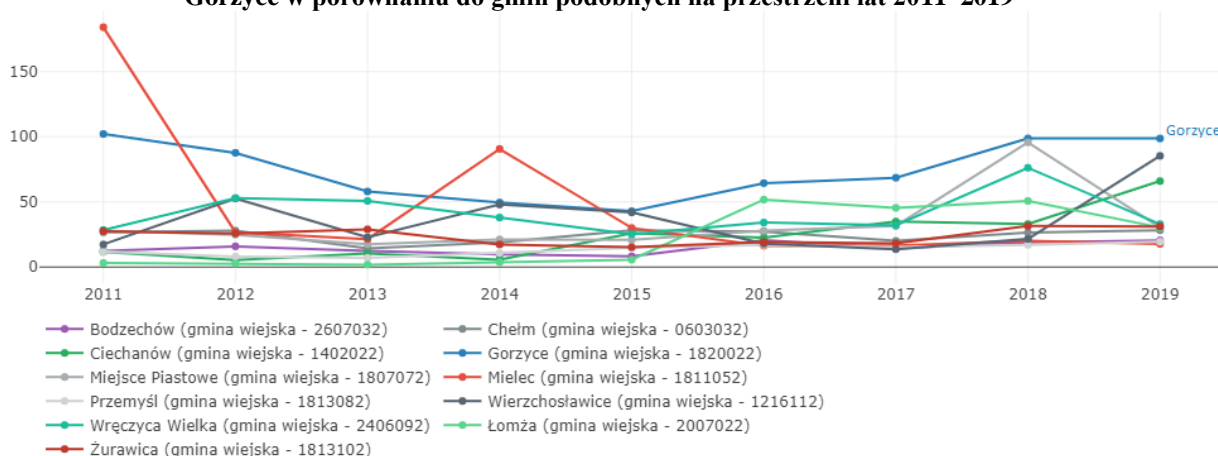
¹⁹ Nowacki M. Atrakcje turystyczne, dziedzictwo i jego interpretacja – jako produkt turystyczny, s. 3, Akademia Wychowania Fizycznego, Poznań 2013, [w]: Encyklopedia Zarządzania, www.mfiles.pl

²⁰ Strona internetowa Urzędu Gminy Gorzyce, www.gminagorzyce.pl, inf. z dnia 15.07.2021 r.

Szkole Podstawowej w Gorzycach zlokalizowana jest bieżnia lekkoatletyczna. Wszystkie wyżej wymienione obiekty są własnością Gminy Gorzyce. Natomiast zespół boisk „Orlik” znajduje się przy Zespole Szkół w Gorzycach i jest własnością Powiatu Tarnobrzeskiego.

Na wykresie 24 przedstawiono wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca. Jak wynika z danych Gmina Gorzyce przedstawiona jest w korzystnej sytuacji, ponieważ wydatki te od 2016 r. wzrastają i w ostatnim analizowanym okresie – 2019 r. liczba ta wyniosła 98,63. Diagnozowana gmina od 2016 r. góruje nad gminami podobnymi.

Wykres 24 Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin podobnych na przestrzeni lat 2011–2019

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, analizy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 27.07.2021 r.

Ważnym aspektem pod względem sportu i rekreacji jest fakt, iż przez Gminę Gorzyce przebiega Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo na długości 8 km. Na terenie wsi Orliśka i Trześń zbudowano w pełni funkcjonalne dwa Miejsca Obsługi Rowerzystów. Wyposażone one są w wiaty, ławy, stojaki na rowery, tablice informacyjne oraz kosze na śmieci. Wskazanie Gminy Gorzyce w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 jako element MOF Tarnobrzeg stwarza większe możliwości zrealizowania działań mających na celu rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach oraz służących rekreacji.

Warto dodać, iż wskazanie Gminy Gorzyce w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 jako element Programu strategicznego „Błękitny San” daje możliwości do realizacji takiego działania jak: wykorzystanie biegu rzeki San dla rozwoju przedsiębiorczości i atrakcyjności turystycznej poprzez wielofunkcyjne wykorzystanie i zagospodarowanie jego brzegów i obszarów nadbrzeżnych.

8. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

System planowania przestrzennego w Polsce odbywa się zgodnie z zapisami *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.). Struktura systemu jest zhierarchizowana, podzielona na 3 szczeble, tj.: krajowy, regionalny, lokalny. Zgodnie z art. 1 ustawy określa się:

- zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej;
- zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy – przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.

Ustalając przeznaczenie terenu lub określając potencjalny sposób jego zagospodarowania, a także wykorzystania, brany jest pod uwagę zarówno interes publiczny, jak i interesy prywatne, w tym zgłaszane w postaci wniosków i uwag, zmierzające do ochrony istniejącego stanu zagospodarowania terenu, jak i zmian w zakresie jego zagospodarowania, a także analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

W celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej „Studium”. Studium sporządza się dla obszaru w granicach administracyjnych gminy. Ustalenia Studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych, w których określa się przeznaczenie terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu. W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu²¹.

Głównym celem zawartym w Studium jest umożliwienie prowadzenia spójnej polityki przestrzennej, powiązanej z rozwojem gospodarczym i społecznym, ale także z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Studium wskazuje potencjał rozwoju przestrzennego,

---

²¹ *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.).

możliwości zagospodarowania nowych terenów oraz stopień przekształceń istniejącego zagospodarowania, a także konieczność ochrony obszarów i obiektów wartościowych²².

Obecnie obowiązujące w Gminie Gorzyce jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gorzyce z 2018 r. Studium aktualizowane było 4-krotnie, ostatnia zmiana miała miejsce w 2020 r., wprowadzona Uchwałą Nr XXVIII/168/20 Rady Gminy Gorzyce z dnia 17 listopada 2020 r.

Kierunki rozwoju gminy zostały opracowane w oparciu o analizę występujących uwarunkowań oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami. Polityka przestrzenna Gminy Gorzyce zgodnie z obowiązującym Studium, powinna opierać się o następujące zasady:

- racjonalne zagospodarowanie terenów zabudowanych, tworzenie dogodnych miejsc zamieszkania, kreowanie miejsc o charakterze przestrzeni publicznych pozwalających na integrację mieszkańców,
- poprawę jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej,
- eliminowanie barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób niepełnosprawnych,
- ściągnięcie na teren gminy inwestorów, którzy utworzą nowe miejsca pracy,
- wyznaczenie stref aktywności gospodarczej,
- ochronę walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych poprzez wprowadzenie odpowiednich ograniczeń w zagospodarowaniu i wykorzystaniu terenów,
- zwiększenie poziomu bezpieczeństwa poprzez przebudowę i modernizację systemu komunikacji drogowej,
- poprawę dostępności usług podstawowych wszystkim mieszkańcom gminy²³.

Ład przestrzenny jest ważną kwestią w kreowaniu zagospodarowania przestrzennego danej jednostki. Tworzenie i jednoczesne utrzymanie ładu przestrzennego to zadanie samorządu gminnego, jest zarówno celem działań gospodarki przestrzennej, jak i środkiem do uzyskania środowiska zamieszkania, pracy i wypoczynku w jak najwyższym stopniu oddziałującego pozytywnie pod względem funkcjonalnym i estetycznym na mieszkańców i innych użytkowników.

---

²² *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gorzyce, załącznik do uchwały nr XXVIII/168/20 Rady Gminy Gorzyce, 2018 r.,zm. 2020 r., s. 9.*

²³ *ibid.*, s. 17.

Jedynym skutecznym narzędziem tworzenia ładu przestrzennego jest prawo miejscowe, wyrażone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Na terenie Gminy Gorzyce w 2020 r. obowiązywało 15 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które obejmowały około 14% powierzchni gminy. Dwa zostały uchwalone w 2020 r. tj.:

1. UCHWAŁA Nr XXIII/145/20 Rady Gminy Gorzyce z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Gorzyce dla części złoża Sokolniki III w miejscowości Orliska;
2. UCHWAŁA Nr XXIX/184/20 RADY GMINY GORZYCE z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Nr 2/13/2006 o nazwie „Gorzyce – Przybyłów, Część Rekreacyjna” – dopuszczoną eksploatację złóż.

W 2020 r. wydano 90 decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla łącznej powierzchni 39,4 ha. Decyzje te dotyczyły przede wszystkim zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – 58 decyzji, zabudowy usługowej – 4 decyzje, natomiast pozostałe dotyczyły infrastruktury: sieci gazowej, sieci kanalizacji sanitarnej, sieci wodociągowej²⁴.

Ważnym elementem w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym są obszary, które wymagają przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji. Rekultywacja i rehabilitacja to działania mające na celu przywrócenie wartości użytkowych i przyrodniczych terenom zdewastowanym i zdegradowanym działalnością człowieka. Rekultywację przeprowadza się poprzez podejmowanie działań technicznych i biologicznych zgodnie z ustalonymi wcześniej kierunkami²⁵. Na przestrzeni lat 2016–2021 wykonano rekultywację gruntów w kierunku rolnym o pow. 15,6548 ha, zaś w kierunku wodnym o pow. 4,3919 ha. Grunty te znajdują się w miejscowości Orliska, Wrzawy, Trześń, Sokolniki, oraz Zalesie Gorzyckie²⁶.

Gmina Gorzyce planuje w zrealizować w 2021 r. następujące zadania:

- Uchwała Nr XXIX/182/20 Rady Gminy Gorzyce z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania

---

²⁴ Informacje z Urzędu Gminy Gorzyce.

²⁵ *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gorzyce*, załącznik do uchwały nr XXVIII/168/20 Rady Gminy Gorzyce, 2018 r.,zm. 2020 r, s. 153.

²⁶ Informacje z Urzędu Gminy Gorzyce.

przestrzennego w III zmianie MPZP gminy Gorzyce dla działek o nr ewidencyjnym 603, 604/7 w miejscowości Furmany;

- Uchwała Nr XXIX/183/20 Rady Gminy Gorzyce z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w III zmianie MPZP gminy Gorzyce dla działek o nr ewidencyjnym 722/9 i 722/11 w Gorzycach;
- Uchwała Nr XXIX/185/20 Rady Gminy Gorzyce z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gorzyce.

Poza Studium oraz MPZP, dokumentem który określa przeznaczenie terenu i charakteryzuje obszar jest program rewitalizacji. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym. Uchwała Nr XXIX/180/16 z dnia 27 października 2016 r. wyznacza obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji na terenie diagnozowanej gminy. W *Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Gorzyce* przyjętym powyższą uchwałą zostały określone potrzeby rewitalizacyjne w poszczególnych strefach, do których zaliczono:

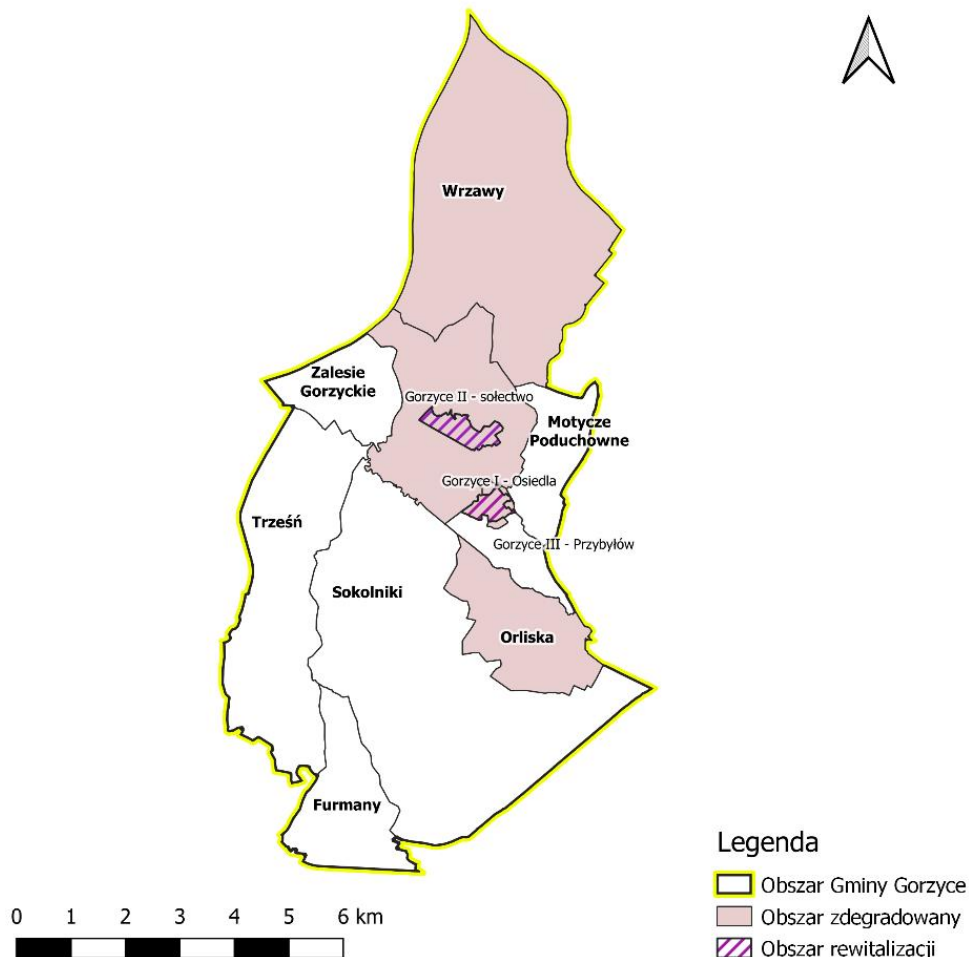
1. Strefę społeczną (zapewnienie dostępu do wysokiej jakości podstawowych usług publicznych oraz ulepszenie oferty kulturalnej, przeciwdziałanie bezrobociu długotrwałemu, zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom, nie pomijając także osób niepełnosprawnych).
2. Strefę gospodarczą (wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców oraz tworzenie warunków do rozwoju strefy gospodarczej).
3. Strefę funkcjonalno-przestrzenną (połączenie funkcjonalno-przestrzenne osiedlowej części Gorzyc z częścią sołecką, zwiększenie funkcjonalności układów komunikacyjnych z uwzględnieniem ruchu pieszego i rowerowego, stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców).
4. Strefę techniczną (zatrzymanie postępującej degradacji technicznej i/lub poprawa efektywności energetycznej zasobów mieszkaniowych i budynków użyteczności publicznej, uporządkowanie i zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury komunalnej).

5. Strefę środowiskową (zwiększenie terenów zieleni urządzonej służących wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców)²⁷.

Na mapie 10 przedstawiono obszary zdegradowane i rewitalizacji na terenie całej gminy. Analizując mapę widać, iż obszarem, który potrzebuje pomocy w wymienionych wyżej kwestiach jest północna i środkowo-wschodnia część gminy. Obszar zdegradowany obejmuje wsie: Gorzyce, Orliska i Wrzawy. Obszar zdegradowany zajmuje powierzchnię 28,4 km² (41,2% ogólnej powierzchni gminy). Drugim elementem przedstawionym na mapie jest obszar rewitalizacji, który składa się z dwóch podobszarów:

- Podobszar I, który jest częścią jednostki Gorzyce I,
- Podobszar II, który jest częścią jednostki Gorzyce II – sołectwo.

Mapa 10 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w Gminie Gorzyce

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

²⁷ Gminny Program Rewitalizacji Gminy Gorzyce 2017r., s.55-57.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Gorzyce jest jednym z dokumentów wpisanych do *Wykazu programów rewitalizacji gmin województwa podkarpackiego*, dzięki czemu Gmina Gorzyce miała większe szanse na pozyskanie funduszy na realizację zaplanowanych w dokumencie projektów. Zrealizowano m.in. projekt pt. *Rewitalizacja zdegradowanych obszarów Gmin Tarnobrzega, Nowej Dęby, Baranowa Sandomierskiego i Gorzyc z perspektywą na lata 2014–2020*, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020 z działania 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalne. Gorzyce miały za zadanie uporządkować i zagospodarować zdegradowaną przestrzeń. Dzięki temu projektowi rewitalizowano centrum Gorzyc, przez co powstał nowoczesny plac zabaw dla dzieci, miejsca do wypoczynku i rekreacji oraz podświetlana, kolorowa fontanna. Centrum wsi jest przyjazne dla wszystkich mieszkańców, zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i osób niepełnosprawnych oraz starszych.

9. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków i instytucji chroniących obywateli oraz majątek ogólnonarodowościowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych²⁸. Bezpieczeństwo publiczne jest także stanem w społeczeństwie, który umożliwia jego sprawne funkcjonowanie. Innym podejściem do bezpieczeństwa publicznego jest zapewnienie bezpieczeństwa nie związanego z czynnikiem ludzkim, ale zagrożeniami płynącymi z natury, np. powódzie czy naturalne pożary.

Na terenie diagnozowanej gminy zaangażowany w bezpieczeństwo publiczne mieszkańców jest Komisariat Policji w Gorzycach, który zapobiega przestępczości, agresji, przemocy i uzależnieniom, oraz dba o bezpieczeństwo na drodze. Inną jednostką dbającą o bezpieczeństwo jest Ochotnicza Straż Pożarna (OSP) zlokalizowana w Gorzycach, Furmanach, Motyczu Poduchownym, Orłiskach, Sokolnikach, Trześni oraz w miejscowości Wrzawy. Należy dodać, iż wszystkie, z wyjątkiem OSP Orłiska i OSP Motycze Poduchowne, działają w ramach Krajowego Systemu Ratownictwa. Głównym celem OSP jest działanie na rzecz ochrony życia, zdrowia i mienia przed pożarami, klęskami żywiołowymi i zagrożeniami ekologicznymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami²⁹.

Według danych GUS w 2019 r. udział jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1 000 ludności wynosił 17 w Gminie Gorzyce – to najwyższa wartość wskaźnika w porównaniu do województwa podkarpackiego (14) i średniej dla Polski (13).

Poza pożarami, na obszarze Gminy Gorzyce występują podtopienia spowodowane ulewnymi deszczami, ale również okresowo mogą wystąpić powódzie w związku z faktem, iż w granicach gminy występują obszary szczególnie zagrożone. Terenami narażonymi na powódzie są tereny położone bezpośrednio przy rzekach, a ze względu na ukształtowanie powierzchni zjawisko to może wystąpić na terenach niezabudowanych wzdłuż rzek. Warto dodać, że przy zniszczeniu lub uszkodzeniu wału przeciwpowodziowego to prawie cały obszar gminy jest narażony na powódź. W granicach Gminy Gorzyce występują obszary szczególnie zagrożone powodzią od Wisły, rzeki Łęg oraz od rzeki Trześniówki, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%) oraz obszary zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest

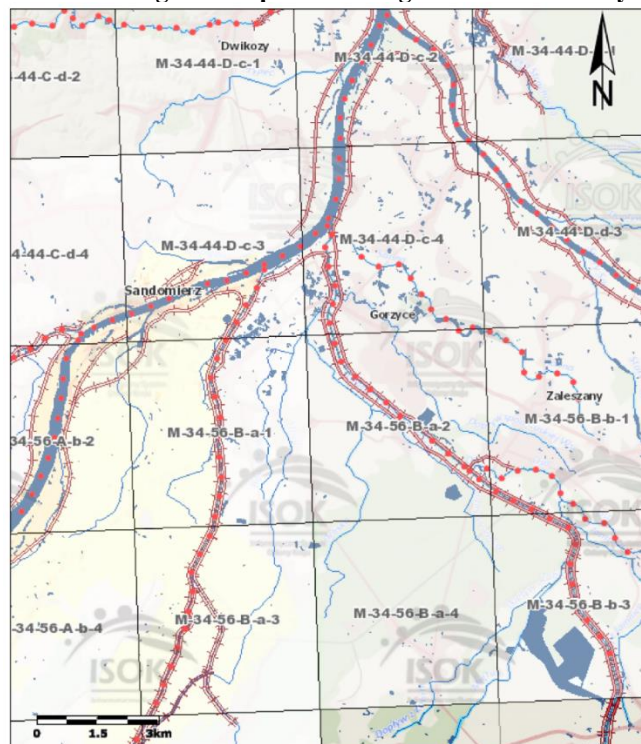
²⁸ Encyklopedia PWN, *bezpieczeństwo publiczne*, www.encyklopedia.pwn.pl inf. z dnia 02.07.2021 r.

²⁹ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej gov.pl, www.gov.pl/web/kgpsp/komendy-wojewodzkie, inf. z dnia 02.07.2021 r.

wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%). Na terenie gminy występują również obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%, (raz na 500 lat) a także obszary narażone na zalanie w przypadku całkowitego zniszczenia wału przeciwpowodziowego (wyznaczone dla przepływu o prawdopodobieństwie wystąpienia 1%). Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, Gmina Gorzyce usytuowana jest niekorzystnie. Obszar ten znajduje się częściowo na terenie międzywala, w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią od Wisły, jak również w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią od Wisły, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%). Zagrożenie powodziowe pochodzi ze strony rzeki Wisły i występuje głównie w okresach letnich wezbrań spowodowanych deszczami frontalnymi lub deszczami nawalnymi. Najczęstszą porą występowania tego rodzaju wezbrań są miesiące czerwiec–wrzesień. Obszar zagrożenia powodziowego przedstawiono na mapie 11.

Gmina Gorzyce została ujęta w dokumencie pt. *Plany Zarządzania Ryzykiem Powodziowym* przez to, że występuje na obszarze szczególnie zagrożonym powodzią. Konsultacje społeczne powyższego dokumentu zaczęto przeprowadzać w marcu 2021 r. Kolejną kwestią jest także wskazanie Gminy Gorzyce w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 jako element Programu strategicznego „Błękitny San”, który daje możliwość do realizacji takiego działania jak: zabezpieczenie obszaru przed zagrożeniem powodziowym.

Mapa 11 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Gorzyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Hydroportalu Wód Polskich, www.wody.gov.pl

10. Polityka społeczna

Pomoc społeczna polega na działaniu zmierzającym do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin. Obowiązek wykonywania zadań pomocy społecznej z mocy ustawy spoczywa na gminie oraz na administracji rządowej. Z tego obowiązku wynika podział na zadania zlecone finansowane z budżetu centralnego i zadania własne, na które środki pochodzą z budżetu gminy. Bezpośrednio realizacją zobowiązań wobec ludności na obszarze diagnozowanej gminy zajmują się:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzycach – zajmuje się przyznawaniem i wypłacaniem świadczeń, pomocą socjalną, rozwijaniem nowych form pomocy społecznej itp.
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzycach – zapewnia osobom doznającym przemocy w rodzinie bezpłatne schronienie, udziela pomocy psychologicznej, prawnej, pedagogicznej, socjalnej; opracowuje plan pomocy wskazanej osobie i jej najbliższym itp.
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Gorzycach – oferuje wsparcie i pomoc osobom niepełnosprawnym intelektualnie oraz osobom, które mają problemy ze zdrowiem psychicznym.
- Zespół Interdyscyplinarny do Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gorzycach – zajmuje się realizacją działań określonych w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie.

Sytuację panującą na obszarze Gminy Gorzyce w zakresie polityki społecznej w niniejszej diagnozie obrazują wskaźniki: *gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców, rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem, udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.*

Pierwszy ze wskaźników, któremu należy się przyjrzeć to wskaźnik *liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.* W celu porównania wskaźnika między różnymi jednostkami terytorialnymi, wartości podano w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 16, w Gminie Gorzyce z roku na rok maleje

liczba gospodarstw domowych ogółem, które muszą wspomagać się pomocą społeczną, jednak jest to tendencja charakteryzująca wszystkie porównywane jednostki. W 2019 r. gmina miała najniższy wskaźnik (154) w porównaniu do gmin sąsiednich, średniej wojewódzkiej i Polski (wykres 25). Tak samo prezentują się dane odnośnie gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej poniżej i powyżej kryterium dochodowego, gdzie Gmina Gorzyce posiada także najniższe wartości.

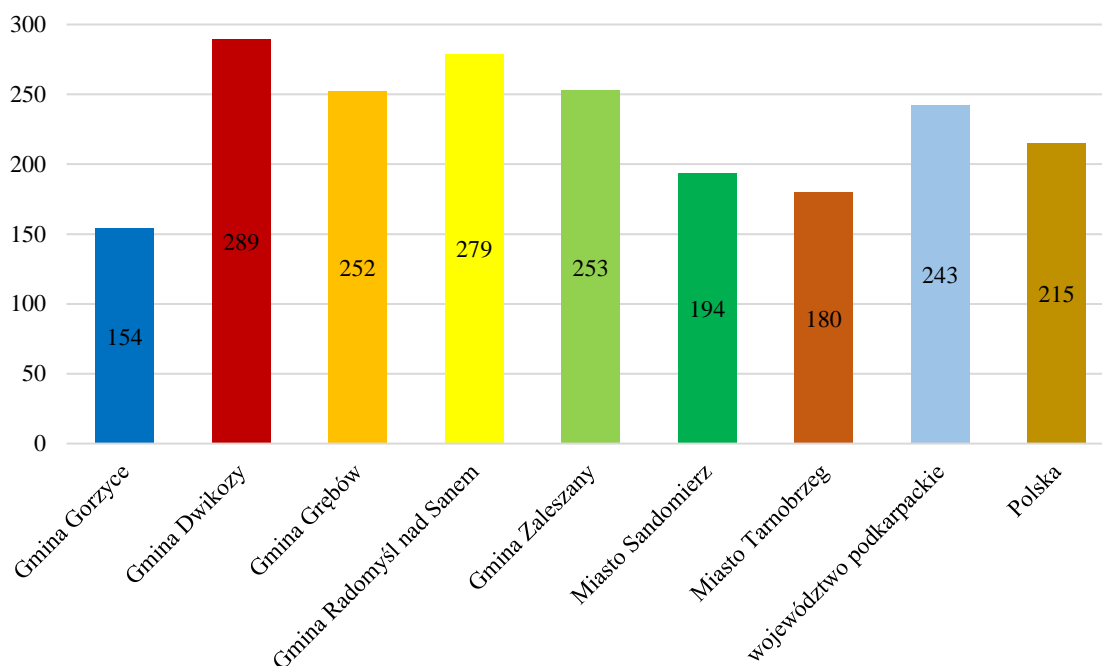

Tabela 16 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców														
	ogółem					poniżej kryterium dochodowego					powyżej kryterium dochodowego				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	385	327	293	277	289	275	238	205	175	183	109	89	88	101	107
Gmina Gorzyce	195	189	187	164	154	123	116	105	82	78	72	74	82	82	76
Gmina Grębów	279	264	252	239	252	214	188	181	162	164	66	76	71	77	87
Gmina Radomyśl nad Sanem	339	318	314	283	279	237	213	198	162	150	102	105	117	120	129
Gmina Zaleszany	294	254	260	253	253	191	167	153	144	144	103	86	107	109	109
Miasto Sandomierz	231	214	204	186	194	146	133	123	113	107	85	81	81	74	87
Miasto Tarnobrzeg	245	214	206	197	180	159	131	114	96	84	86	83	92	101	95
województwo podkarpackie	325	307	284	264	243	224	200	171	152	130	102	107	113	112	113
Polska	283	268	249	233	215	197	178	155	139	119	86	90	94	94	95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

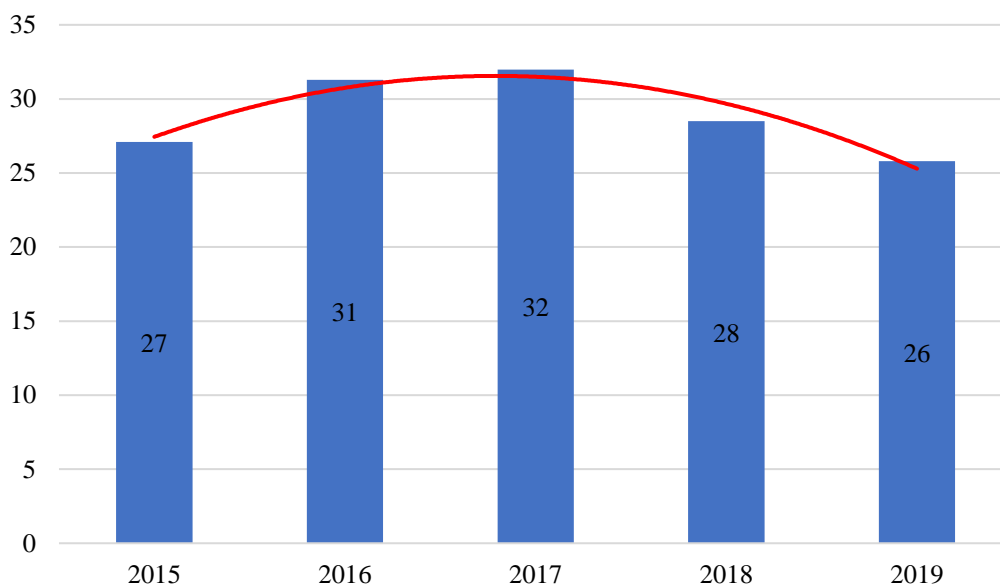
Wykres 25 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnikami, na które należy zwrócić uwagę, są udzielane zasiłki rodzinne. W tabeli 17 przedstawiono liczbę rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców oraz udział % dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w latach 2015–2019. W porównaniu do innych gmin, najtrudniejsza sytuacja w 2019 roku była w Gminie Dwikozy (40 rodzin otrzymało zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców). W dobrym położeniu pod względem tego wskaźnika znajdowała się Gmina Gorzyce (26 rodzin otrzymujących zasiłki) – wartość wskaźnika była taka sama jak średnia w Polsce, jednak niższa niż w województwie podkarpackim (32). Optymistycznym zjawiskiem jest fakt spadku wskaźnika dla diagnozowanej gminy od 2018 r., co przedstawiono na wykresie 26. Równie dobrze dla diagnozowanej gminy prezentuje się wskaźnik udział % dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku. W Gminie Gorzyce w 2019 roku 28% dzieci w wieku do 17 lat objętych było zasiłkami rodzinnymi, co daje nieco wyższy wskaźnik niż dla Polski (27%), ale za to niższy niż średnia w województwie (34%).

Wykres 26 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 17 Zasiłki rodzinne w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ogółem					Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	50	51	47	45	40	48	51	51	48	43
Gmina Gorzyce	27	31	32	28	26	27	32	33	30	28
Gmina Grębów	42	43	43	41	35	38	41	40	40	36
Gmina Radomyśl nad Sanem	42	40	36	36	32	39	39	36	37	33
Gmina Zaleszany	34	34	33	33	30	32	33	33	33	30
Miasto Sandomierz	25	26	26	26	24	25	27	28	28	27
Miasto Tarnobrzeg	24	24	25	25	23	24	26	26	28	26
województwo podkarpackie	36	39	38	36	32	35	38	37	37	34
Polska	27	29	29	29	26	27	29	29	29	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

O polityce społecznej oraz dostępie do wysokiej jakości usług publicznych może świadczyć odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach. Gmina Gorzyce świadczy opieką żłobkową w jednej placówce samorządowej w Gorzycach, jednakże dane GUS nie podają wskaźnika odnośnie odsetka dzieci objętych opieką żłobkową. W tabeli 18 zanotowano liczbę dzieci w wieku do lat 3. Jak widać z poniższych danych, liczba dzieci w tym przedziale wiekowym od 2017 r. ma tendencję wzrostową.

Tabela 18 Dzieci do lat 3 w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019

Jednostki terytorialne	Dzieci w wieku do 3 lat ogółem				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	208	221	214	220	211
Gmina Gorzyce	353	341	335	357	373
Gmina Grębów	240	273	302	313	317
Gmina Radomyśl nad Sanem	178	187	181	212	213
Gmina Zaleszany	280	277	266	294	302
Miasto Sandomierz	514	541	542	543	525
Miasto Tarnobrzeg	1 005	1 055	1 110	1 114	1 084
województwo podkarpackie	59 416	59 671	61 908	63 687	63 775
Polska	1 106 141	1 121 533	1 149 976	1 167 837	1 159 025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym aspektem polityki społecznej jest opieka zdrowotna. Gmina Gorzyce nie posiada publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej. Opiekę taką zapewniają mieszkańcom Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej:

- NZOZ Eskulap w Gorzycach, Trzeźni i we Wrzawach,
- NZOZ DOM-MED w Gorzycach,
- NZOZ Adam i Ewa w Sokolnikach.

Ważnym elementem systemu opieki zdrowotnej jest dostępność aptek na terenie Gminy Gorzyce. Według danych GUS za rok 2019, w gminie zlokalizowanych jest 5 aptek i punktów aptecznych.

11. Edukacja i wychowanie

O wysokiej jakości usług publicznych świadczy dostępność dzieci do wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy. Celem wychowania przedszkolnego jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka, które powinno być realizowane przez proces opieki, wychowania i nauczania, co umożliwi najmłodszym odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń, świadomości dobra i piękna. Efektem wychowania przedszkolnego ma być osiągnięcie dojrzałości do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji. O jakości wychowania przedszkolnego na obszarze Gminy Gorzyce świadczy odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Gmina Gorzyce posiada placówki przedszkolne w miejscowościach tj.: Gorzyce, Trześń, Wrzawy, Furmany, Orliśka i Sokolniki.

W tabeli 19 przedstawiono liczbę dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat oraz liczbę dzieci przypadającą na jedną placówkę wychowania przedszkolnego. Liczba dzieci przypadających na 1 placówkę w niniejszej gminie w 2019 r. wynosiła 45 dzieci. Jest to wynik podobny do średniej województwa (48) oraz dużo niższy niż średnia Polski (63). Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3-5 lat od 2018 r. wzrasta w Gminie Gorzyce. Na tle województwa podkarpackiego (862) oraz Polski (885) Gmina Gorzyce wypada bardzo dobrze z wynikiem 924 dzieci w 2019 r. Nieco inną sytuację można zaobserwować przy wskaźniku liczba dzieci przypadających na 1 placówkę. Od 2016 r. w Gminie Gorzyce wartość ta maleje i w 2019 r. wyniosła 45 dzieci, co daje nieco mniejszą liczbę niż średnia wojewódzka (48) i krajowa (63).

Tabela 19 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski

Jednostka terytorialna	Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę					Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	21	26	26	27	28	922	905	855	913	928
Gmina Gorzyce	43	49	46	45	45	875	813	812	825	924
Gmina Grębów	38	42	38	42	38	813	776	831	800	797
Gmina Radomyśl nad Sanem	18	22	24	25	24	679	674	690	776	811
Gmina Zaleszany	23	25	27	26	25	697	643	760	799	796
Miasto Sandomierz	57	62	61	57	58	886	890	915	1 002	1 039
Miasto Tarnobrzeg	65	71	72	73	73	951	952	1 015	1 021	1 033
województwo podkarpackie	41	46	47	48	48	793	773	815	849	862
Polska	54	60	62	63	63	842	811	847	873	885

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym etapem nauki szkolnej jest szkolnictwo podstawowe. Według danych GUS Gmina Gorzyce posiada 6 placówek szkół podstawowych, są to:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 w Gorzycach
- Szkoła Podstawowa Nr 2 w Gorzycach
- Szkoła Podstawowa w Trześni
- Szkoła Podstawowa w Furmanach
- Szkoła Podstawowa w Sokolnikach
- Szkoła Podstawowa we Wrzawach

W tabeli 20 przedstawiony został *współczynnik skolaryzacji netto* oraz *liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców*. Współczynnik skolaryzacji w Gminie Gorzyce jest na dobrym poziomie (90) w porównaniu do gmin sąsiednich, natomiast jest niższy niż w województwie podkarpackim (92) oraz w Polsce (94).

Współczynnik skolaryzacji jest miarą powszechności nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności. Analizy wskaźnika należy dokonać z uwzględnieniem poziomu nauczania. Dość wysokie wartości wskaźników wynikają z faktu, iż nauka w szkołach podstawowych jest obowiązkowa w Polsce, co oznacza, że wszystkie dzieci w wieku szkolnym powinny być objęte nauką. Wartość poniżej 100% nie musi oznaczać, że dzieci nie uczęszczają do szkoły w ogóle, ale może być to związane m.in. z uczęszczaniem do szkół na obszarze innych jednostek terytorialnych, bądź część dzieci zameldowanych w Polsce kształci się za granicą, gdzie przebywa wraz z rodzicami. Należy też zwrócić uwagę, że liczba uczniów odnosi się do uczniów w szkołach podstawowych, a trzeba pamiętać, iż w latach 2015–2018 część dzieci uczęszczała jeszcze do gimnazjum – z dniem 1 września 2019 roku przestały istnieć gimnazja.

Tabela 20 Wskaźniki szkolnictwa podstawowego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Współczynnik skolaryzacji netto ³⁰					Liczba uczniów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	89	93	91	94	94	56	52	59	67	68
Gmina Gorzyce	88	90	90	91	90	64	59	66	75	72
Gmina Grębów	88	89	91	91	88	64	57	67	77	75
Gmina Radomyśl nad Sanem	77	76	77	79	80	55	48	55	63	62
Gmina Zaleszany	75	75	76	76	78	56	49	57	66	67
Miasto Sandomierz	96	101	101	102	102	59	53	62	73	73
Miasto Tarnobrzeg	90	95	96	97	98	58	54	63	71	73
województwo podkarpackie	86	91	92	92	92	63	58	68	78	78
Polska	90	93	93	94	94	65	60	69	79	80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza szkołami podstawowymi na terenie Gminy Gorzyce zlokalizowane są szkoły ponadpodstawowe, należy do nich Zespół Szkół w Gorzycach, w którym funkcjonuje technikum, liceum, szkoła branżowa I stopnia oraz szkoła dla dorosłych.

Duże wydatki bieżące na oświatę w diagnozowanej gminie kierowane są na Szkołę Podstawową w Furmanach. Jest to jedna z najdroższych w utrzymaniu szkół. Jednakże władze gminy nie planują zamknięcia placówki, ponieważ patrząc perspektywicznie we wsi Furmany buduje się najwięcej nowych domów oraz osiedlają się w niej mieszkańcy Tarnobrzegu i Sandomierza, ze względu na bliskość do miasta i niższe ceny.

³⁰ Współczynnik skolaryzacji netto to relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

12. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny to wiedza, która jest osadzona w relacjach i stosunkach społecznych. Wiąże się on z zaufaniem członków organizacji do siebie, normami i wartościami. Można mówić o różnych wymiarach tego kapitału, tj. społeczny, ekonomiczny i kulturowy. Na kapitał społeczny składają się m.in. jakość stosunków międzyludzkich, relacje, stosunki, efekt synergii. Można powiedzieć, że jest on kapitałem ludzkim wzbogaconym o relacje i współpracę (kapitał ludzki jest statyczny; daje potencjalne korzyści, zaś społeczny – dynamiczny; daje faktyczne korzyści). Kształtowanie kapitału społecznego wymaga doskonalenia jakości stosunków międzyludzkich, umiejętności współpracy, norm, klimatu organizacyjnego i zaufania. Podstawą do budowy kapitału jest struktura organizacyjna z jasno wskazanymi zadaniami, uprawnieniami i odpowiedzialnością³¹.

Poziom kapitału społecznego można mierzyć za pomocą obiektywnych wskaźników empirycznych. Robert Putnam skonstruował Social Capital Index, na który składa się 14 wskaźników podzielonych na pięć głównych sekcji³²:

- życie społeczne,
- zaangażowanie w sprawy publiczne,
- wolontariat,
- nieformalne zaangażowanie społeczne,
- mierniki zaufania.

Bazując na powyższym zostały wybrane wskaźniki obrazujące kapitał społeczny na obszarze Gminy Gorzyce.

Jednym z głównych mierników kapitału społecznego jest *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* (wykres 27). Na terenie Gminy Gorzyce liczba ta wzrosła z 36 w 2015 r. do 43 w 2019 r. W porównaniu do gmin sąsiednich, gorszy wynik ma tylko Sandomierz (26) i Gmina Dwikozy (32). W odniesieniu do średniej województwa podkarpackiego (37) i Polski (38), Gmina Gorzyce wypada lepiej.

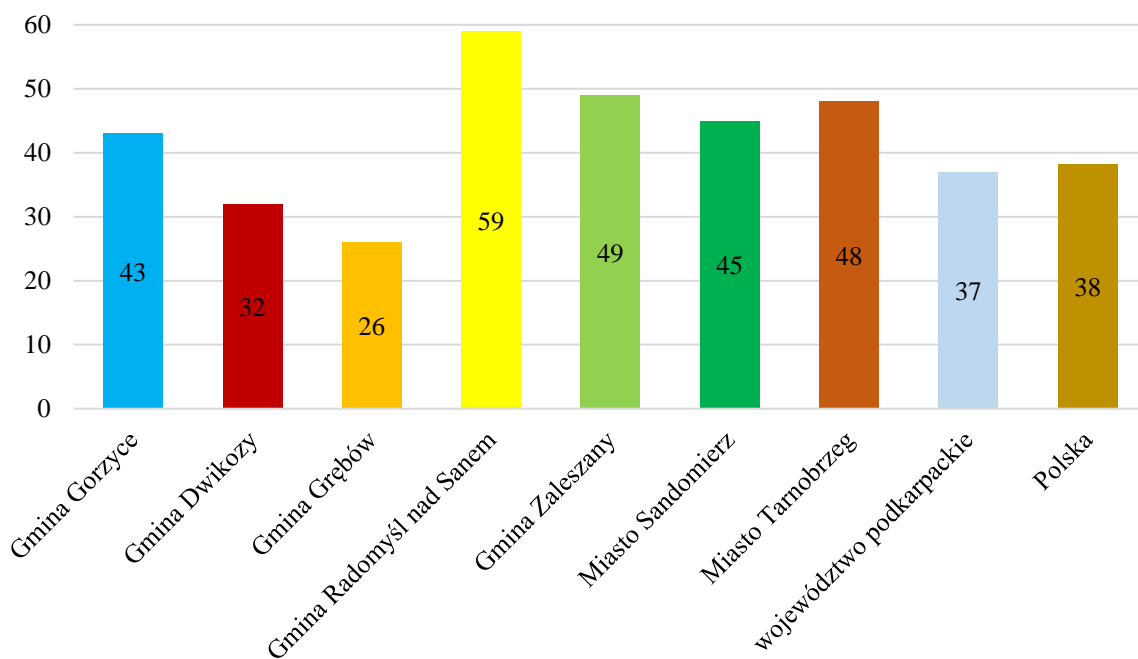
---

³¹ Encyklopedia Zarządzania, www.mfiles.pl/pl/index.php/Strona_g%C5%82%C3%B3wna inf. z dnia 05.07.2021 r.

³² jw.

Wykres 27 Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym wskaźnikiem obrazującym aktywność społeczną jest wskaźnik nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców, który według danych GUS dla Gminy Gorzyce na przestrzeni lat 2015–2019 utrzymywał się na zbliżonym poziomie i w 2019 r. wynosił 2, co daje taki sam wynik jak średnia krajowa i wojewódzka.

Istotnym aspektem kapitału społecznego jest współpraca międzysektorowa, tj. współpraca między sektorem publicznym, gospodarczym i społecznym, a więc między samorządem, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Współpraca międzysektorowa to dobrowolna relacja pomiędzy różnymi stronami, w której łączą one siły, by osiągnąć wspólny cel. Działania każdego z sektorów są inne, każdy z nich pełni odrębną rolę w lokalnej społeczności i cechuje się odmiennymi celami. Dzięki połączeniu możliwości każdego z nich współpraca taka gwarantuje nowy, lepszy rozwój³³.

³³ Serwis prawny www.prawo.pl, inf. z dnia 05.07.2021 r.

Gmina Gorzyce prowadzi współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność użytku publicznego – opracowała „Roczny program współpracy Gminy Gorzyce z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność użytku publicznego na 2020 rok”.

Priorytetowym celem Programu jest utrzymanie i rozszerzenie form współpracy Gminy Gorzyce z organizacjami pozarządowymi na rzecz pełniejszego zaspokojenia potrzeb społecznych oraz poprawy warunków i podnoszenia poziomu życia mieszkańców Gminy Gorzyce poprzez:

- aktywizację społeczności lokalnej,
- umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, za swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje,
- zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- intensyfikację działań na rzecz dzieci i młodzieży,
- przeciwdziałanie bezrobociu i wspieranie przedsiębiorczości,
- profesjonalizację działających na terenie gminy podmiotów prowadzących działalność użytku publicznego.

Prowadzona współpraca Gminy Gorzyce z organizacjami pozarządowymi przybierała formy finansowe, ale także i pozafinansowe. Finansowe wsparcie organizacji pozarządowych odbywało się poprzez wsparcie realizacji zadań publicznych i przyznawanie organizacjom pozarządowym dotacji na realizację zadań własnych gminy, po przeprowadzeniu konkursów ofert w trybie określonym przepisami. Pozafinansowa współpraca przybierała formy np. wzajemnego informowania się na różnym szczeblu, pomocy gminy w uzyskaniu lokalu na działalność statutową przez organizacje pozarządowe, pomocy w uzyskaniu środków finansowych, czy partnerów zagranicznych.

Organizacje pozarządowe, które działają na terenie Gminy Gorzyce, biorą udział w ogłaszanych otwartych konkursach ofert na realizację zadań publicznych, uzyskując dofinansowanie z budżetu gminy. Dzięki takim środkom finansowym organizacje te realizują zadania publiczne na rzecz mieszkańców w swoich lokalnych środowiskach. Gmina Gorzyce w 2020 roku udzieliła dotacji 12 organizacjom pozarządowym, zawierając z nimi 13 umów. Najwięcej środków finansowych tj. 379 500,00 złotych zostało przyznanych na realizację zadań dotyczących wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W tym samym roku Gmina

Gorzyce udzieliła organizacjom pozarządowym dotacji na wsparcie realizacji zadań publicznych na łączną kwotę 417 500,00 złotych. Organizacje pozarządowe wykorzystywały łącznie 384 202,80 zł, zwracając do budżetu gminy 33 297,20 zł tytułem niewykorzystanych dotacji.

Organizacje pozarządowe są bardzo ważnym partnerem samorządu wpływającym korzystnie na rozwój Gminy Gorzyce, pobudzającym aktywność i zaangażowanie mieszkańców. Gmina Gorzyce współpracuje z organizacjami pozarządowymi na wielu różnorodnych płaszczyznach związanych głównie z rozwojem regionu, propagowaniem dziedzictwa kulturowego oraz wspieraniem działań na rzecz różnych grup społecznych³⁴.

---

³⁴ Sprawozdanie z realizacji rocznego Programu Współpracy Gminy Gorzyce z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego za 2020 rok.

13. Finanse samorządowe

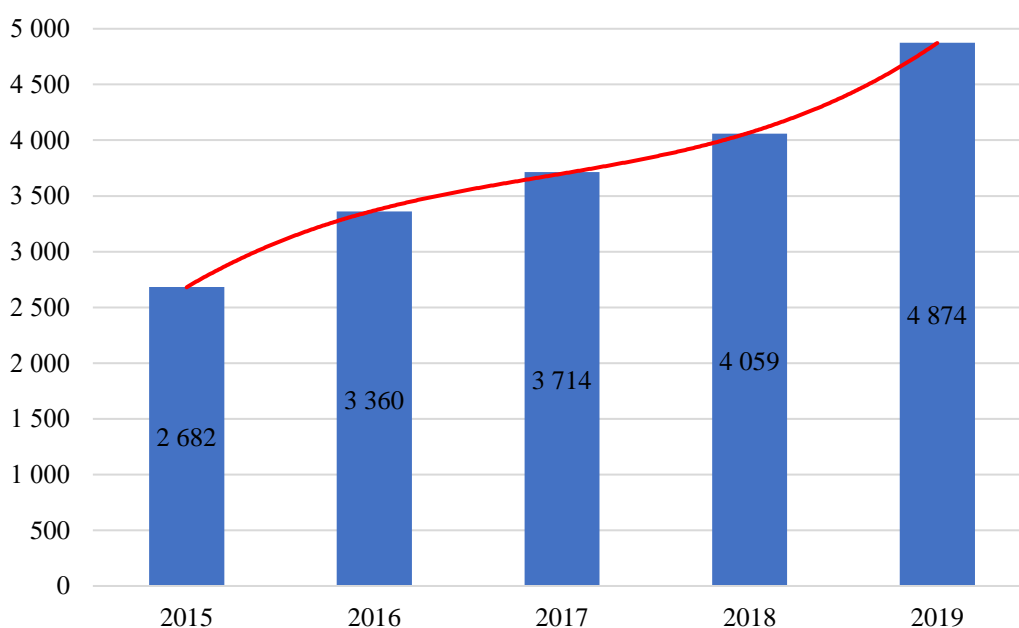
Sytuację finansową Gminy Gorzyce obrazują wskaźniki dochodów ogółem (tabela 21) i wydatków ogółem (tabela 23) w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Według danych GUS dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie w roku 2019 wynosiły 4 874 zł, co było wartością dużo niższą niż średnia krajowa (5 969 zł), czy także średnia wojewódzka (5 500 zł). Pozytywnym zjawiskiem jest systematyczny wzrost dochodów na 1 mieszkańca od 2015 r. (wykres 28), jednak zjawisko to jest charakterystyczne nie tylko dla Gminy Gorzyce, ale też wszystkich innych porównywanych jednostek.

Tabela 21 Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	2 956	3 493	3 693	4 061	4 694
Gmina Gorzyce	2 682	3 360	3 714	4 059	4 874
Gmina Grębów	3 114	3 676	4 279	4 370	5 273
Gmina Radomyśl nad Sanem	3 119	3 819	3 895	4 157	4 372
Gmina Zaleszany	2 780	3 504	3 850	4 195	6 521
Miasto Sandomierz	3 671	4 067	4 260	4 582	5 025
Miasto Tarnobrzeg	4 309	4 898	5 316	5 604	6 234
województwo podkarpackie	3 506	4 012	4 445	4 988	5 500
Polska	4 115	4 586	4 938	5 387	5 969

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 28 Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

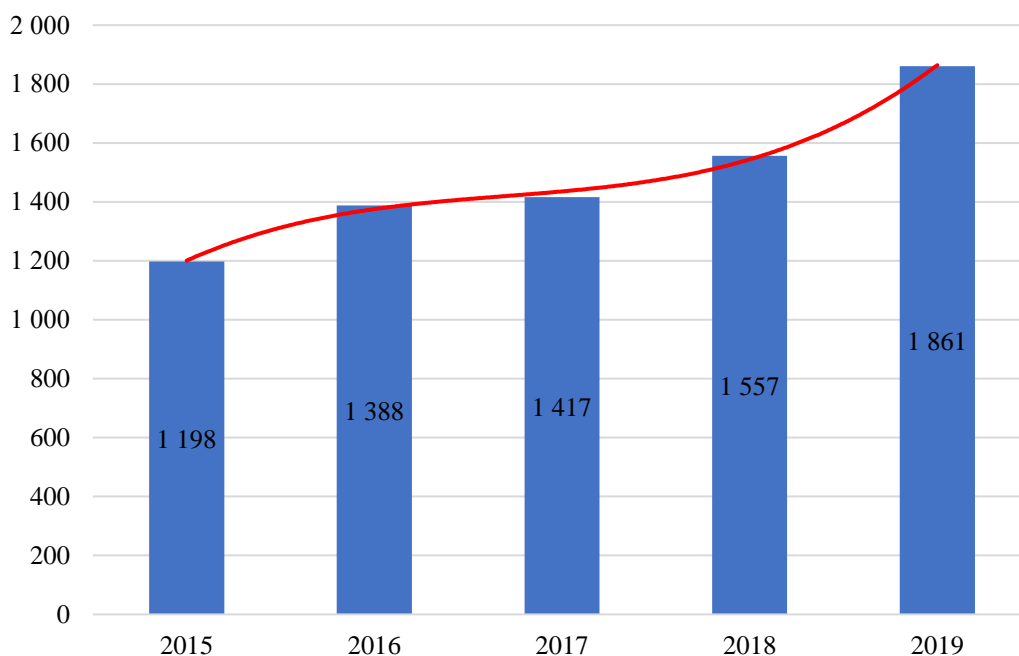
Podobną sytuację Gminy Gorzyce można zauważyć w danych GUS odnośnie dochodów własnych (tabela 22). Gmina posiada średniej wielkości *dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca*, bo wynosiły one 1 861 zł w 2019 r., co było wynikiem gorszym od średniej wojewódzkiej (2 048 zł) i średniej krajowej (2 959 zł). Pozytywnym aspektem jest fakt, że i w tym przypadku dochody z roku na rok się zwiększają (wykres 29).

Tabela 22 Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	940	969	905	1 002	1 114
Gmina Gorzyce	1 198	1 388	1 417	1 557	1 861
Gmina Grębów	1 131	1 153	1 209	1 376	1 599
Gmina Radomyśl nad Sanem	1 112	1 288	1 326	1 304	1 339
Gmina Zaleszany	872	1 044	1 103	1 284	1 923
Miasto Sandomierz	2 502	2 543	2 622	2 754	3 024
Miasto Tarnobrzeg	2 084	2 170	2 282	2 407	2 518
województwo podkarpackie	1 482	1 525	1 627	1 832	2 048
Polska	2 297	2 368	2 509	2 732	2 959

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

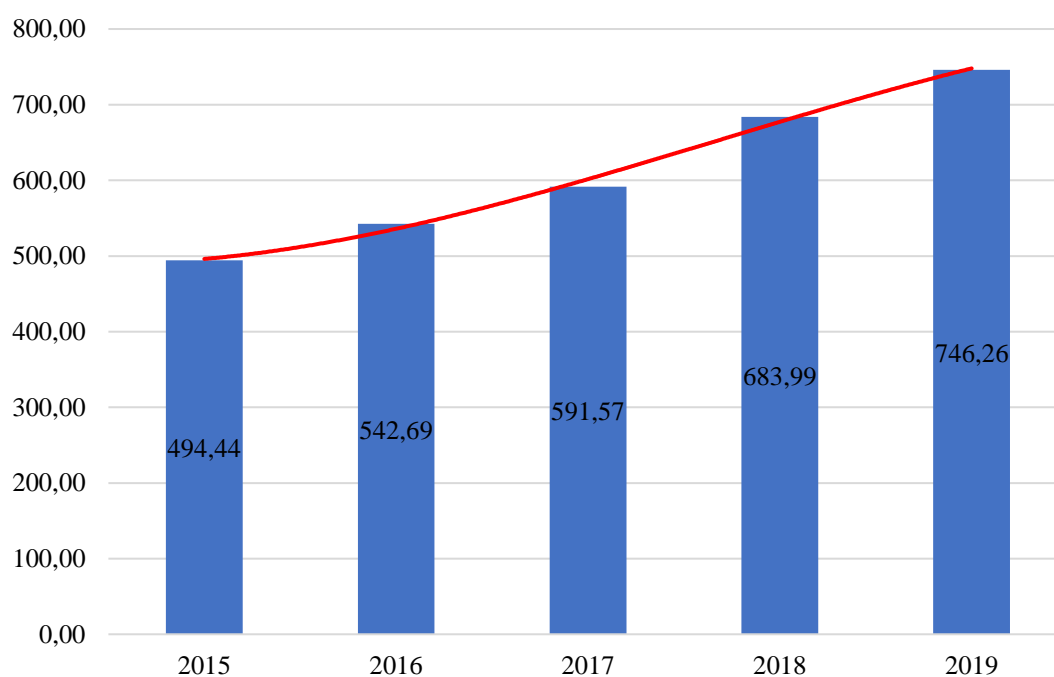
Wykres 29 Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

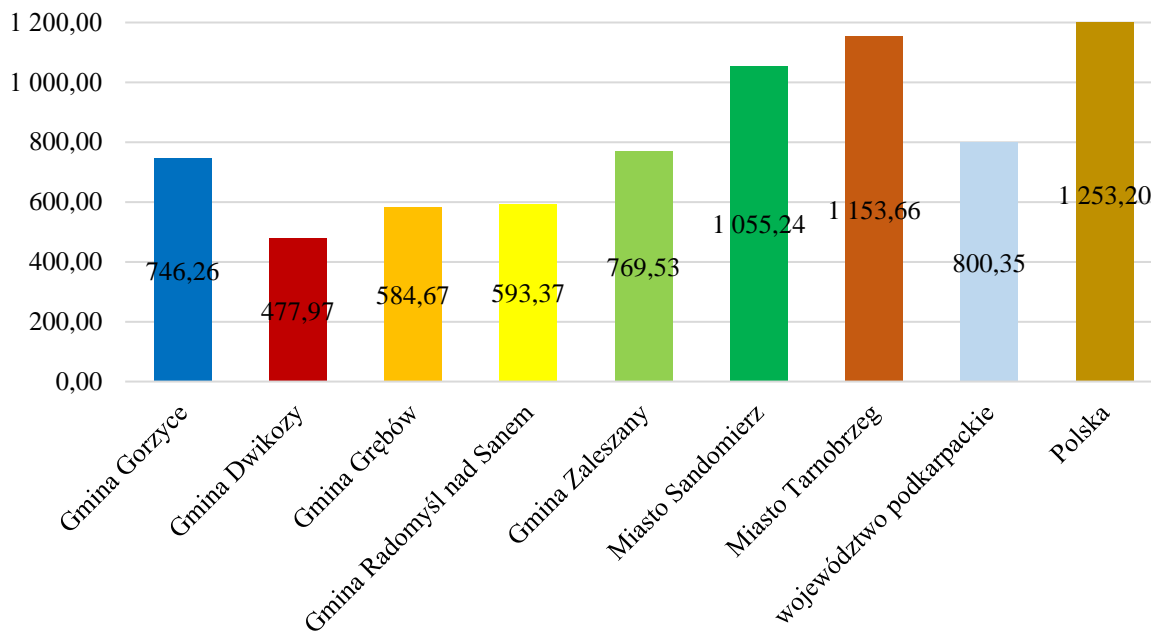
Na dochody własne Gminy Gorzyce składają się takie elementy jak udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie danej gminy oraz od osób prawnych mających siedzibę na jej terenie w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Na wykresie 30 przedstawiono wpływy z podatków od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w diagnozowanej gminie, które z roku na rok zwiększają się i w ostatnim roku wyniosły 746,26 zł. W porównaniu do gmin sąsiednich (wykres 31) wskaźnik dla Gminy Gorzyce w 2019 r. był na średnim poziomie (na niższym poziomie znalazły się gminy: Dwikozy, Grębów i Radomyśl nad Sanem), natomiast poniżej średniej wojewódzkiej (800,35 zł) oraz dużo niższy niż średnia dla Polski (1 253,20 zł).

Wykres 30 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

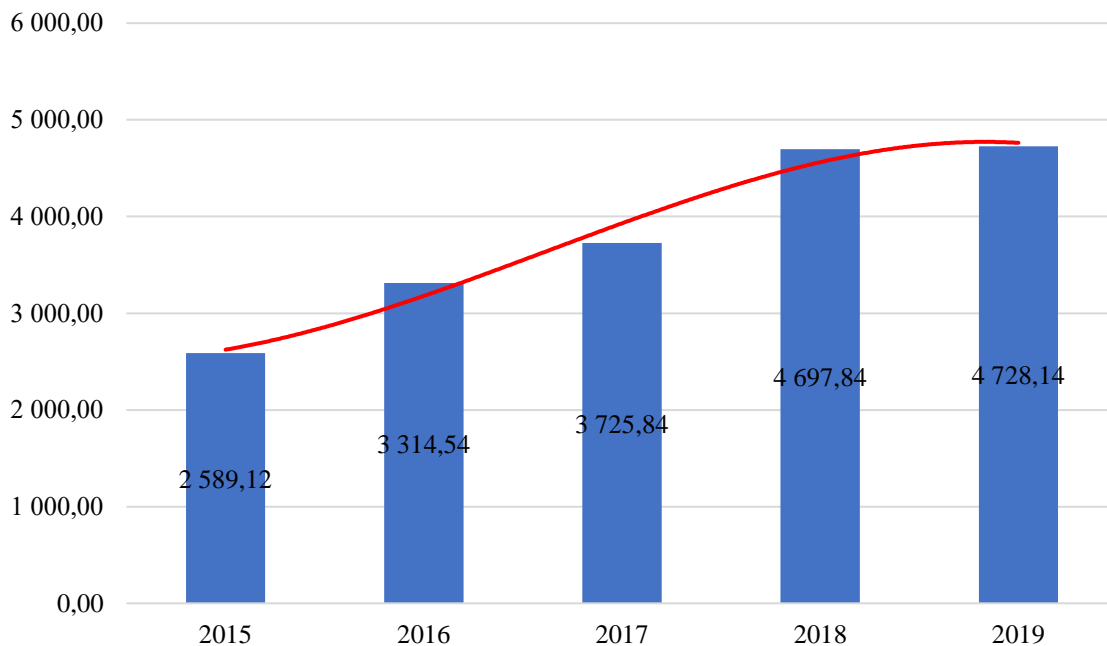
Wykres 31 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poza dochodami odzwierciedleniem sytuacji finansowej gminy są jej wydatki. W Gminie Gorzyce wielkość wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok wzrasta, w 2015 roku wynosiły 2 589,12 zł, a w 2019 roku już 4 728,14 zł (wykres 32) – wzrost ten jest odzwierciedleniem wyższych dochodów. Wydatki ogółem porównano również do innych jednostek, w tym do gmin sąsiednich (tabela 23). Wydatki Gminy Gorzyce należały do jednych z najniższych w 2019 r. (niższe tylko były w gminach Radomyśl nad Sanem i Dwikozy). Porównano je także do Polski i województwa podkarpackiego w 2019 roku – w obydwu przypadkach były one dużo wyższe niż w gminie (wykres 33).

Wykres 32 Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

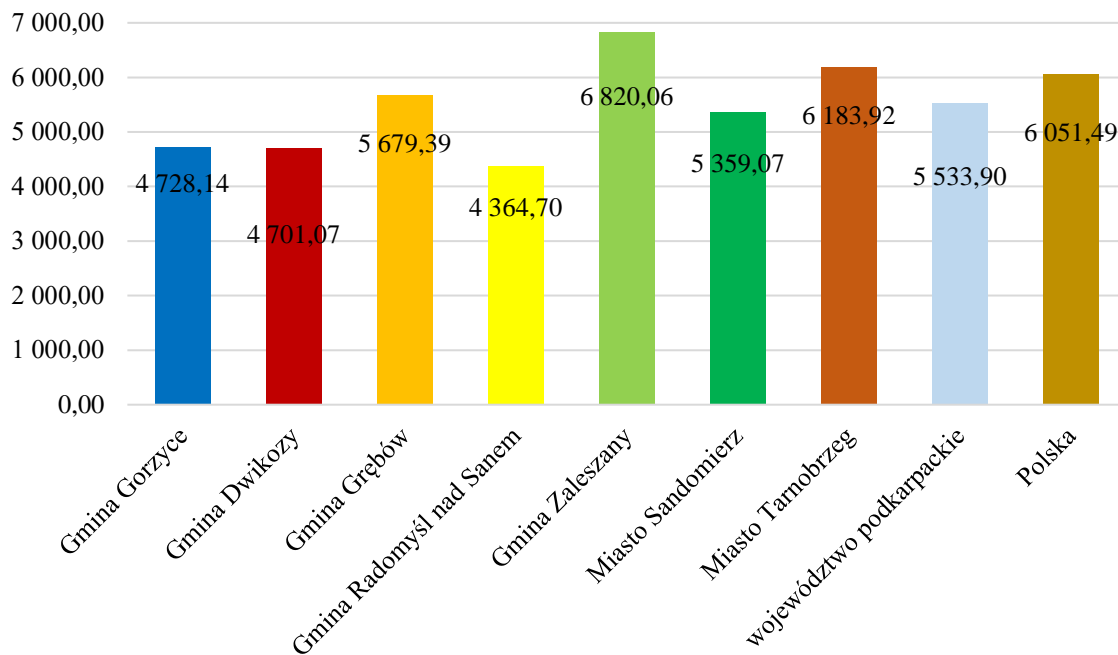
Tabela 23 Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	2 913,74	3 339,61	3 543,61	4 286,09	4 701,07
Gmina Gorzyce	2 589,12	3 314,54	3 725,84	4 697,84	4 728,14
Gmina Grębów	2 926,07	3 509,53	4 307,22	4 864,13	5 679,39
Gmina Radomyśl nad Sanem	2 872,57	3 539,70	3 864,12	4 621,37	4 364,70
Gmina Zaleszany	2 843,43	3 210,97	3 884,14	4 619,36	6 820,06
Miasto Sandomierz	3 527,03	3 807,45	4 287,19	4 604,64	5 359,07
Miasto Tarnobrzeg	4 412,87	4 769,12	5 403,39	5 600,19	6 183,92
województwo podkarpackie	3 503,38	3 884,83	4 523,34	5 195,20	5 533,90
Polska	4 050,72	4 427,03	4 957,75	5 574,85	6 051,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

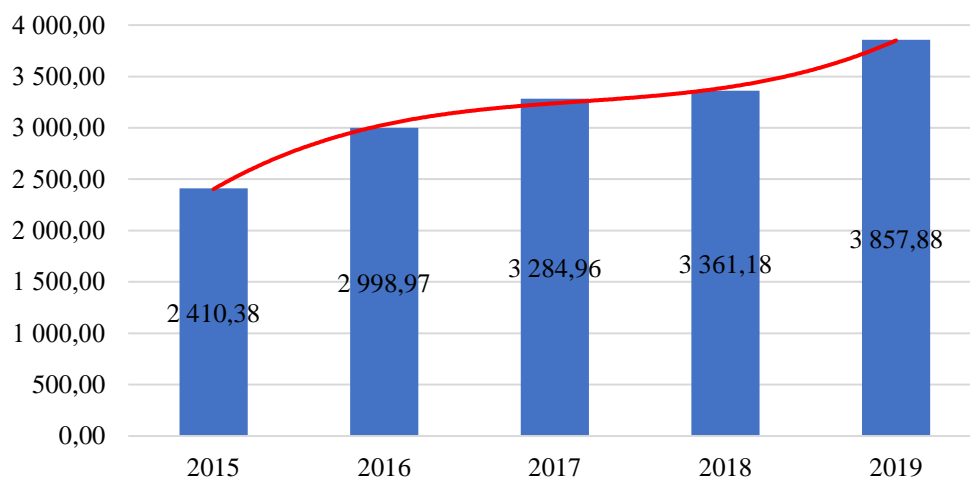
Wykres 33 Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w badanym okresie systematycznie wzrastały – w 2015 r. wynosiły 2 410,38 zł, a w 2019 r. już 3 857,88 zł (wykres 34). Jednakże w 2019 r. były znacznie niższe niż wydatki w województwie podkarpackim (4 543,90 zł) i w Polsce (5 038,93 zł). W tabeli 24 i na wykresie 35 przedstawiono porównanie Gminy Gorzyce do gmin sąsiednich – wydatki bieżące ogółem dla każdej z gmin wzrastały z roku na rok, jednak w 2019 r. w Gminie Gorzyce wskaźnik miał wartość jedną z najniższych.

Wykres 34 Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

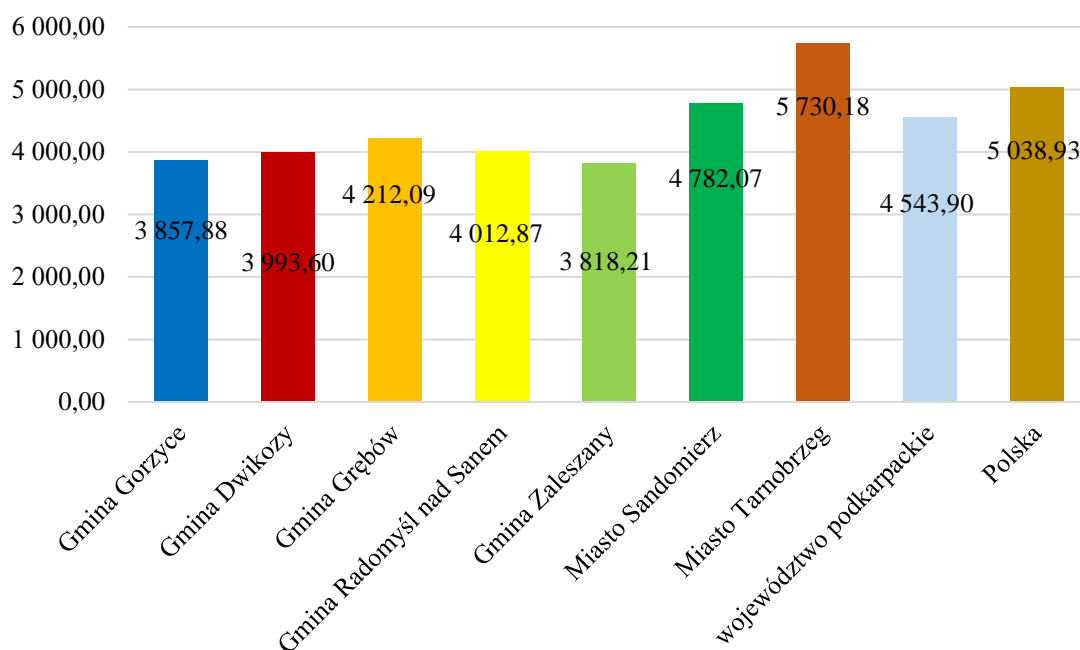
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 24 Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostka terytorialna	Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	2 539,93	3 183,91	3 411,96	3 635,49	3 993,60
Gmina Gorzyce	2 410,38	2 998,97	3 284,96	3 361,18	3 857,88
Gmina Grębów	2 558,89	3 216,84	3 466,39	3 725,71	4 212,09
Gmina Radomyśl nad Sanem	2 685,71	3 259,19	3 446,94	3 664,26	4 012,87
Gmina Zaleszany	2 309,57	2 935,58	3 233,92	3 415,94	3 818,21
Miasto Sandomierz	3 230,36	3 690,42	3 996,37	4 242,82	4 782,07
Miasto Tarnobrzeg	3 971,57	4 387,88	4 779,90	5 064,29	5 730,18
województwo podkarpackie	2 885,62	3 471,67	3 810,35	4 056,45	4 543,90
Polska	3 340,06	3 918,36	4 258,89	4 509,16	5 038,93

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 35 Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w 2019 r.

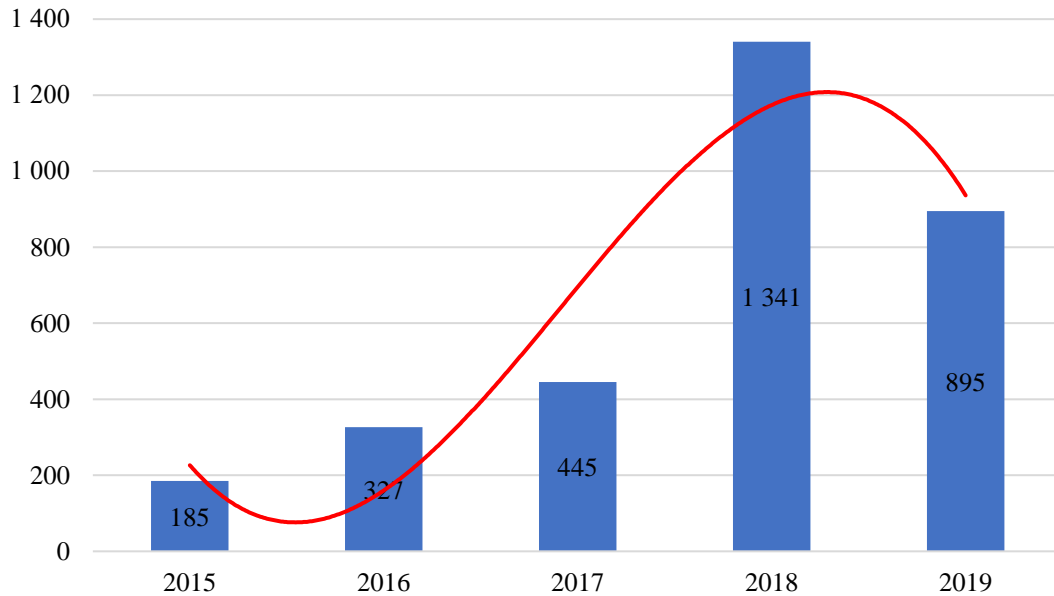

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ostatnią analizowaną kategorią wydatków są *wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca*. Suma wydatków w Gminie Gorzyce w analizowanym okresie ulegała wahaniom, od roku 2015 systematycznie rosła i w 2018 osiągnęła wysokość 1 341 zł (wykres 36) – jest to odzwierciedleniem wzrostu dochodów na przestrzeni badanych lat. Wartość wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w 2019 r. była niższa niż w województwie podkarpackim (911 zł) i w Polsce (1 011 zł). W tabeli 25 i na wykresie 37

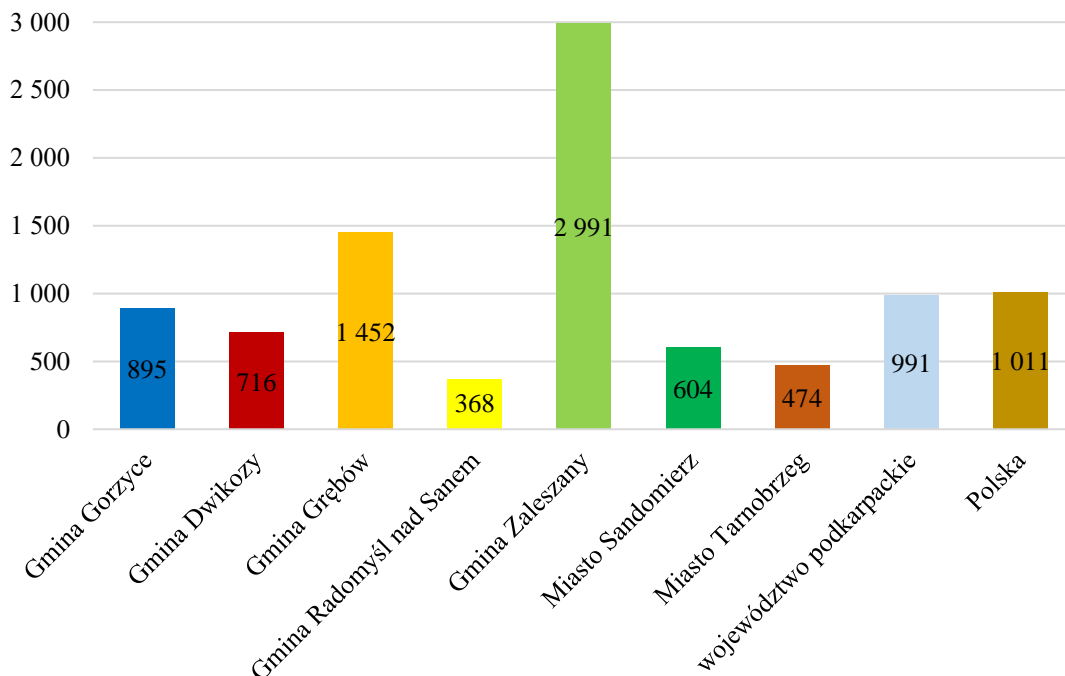
przedstawiono porównanie Gminy Gorzyce z gminami sąsiednimi – najwyższe wydatki w 2019 roku odnotowała Gmina Zaleszany (2 991 zł), następnie Gmina Grębów (1 452 zł) i Gmina Gorzyce (895 zł).

Wykres 36 Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 37 Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 25 Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019

Jednostki terytorialne	Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca				
	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	377	168	124	670	716
Gmina Gorzyce	185	327	445	1 341	895
Gmina Grębów	362	282	838	1 127	1 452
Gmina Radomyśl nad Sanem	197	271	438	941	368
Gmina Zaleszany	541	278	657	1 191	2 991
Miasto Sandomierz	303	137	300	386	604
Miasto Tarnobrzeg	448	387	638	555	474
województwo podkarpackie	617	412	710	1 138	991
Polska	712	508	698	1 066	1 011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważnym aspektem zdolności inwestycyjnych Gminy Gorzyce jest wykorzystanie środków unijnych na realizację zadań. Aktywność w tym zakresie odzwierciedla *liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie*. W tabeli 26 przedstawiono ogólną liczbę podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Gorzyce, w gminach sąsiednich, województwie podkarpackim oraz Polsce. Łącznie na terenie diagnozowanej gminy podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w roku 2019 było 26 – warto zwrócić uwagę, iż liczba umów z roku na rok zwiększała się.

Tabela 26 Liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2017–2019

Jednostka terytorialna	Ogółem		
	2017	2018	2019
Gmina Dwikozy	17	37	42
Gmina Gorzyce	15	19	26
Gmina Grębów	12	19	20
Gmina Radomyśl nad Sanem	4	6	7
Gmina Zaleszany	10	11	11
Miasto Sandomierz	20	36	54
Miasto Tarnobrzeg	51	66	80
województwo podkarpackie	2 421	3 297	4 157
Polska	30 616	46 173	58 399

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych GUS najwięcej umów/decyzji o dofinansowanie w 2019 r. Gmina Gorzyce podpisała w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego, tj. 23, co stanowiło ponad 88% wszystkich umów/decyzji o dofinansowanie, pozostałe tj. 3 – w ramach krajowych Programów Operacyjnych Polska Cyfrowa.

14. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Tabela 27 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 28 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> Wskaźnik nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności jest wyższy niż średnia krajowa. Rosnąca liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności na terenie Gminy Gorzyce. Udział % podmiotów wyrejestrowanych poniżej średniej dla Polski i województwa podkarpackiego. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym poniżej średniej w województwie podkarpackim. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym w porównaniu do grupy porównawczej. Dodatni wskaźnik rozwoju społecznego w obszarze zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy. 	<ol style="list-style-type: none"> Malejąca liczba ludności Gminy Gorzyce. Starzejące się społeczeństwo. Odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej wyższy niż średnia w grupie porównawczej. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym niższa niż średnia w Polsce. Saldo migracji na 1 000 osób ujemne i dużo niższe niż średnia w Polsce i województwie podkarpackim. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce poniżej średniej wojewódzkiej i średniej dla Polski. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce poniżej średniej wojewódzkiej i średniej dla Polski.

<p>7. Dodatni wskaźnik rozwoju gospodarczego w obszarze rynek pracy i kwalifikacje grupy roboczej.</p> <p>8. Obszary chronione występujące na terenie gminy.</p> <p>9. Cenne środowisko przyrodnicze Gminy Gorzyce.</p> <p>10. Udział % korzystających z instalacji w liczbie ludności ogółem powyżej średniej w Polsce i województwie podkarpackim.</p> <p>11. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowym w obszarze ład i struktura przestrzenna obszaru.</p> <p>12. Bogata historia i dziedzictwo kulturowe Gminy Gorzyce.</p> <p>13. Liczne znaleziska archeologiczne.</p> <p>14. Różnorodne budynki wpisane do rejestru zabytków.</p> <p>15. Liczne instytucje społeczne świadczące pomoc dla mieszkańców.</p> <p>16. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców poniżej średniej w Polsce i województwie podkarpackim.</p> <p>17. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców niższa niż średnia wojewódzka i na takim samym poziomie co krajowa.</p> <p>18. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku znacznie poniżej średniej wojewódzkiej.</p> <p>19. Spadająca liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci.</p> <p>20. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat wyższa niż średnia wojewódzka i krajowa.</p> <p>21. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców wyższa niż średnia krajowa.</p> <p>22. Liczne współprace z organizacjami pozarządowymi.</p> <p>23. Rosnące dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca.</p> <p>24. Rosnąca liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie.</p> <p>25. Liczne obszary górnicze ze złożami kopaliny wykorzystywane do celów budowlanych.</p> <p>26. Duża liczba stowarzyszeń i innych organizacji.</p>	<p>8. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Gorzyce poniżej średniej dla województwa i dla Polski.</p> <p>9. Podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Gorzyce poniżej średniej dla województwa i dla Polski.</p> <p>10. Ujemny wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym w porównaniu do grupy porównawczej.</p> <p>11. Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy poniżej średniej w grupach porównawczych.</p> <p>12. Bardzo mała liczba miejsc noclegowych.</p> <p>13. Liczne podtopienia z uwagi na położenie gminy w widłach Wisły i Sanu.</p> <p>14. Współczynnik skolaryzacji netto niższy niż średnia dla województwa i Polski.</p> <p>15. Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższe niż średnia dla województwa i Polski.</p> <p>16. Udział dochodów własnych na 1 mieszkańca dużo niższy niż średnia w Polsce i województwie podkarpackim.</p> <p>17. Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższy niż średnia w województwie i w Polsce.</p> <p>18. Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższe niż średnia w Polsce i województwie.</p> <p>19. Mała liczba mieszkań na 1000 ludności w porównaniu do średniej wojewódzkiej i Polski.</p> <p>20. Wskaźnik pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców niższy niż średnia w Polsce i województwie.</p> <p>21. Za mała ilość miejsc parkingowych w centrum Gorzyc.</p>
---	---

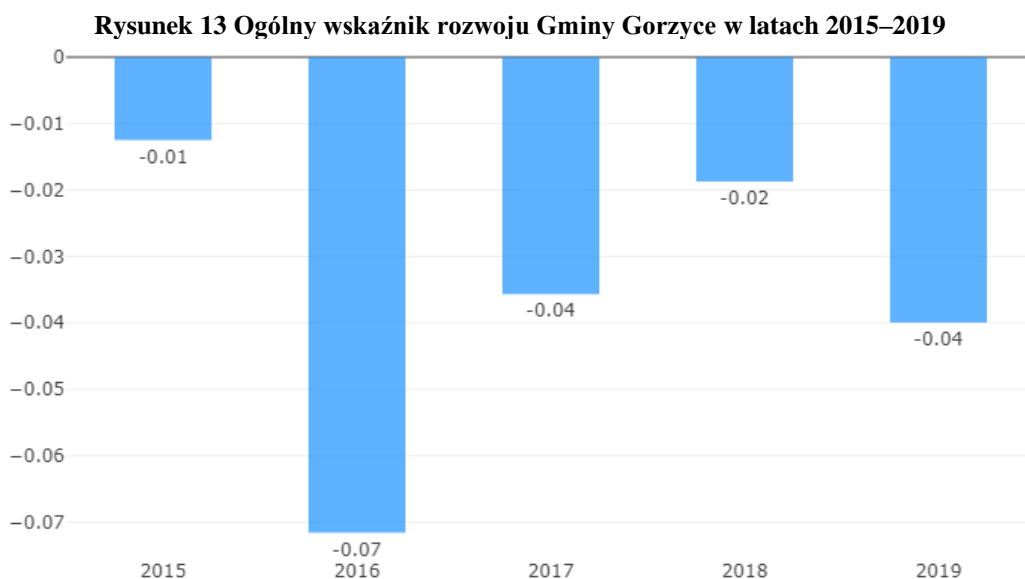
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej. 2. Położenie w bliskiej odległości znaczących miast, tj. Sandomierz, Tarnobrzeg, Stalowa Wola. 3. Członkostwo Polski w UE. 4. Wzrost świadomości obywatelskiej. 5. Wzrost u mieszkańców świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Położenie gminy na styku dwóch województw. 6. Wzrost średniej długości życia. 7. Potencjał wykształconej młodzieży. 8. Wskazanie Gminy Gorzyce w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030” jako element trzech regionalnych obszarów strategicznej interwencji, tj. obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”, MOF Tarnobrzeg i OSI obszary wiejskie. 9. Wzrost ilości podróży krajowych Polaków. 10. Wzrost mobilności społeczeństwa. 11. Cyfryzacja życia codziennego. 12. Moda na zdrowy styl życia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słaba dostępność kolejowa. 2. Niekorzystna prognoza demograficzna. 3. Ryzyka gospodarcze związane z występowaniem pandemii Covid-19. 4. Położenie na terenach zalewowych. 5. Zastój w rozwoju przemysłu wysokich technologii. 6. Malejąca opłacalność produkcji rolnej. 7. Upadek znaczących podmiotów gospodarczych - bezrobocie strukturalne. 8. Odpływ wykwalifikowanej siły roboczej oraz odpływ ludzi młodych poza granice kraju. 9. Wykluczenie cyfrowe. 10. Wzrost kosztów życia mieszkańców. 11. Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych. 12. Zmiany klimatu.

Źródło: Opracowanie własne

15. Podsumowanie i wnioski z diagnozy

Podsumowując sytuację społeczno-gospodarczą Gminy Gorzyce należy zwrócić szczególną uwagę na ogólny wskaźnik rozwoju gminy określony w Monitorze Rozwoju Lokalnego Związku Miast Polskich. W poprzednich rozdziałach zostały zaprezentowane wskaźniki syntetyczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Najlepiej gmina wypada w wymiarze społecznym, ponieważ mieści się w III ćwiartce, co oznacza, iż sytuacja gminy jest lepsza niż średnia w grupie porównawczej, jednak następuje pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. W wymiarze gospodarczym sytuacja jest nieco inna, ponieważ pozycja diagnozowanej gminy znajduje się w II ćwiartce, co oznacza, że wskaźnik jest gorszy niż w grupie porównawczej, z jednoczesną poprawą sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej. Najgorsza pozycja gminy jest w wymiarze środowiskowym, gdzie diagnozowana gmina znalazła się w IV ćwiartce, co oznacza gorszy wynik niż w grupie porównawczej, z ciągłym pogarszaniem się.

Wskaźnikiem podsumowującym ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego jest ogólny wskaźnik rozwoju gminy (rysunek 13) – stanowi on średnią arytmetyczną wartości z wszystkich wskaźników diagnostycznych w 12 badanych obszarach, przedstawia stan i zmianę wskaźnika na przestrzeni lat 2015–2019. Na rysunku 13 widoczna jest ogólna sytuacja rozwojowa gminy, co wskazuje na coroczne wahania wskaźnika. Najgorsza sytuacja była bowiem w 2016 r., gdy wartość wskaźnika wynosiła -0,07 – przez kolejne lata wskaźnik ten nieco się poprawił i wyniósł -0,04 w ostatnim badanym roku.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju., inf. z dnia 28.07.2021 r.

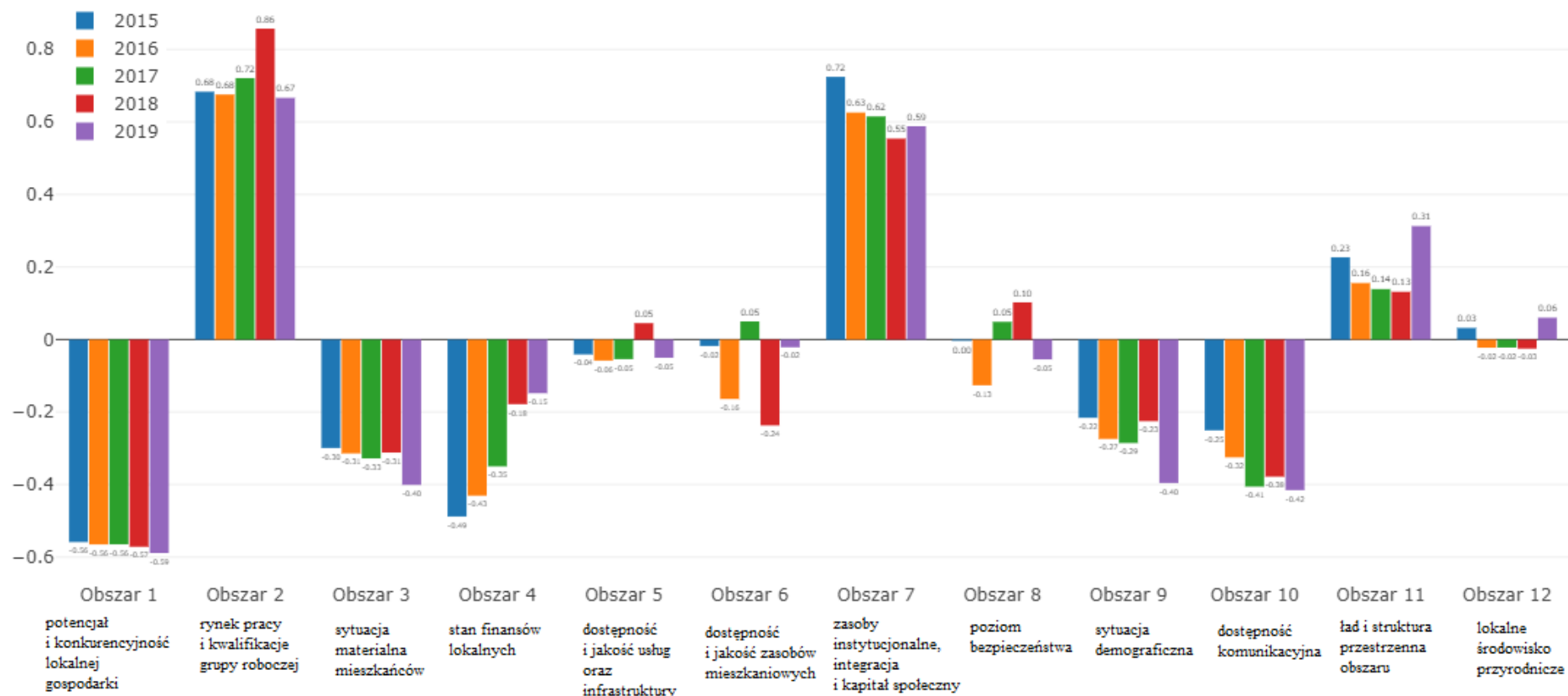
Na rysunku 14 przedstawiono ogólny wskaźnik rozwoju w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019 z podziałem na 12 różnych obszarów, są to:

- potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (Obszar 1);
- rynek pracy i kwalifikacje grupy roboczej (Obszar 2);
- sytuacja materialna mieszkańców (Obszar 3);
- stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) (Obszar 4);
- dostępność i jakość usług oraz infrastruktury (Obszar 5);
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie (Obszar 6);
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (Obszar 7);
- poziom bezpieczeństwa (Obszar 8);
- sytuacja demograficzna (Obszar 9);
- dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) (Obszar 10);
- ład i struktura przestrzenna obszaru (Obszar 11);
- lokalne środowisko przyrodnicze (Obszar 12).

Największe wartości w diagnozowanej gminie na przestrzeni 5 lat są w dziedzinie rynku pracy i kwalifikacjach grupy roboczej, a nieco mniejsze wartości przybierają zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy.

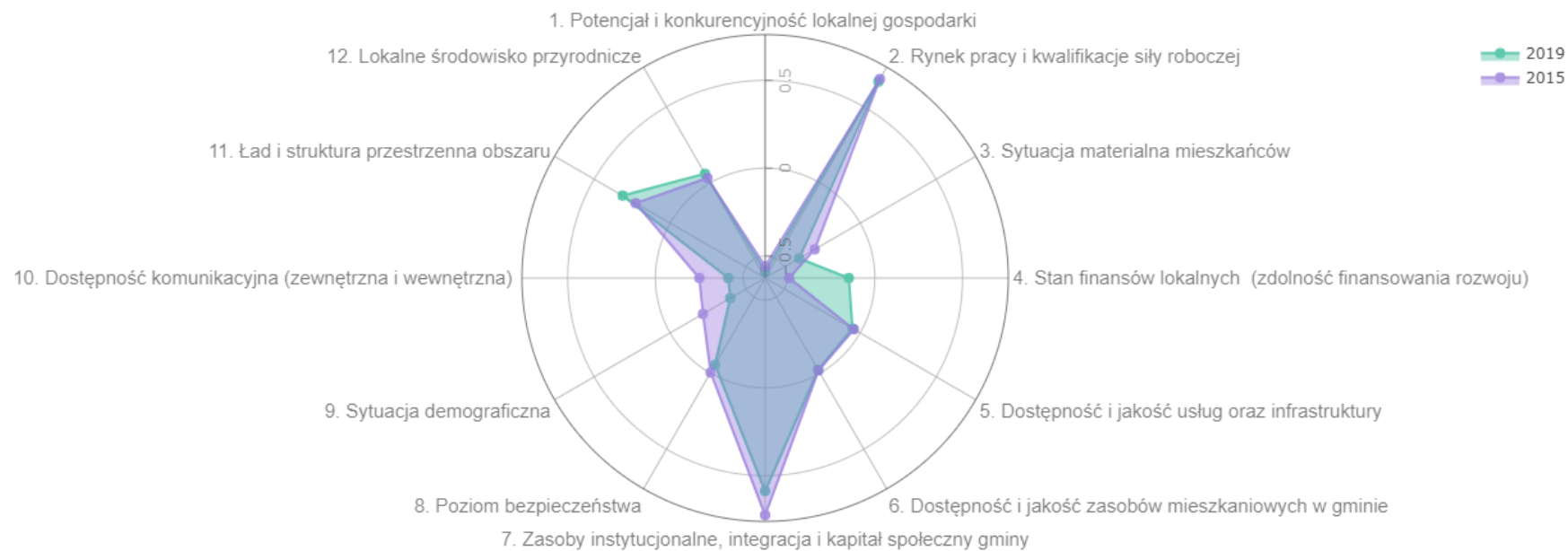
Na rysunku 15 przedstawiono natomiast ogólny wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru społecznego na początku i końcu badanego okresu. Z łatwością można odczytać informację, iż na przestrzeni lat 2015–2019 wzrastała wartość ładu i struktury przestrzennej obszaru, a także wartość stanu finansów lokalnych, a co za tym idzie – zdolności finansowania rozwoju. Od 2019 r. wzrosła wartość lokalnego środowiska przyrodniczego. Podane wyżej aspekty powinny być dalej doskonalone dla ogólnego rozwoju gminy.

Rysunek 14 Ogólny wskaźnik rozwoju w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019 (obszary)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 28.07.2021 r

Rysunek 15 Ogólny wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 28.07.2021 r.

Na rysunku 16 przedstawiona została pozycja gminy w swojej grupie porównawczej. Gmina Gorzyce w grupie porównawczej zajęła miejsce w IV ćwiartce, co oznacza sytuację gorszą niż średnia w grupie porównawczej oraz pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie. Reasumując – wskaźnik ten jest „gorszy” niż w grupie porównawczej, a co za tym idzie „strata” się powiększa.

Rysunek 16 Pozycja Gminy Gorzyce w grupie porównawczej

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego, www.gminy.monitorrozwoju.pl, inf. z dnia 28.07.2021 r.

Ważnym aspektem, który daje pewne rozeznanie o gminie i pozwala poznać opinie na temat gminy jest sondaż diagnostyczny w formie ankiety. W dniach 05–25.05.2021 r. została przeprowadzona wśród mieszkańców Gminy Gorzyce ankieta (przygotowana w formie elektronicznej on-line oraz papierowej, dostępnej w Urzędzie Gminy Gorzyce w Biurze Obsługi Mieszkańca) mająca na celu określenie głównych problemów jakie dostrzegają mieszkańcy w gminie, ocenę funkcjonowania poszczególnych obszarów funkcjonowania gminy, wskazanie priorytetów i przyszłych kierunków rozwoju Gminy Gorzyce.

Uzyskane wyniki pomogły w opracowaniu analizy stanu istniejącego. Ankieta obejmowała 4 części. W pierwszej należało ocenić w skali od 1 do 5 różne dziedziny funkcjonowania gminy, w drugiej ankietowany określał maksymalnie dwa główne problemy występujące w obszarze gminy, w trzecim należało wskazać maksymalnie dwa główne kierunki rozwoju gminy, zaś w czwartej części zaznaczyć cztery najważniejsze priorytety, które pomogą

rozwiązać istniejące problemy i pokonać bariery rozwoju. Ankieta ta była skierowana do mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych i lokalnych środowisk gospodarczych oraz instytucji publicznych, środowisk edukacyjnych i kulturalnych. Dzięki temu poznano uwagi i propozycje zmian przyczyniające się do zdiagnozowania lokalnych potrzeb, barier rozwoju i potencjałów Gminy Gorzyce. W ankiecie wzięło udział 497 respondentów. Pełne wyniki badań ankietowych dołączono w formie załącznika do Diagnozy.

Pierwsze pytanie dotyczyło dziewiętnastu dziedzin funkcjonowania gminy, które respondenci oceniali w skali od 1 do 5. Pierwszy ważny aspekt dotyczył połączeń komunikacyjnych na obszarze gminy i z otoczeniem zewnętrznym – 35% ankietowanych oceniło je dobrze. Stan środowiska naturalnego został w większości respondentów (40%) oceniony także dobrze. Dostęp do opieki żłobkowej oraz jakości szkolnictwa podstawowego oceniono na dobrym poziomie (41%), co także przekłada się na wymienione wyżej w opracowaniu wyniki badań z danych GUS. 29% ankietowanych oceniło na poziom dobry jakość infrastruktury technicznej, w której skład wchodzi drogi, sieć kanalizacyjna, wodociągowa itp. 28% respondentów oceniła na 4 (dobrze) także dostęp do bazy sportowo-rekreacyjnej, co może potwierdzić liczba boisk w gminie, czy ilość organizacji i kół sportowych. Ważnym aspektem są także warunki do rozwoju przedsiębiorczości/dostępności terenów przeznaczonych pod inwestycję – tę dziedzinę ankietowani ocenili po 27% na 3 (dostatecznie) oraz na 4 (dobrze). Z mniej optymistycznych, ale bardzo ważnych danych jakie udało się uzyskać z badań ankietowych, to bardzo zła jakość i dostęp do świadczeń medycznych w Gminie Gorzyce, na co wskazało 28% respondentów. Sumując oceny „4 – dobrze” i „5 – bardzo dobrze”, najlepsze wyniki uzyskały obszary: *Dostęp i jakość w szkolnictwie na poziomie podstawowym* – 84%, *Dostępność usług/możliwość zakupu artykułów codziennego użytku* – 81%, *Zagospodarowanie przestrzeni publicznych* – 76%.

Kolejne pytanie odnosiło się do podania maksymalnie dwóch problemów występujących na terenie Gminy Gorzyce. Największym problemem jest stan infrastruktury technicznej – taką odpowiedź wskazało 30% respondentów. Drugim największym problemem, który wskazało 29% ankietowanych jest słaba oferta turystyczna i usługowo-rekreacyjna. Problem ten ma swoje potwierdzenie w tym, iż potencjał gminy względem turystyki, a w szczególności turystyki wiejskiej, agroturystyki czy turystyki przyrodniczej jest niewykorzystany.

Trzecia część ankiety dotyczyła głównych kierunków rozwoju Gminy Gorzyce (ankietowani wskazywali maksymalnie dwie odpowiedzi). Respondenci stawiają głównie (28%) na rozwój przedsiębiorczości. Drugim kierunkiem jest także sport i rekreacja, na który stawia 27% wszystkich ankietowanych. Odpowiedzi mają potwierdzenie w tym, iż w pierwszej części ankiety te aspekty były wskazywane jako dobrze funkcjonujące dziedziny w Gminie Gorzyce.

Ostatnia – czwarta część ankiety, odnosiła się do podania maksymalnie 4 priorytetów, które mają lub miałyby największy wpływ na rozwój Gminy Gorzyce w latach 2021–2030 oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju. W tym pytaniu największa uwaga została skupiona na zwiększeniu dostępności do świadczeń w zakresie opieki zdrowotnej (odpowiedź wskazało 30% respondentów). Opieka zdrowotna w gminie to problem, na który należy zwrócić uwagę, ponieważ jest ona na niskim poziomie oraz na terenie gminy nie ma państwowych placówek opieki zdrowotnej. Innymi ważnymi aspektami, na które zwróciło uwagę równo po 27% ankietowanych to: udogodnienia dla przedsiębiorców, budowa nowych i modernizacja dróg, budowa i modernizacja obiektów kultury i rozrywki oraz szeroko pojęty rozwój turystyki, w tym infrastruktury oraz bazy turystycznej. Wszystkie te elementy potrzebują poprawy i mają duży wpływ na rozwój Gminy Gorzyce w perspektywie najbliższych lat. Rozwój turystyki w gminie powinien najpierw być nastawiony na ustalenie ciekawych obszarów dla turystów i ich promocję, a później na rozwój bazy noclegowej oraz gastronomicznej.

Ważną kwestią, która była zaznaczana w każdej części ankiety, była kwestia związana z gospodarką wodno-ściekową. Z danych ankietowych wynika, iż potrzebna jest modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody.

Reasumując: jednym z kluczowych problemów na terenie gminy jest systematyczny odpływ ludności. Młodzi wyjeżdżają w celach edukacyjnych, ale najczęściej nie wracają tutaj ze zdobytą wiedzą i doświadczeniem, nie wzbogacają dostępnej kadry pracowniczej, czy grupy mieszkańców przedsiębiorczych w gminie. Warto jednak zwrócić uwagę, że sytuacja ta w pobliskich miastach (Sandomierz, Tarnobrzeg) jest gorsza, co może wiązać się z trendem odpływu ludności z większych miast do miejscowości mniejszych, co staje co raz bardziej popularne w dobie wszechobecnego Internetu i możliwości pracy zdalnej. Jest to szansa dla Gorzyce do „ściągnięcia” mieszkańców z pobliskich większych ośrodków i rozwijania funkcji mieszkaniowej gminy.

Z diagnozy wynika, że gmina stopniowo „starzeje się”. Wskaźniki są korzystniejsze niż średnio w województwie i kraju, jednak z roku na rok zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem. Będzie to w najbliższym czasie wyzwaniem dla samorządu i mieszkańców, w postaci konieczności zwiększania dostępności i jakości usług dla osób starszych (miejsca pobytu dziennego, kluby seniorów, wspieranie jak najdłuższej aktywności społecznej).

Bezrobocie w gminie maleje, mieszkańcy uważają, że „ten kto chce pracuje”, jednak problemem jest jakość pracy i wysokość płacy. Oferty na rynku pracy nie są bardzo zróżnicowane i mało atrakcyjne dla wykwalifikowanej i wykształconej kadry potencjalnych pracowników. Dlatego też młodzi, którzy stąd wyjeżdżają w celu zdobycia wiedzy i doświadczenia, nie wracają już. Istnieją potencjały do zachęcania przedsiębiorców do inwestowania na terenie gminy, a także ludności z miast sąsiednich do osiedlania się w niej. Jest to proces długi i żmudny, jednakże może przynieść zaskakujące efekty. Przedsiębiorczość w gminie to istotny element rozwoju, ponieważ przynosi przychody nie tylko bezpośrednio mieszkańcom, ale też do budżetu gminy. Mówiąc o sektorze rolnictwa, Gmina Gorzyce mogłaby wykorzystać kwestię odchodzenia od dużych przedsiębiorstw rolnych i przejścia do indywidualnych, które są droższe dla konsumenta, ale lepiej opłacalne dla producenta. Zasadniczą kwestią jest także rozbudowa bazy sportowej i rekreacyjnej. Ostatnim elementem jest budowa infrastruktury turystycznej gminy i wykorzystanie jej potencjału, aby przyciągnąć turystów, którzy odwiedzają bliskie jej tereny, jak np. Sandomierz. Ważny jest także rozwój promocji turystycznej. Potencjałem jest tutaj Wisła i San. Istotnym faktem, na który należy zwrócić uwagę, jest kwestia rozbudowanego centrum Gorzyc i dalszych prac nad jego rewitalizacją oraz ilość budynków wielorodzinnych. Są to jedne z atutów mogące w przyszłości stanowić przesłankę zmiany wsi Gorzyce na miasto.

Istotna jest też infrastruktura rekreacyjna na potrzeby mieszkańców – element, który już jest dużym potencjałem gminy (częściowo zrewitalizowane centrum Gorzyc) i który wydaje się być niezbędny w celu rozwijania funkcji mieszkaniowej i zachęcania do osiedlania się na tym terenie. W tym celu niezbędne jest też zapewnienie mieszkańcom podstawowych potrzeb (sprawne wodociągi, kanalizacja, itp.).

Partycypacja społeczna – budowanie poczucia mieszkańców bycia gospodarzami miasta i gminy, osobami od których zależy jego rozwój i które mogą współdecydować o sprawach związanych z jego rozwojem (obecnie takiego poczucia nie ma większość

mieszkańców). Istnieje wiele gotowych narzędzi, które mogą zostać z powodzeniem wdrożone w strukturach administracyjnych w celu budowania partnerskich relacji z mieszkańcami. Zaangażowanie mieszkańców do aktywności na rzecz gminy to wyzwanie, które należy i warto podjąć.

Gmina Gorzyce powinna wykorzystać szansę na rozwój, jaką dają fundusze unijne. Możliwość uzyskania dofinansowania z Unii Europejskiej na realizację nowych projektów oraz zawiązywanie różnych form partnerstw sektora społeczno-gospodarczego, jeśli zostaną odpowiednio wykorzystane do pobudzania przedsiębiorczości wśród mieszkańców oraz tworzenia odpowiednich warunków do rozwoju – mogą przynieść wymierne korzyści w postaci zwiększonych dochodów mieszkańców oraz wpływów do budżetu gminy. Ponadto środki finansowe mogą zostać wykorzystane do samorozwoju mieszkańców, zapewnienia wysokich standardów w zakresie usług publicznych czy rozbudowy infrastruktury.

Wykorzystując zgromadzone dane ilościowe i jakościowe wskazano problem kluczowy dla rozwoju Gminy Gorzyce, a więc taki, który generuje najwięcej problemów, a jego skutki są najbardziej odczuwalne dla większości interesariuszy procesu rozwojowego. Dla problemu kluczowego przeprowadzono również analizę przyczynowo–skutkową (tabela 29).

Tabela 29 Problem kluczowy Gminy Gorzyce – przyczyny i skutki

GLÓWNE PRZYCZYNY	PROBLEM KLUCZOWY	GLÓWNE SKUTKI
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój pobliskich miast powiatowych tworzy niewystarczające warunki stymulujące rozwoju na obszarze gminy; • Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców; • Niezdywersyfikowana gospodarka poprzez zależność miejsc pracy od jednego pracodawcy; • Braki w infrastrukturze gospodarki wodno-ściekowej; • Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego; • Jakość i dostępność świadczeń medycznych; • Niewystarczająca oferta sportowo-rekreacyjna. 	<p>Niewystarczająca jakość życia mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Niski udział dochodów własnych w dochodach gminy ogółem; • Mała liczba istniejących i nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw; • Niska ilość wydanych pozwoleń na budowę; • Migracje młodych osób; • Niska różnorodność i atrakcyjność ofert pracy; • Niskie zarobki mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z obowiązującym prawem Diagnoza nie stanowi tylko dobrej praktyki czy standardu opracowania, ale jest obowiązkiem ustawowym, który wynika z art. 10a ust.1 (wymóg przeprowadzenia „diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych) *Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378).

Niniejsze opracowanie to nie tylko ocena stanu zstaniego i tendencji rozwojowych, ale również wskazanie trendów i potencjalnych kierunków rozwoju Gminy Gorzyce. Diagnoza nie jest więc celem samym w sobie, ale jest podstawą dla dalszych prac i opracowywania dokumentów strategicznych dla Gminy Gorzyce. Diagnoza może również stanowić podstawę opracowania dokumentów przez gminę z racji zawierania danych ilościowych i jakościowych.

Spis tabel

Tabela 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019.....	12
Tabela 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019.....	16
Tabela 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019.....	17
Tabela 4 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019.....	21
Tabela 5 Struktura mieszkalnictwa w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019.....	22
Tabela 6 Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 000 mieszkańców w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2018–2020.....	23
Tabela 7 Wskaźniki gospodarcze dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019.....	29
Tabela 8 Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019.....	38
Tabela 9 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019.....	39
Tabela 10 Udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019	46
Tabela 11 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019.....	48
Tabela 12 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu oraz oświetlenie ulic, placów i dróg w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019.....	49

Tabela 13 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – gospodarka ściekowa i ochrona wód oraz gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019	50
Tabela 14 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski	52
Tabela 15 Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w ujęciu % w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019	53
Tabela 16 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019	73
Tabela 17 Zasiłki rodzinne w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019	75
Tabela 18 Dzieci do lat 3 w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019	76
Tabela 19 Wskaźniki wychowania przedszkolnego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski	77
Tabela 20 Wskaźniki szkolnictwa podstawowego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2015–2019	79
Tabela 21 Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019	84
Tabela 22 Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019	85
Tabela 23 Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019	88
Tabela 24 Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019	90
Tabela 25 Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w latach 2015–2019	92

Tabela 26 Liczba podpisanych umów/decyzji o dofinansowanie w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w latach 2017–2019	92
Tabela 27 Schemat analizy SWOT	93
Tabela 28 Analiza SWOT	93
Tabela 29 Problem kluczowy Gminy Gorzyce – przyczyny i skutki.....	104

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności ogółem w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	11
Wykres 2 Dynamika zmian liczby ludności ogółem dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin podobnych na przestrzeni lat 2009–2019.....	12
Wykres 3 Piramida wieku dla Gminy Gorzyce w roku 2019	14
Wykres 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	15
Wykres 5 Wskaźnik starości – odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej w Gminie Gorzyce i w gminach podobnych w latach 2015–2019.....	18
Wykres 6 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019.....	19
Wykres 7 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019	19
Wykres 8 Urodzenia żywe na 1000 ludności – wartości dla Gminy Gorzyce i średnia dla gmin podobnych w latach 2015–2019.....	20
Wykres 9 Saldo migracji osób w wieku 15–39 lat na 1000 osób w Gminie Gorzyce w porównaniu do średniej dla gmin podobnych w latach 2015–2019.....	21
Wykres 10 Liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla Gminy Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 roku.....	24
Wykres 11 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	30
Wykres 12 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019	30
Wykres 13 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019.....	31

Wykres 14 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019.....	31
Wykres 15 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	32
Wykres 16 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019.....	32
Wykres 17 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	33
Wykres 18 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w roku 2019.....	33
Wykres 19 Podmioty według wielkości zatrudnienia w Gminie Gorzyce w latach 2009–2019	44
Wykres 20 Udział % korzystających z instalacji w ogóle ludności w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.	52
Wykres 21 Ścieki oczyszczone razem w ciągu roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin podobnych na przestrzeni lat 2015–2018.....	54
Wykres 22 Liczba organizowanych imprez przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na obszarze Gminy Gorzyce w latach 2015–2019.....	59
Wykres 23 Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019.....	60
Wykres 24 Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin podobnych na przestrzeni lat 2011–2019	62
Wykres 25 Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w 2019 r.	74
Wykres 26 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	75
Wykres 27 Fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.....	81

Wykres 28 Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019.....	84
Wykres 29 Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019.....	85
Wykres 30 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	86
Wykres 31 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.	87
Wykres 32 Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	88
Wykres 33 Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.	89
Wykres 34 Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	89
Wykres 35 Wydatki bieżące ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego i Polski w 2019 r.	90
Wykres 36 Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	91
Wykres 37 Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Gorzyce w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2019 r.	91

Spis rysunków

Rysunek 1 Wskaźnik rozwoju – wymiar społeczny, Gmina Gorzyce w latach 2015–2019....	25
Rysunek 2 Wskaźnik rozwoju w latach 2015–2019 – obszary 5–9 (wymiar społeczny).....	26
Rysunek 3 Wskaźnik rozwoju w obszarach wymiaru społecznego na początku i końcu badanego okresu.....	26
Rysunek 4 Pozycja Gminy Gorzyce w grupie porównawczej – wymiar społeczny.....	27
Rysunek 5 Wskaźnik rozwoju – wymiar gospodarczy w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	39
Rysunek 6 Wskaźnik rozwoju gospodarczego w latach 2015–2019 w Gminie Gorzyce.....	40

Rysunek 7 Wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu w Gminie Gorzyce	41
Rysunek 8 Pozycja Gminy Gorzyce w grupie porównawczej – wymiar gospodarczy	42
Rysunek 9 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019	55
Rysunek 10 Wskaźnik rozwoju – wymiar środowiskowy w Gminie Gorzyce (obszary) w latach 2015–2019	56
Rysunek 11 Wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu w Gminie Gorzyce	56
Rysunek 12 Pozycja Gminy Gorzyce w grupie porównawczej – wymiar środowiskowy.....	57
Rysunek 13 Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Gorzyce w latach 2015–2019.....	96
Rysunek 14 Ogólny wskaźnik rozwoju w Gminie Gorzyce w latach 2015–2019 (obszary)...	98
Rysunek 15 Ogólny wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu..	99
Rysunek 16 Pozycja Gminy Gorzyce w grupie porównawczej	100

Spis map

Mapa 1 Położenie Gminy Gorzyce na tle Polski, województwa podkarpackiego i powiatu tarnobrzeskiego	7
Mapa 2 Podział Gminy Gorzyce na jednostki strukturalne.....	8
Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Gorzyce	9
Mapa 4 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Gorzyce.....	10
Mapa 5 Liczba ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Gorzyce w 2019 r.	13
Mapa 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Gorzyce w roku 2019	34
Mapa 7 Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Gorzyce w roku 2019.....	35
Mapa 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców ogółem w sołectwach Gminy Gorzyce w roku 2019.....	36
Mapa 9 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sołectwach Gminy Gorzyce w roku 2019	37
Mapa 10 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w Gminie Gorzyce	67

Mapa 11 Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Gorzyce 70

Spis załączników

Załącznik 1 Raport z badania ankietowego